

Briuselis, 2022 05 23
SWD(2022) 617 final

KOMISIJOS TARNYBŲ DARBINIS DOKUMENTAS

2022 m. šalies ataskaita. Lietuva

pridedamas prie

Rekomendacija dėl TARYBOS REKOMENDACIJOS

dėl 2022 m. Lietuvos nacionalinės reformų darbotvarkės su Tarybos nuomone dėl 2022 m. Lietuvos stabilumo programos

{COM(2022) 617 final} - {SWD(2022) 640 final}

European
Commission

Lithuania

2022 Country Report

EKONOMIKOS IR UŽIMTUMO APŽVALGA

Tvirtą atsigavimą ėmė stabdyti ekonominiai Rusijos invazijos į Ukrainą padariniai.

Prieš prasidedant COVID-19 krizei, Lietuvos ekonomika kelerius metus stipriai ir subalansuotai augo. Investicijų ir namų ūkių disponuojamųjų pajamų didėjimas lėmė dešimtmetį trukusią ekonomikos plėtrą – vidutinis realiojo BVP augimas siekė 3,6 proc. Kartu didėjo darbo našumas ir gerėjo namų ūkių bei įmonių finansinė padėtis – tai padėjo išlaikyti stiprų ir subalansuotą ekonomikos augimą.

Nuo pandemijos smūgio Lietuvos ekonomika nukentėjo visai nedaug ir pamažu buvo bepradedanti augti taip kaip iki pandemijos. 2020 m. Lietuvos realusis BVP sumažėjo tik truputį, nes šalis palyginti nedaug priklauso nuo turizmo ⁽¹⁾ ir specializuojasi produktų, kurių paklausa buvo atsparesnė, gamyboje. Be to, sumažinti ekonominius nuostolius padėjo tvirta namų ūkių ir įmonių finansinė būklė ir greita vyriausybės parama. Gaivinti ekonomiką visų pirma padėjo su eksportuojamomis prekėmis dirbančios įmonės – nepaisant atsiradusių tiekimo kliūčių, itin smarkiai augo gamybos apimtis. Pradėjusi gaminti naujus produktus, pavyzdžiui, naujus vaistus, Lietuva sugebėjo per pandemiją padidinti savo eksporto rinkos dalį. Ekonominę veiklą skatino ir tai, kad per krizę – iš dalies dėl įgyvendintų fiskalinių priemonių ⁽²⁾ – nemenkai padidėjo namų ūkių pajamos. 2020 m. šiek tiek sumažėjęs

⁽¹⁾ 2019 m. Lietuvos turizmo vertės grandinėje (įskaitant ir pačią turizmo, ir su ja susijusią veiklą) dirbo mažiau nei 7 proc. visų dirbančiųjų.

⁽²⁾ Europos Komisija. *Quarterly Report on the Euro Area (QREA), Vol. 20, No. 4 (2021)*, I skyrius „Assessing the cushioning role of tax-benefit systems on households’ income in the euro area during the COVID-19 pandemic: a microsimulation analysis“.

Lietuvos realusis BVP 2021 m. padidėjo 5,0 proc. (žr. 18 priedą). Siekiant užtikrinti, kad Lietuvos pajamos toliau didėtų ir artėtų prie ES vidurkio, bus reikalinga politika, padedanti didinti našumą tokiomis priemonėmis kaip moksliniai tyrimai ir inovacijos, skaitmeninių įgūdžių ugdymas, skaitmenizacija ir pažangių technologijų naudojimas Lietuvos įmonėse, ypač mažosiose ir vidutinėse įmonėse bei startuoliuose. Labai svarbi bus ir politika, kurios tikslas – lengvinti perėjimą prie žaliosios ekonomikos (žr. 5, 6 ir 7 priedus).

Tiesioginis Rusijos invazijos į Ukrainą poveikis Lietuvos ekonomikai nedidelis, tačiau ji išryškina būtinybę spartinti energetikos sektoriaus reformas. Lietuvos eksporto į Rusiją, Baltarusiją ir Ukrainą apimtis gana didelė, tačiau didžiąją jo dalį sudaro reeksportuojamos prekės, kurios, palyginti su eksportuojamomis vietos kilmės prekėmis, sukuria gana nedidelę pridėtinę vertę. Todėl numatoma, kad tiesioginis karo ir sankcijų Rusijai poveikis Lietuvos ekonominei raidai bus nedidelis. Tebeprognozuojama, kad realusis BVP toliau augs: 2022 m. – 1,7 proc., 2023 m. – 2,6 proc. Tai iš dalies susiję ir su svarbiais veiksmais, kurių Lietuva ėmėsi pastaruoju dešimtmečiu, siekdama įvairinti naftos ir dujų tiekimo šaltinius ir taip sumažinti priklausomybę nuo Rusijos. Tačiau šie produktai ir toliau daugiausia yra importuojami ir tebesudaro beveik tris ketvirtadalius Lietuvos energijos rūšių derinio. 2020 m. iš Rusijos buvo importuota 73 proc. visos žalios naftos ir 42 proc. dujų. ⁽³⁾ Todėl būtina imtis papildomų priemonių, kurios padėtų užsitikrinti tiekimą regione ir atsisakyti iškastinio kuro. Lietuvos vyriausybė jau nutraukė dujų importą iš Rusijos. Sudėtingiau užtikrinti elektros energijos tiekimą iš alternatyvių šaltinių. Maždaug du trečdaliai šalies viduje suvartojamos elektros energijos yra

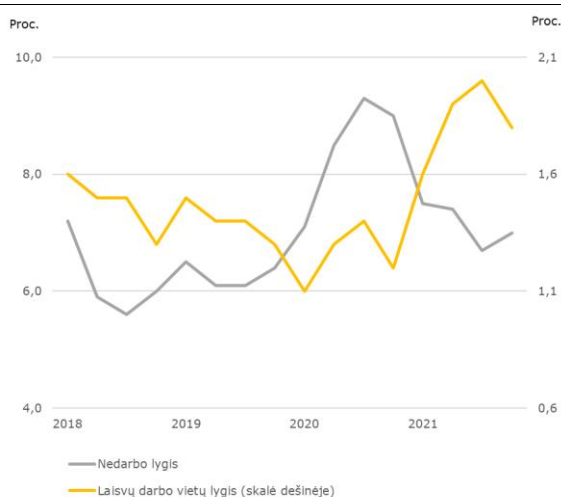
⁽³⁾ Eurostatas (2020): Rusijos importo dalis, palyginti su visu importu. Lietuvos duomenys apima ES vidaus prekybą.

importuojama – tai rodo, kad Lietuvoje reikia didinti elektros energijos gamybos pajėgumus. Tai būtų galima daryti intensyviau naudojant vietos atsinaujinančiuosius energijos išteklius. Papildomos energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonės padėtų mažinti energijos suvartojimą, taigi ir energetinę priklausomybę.

2021 m. staiga pagyvėjus ekonominei veiklai, padidėjo įtampa darbo rinkoje.

Nedarbo lygis (7,1 proc.) tapo beveik toks pat, koks buvo prieš pandemiją (6,3 proc.). Todėl didėja laisvų darbo vietų lygis – 2021 m. 3 ketvirtį jis pasiekė rekordinį 2 proc. dydį. Didesnė įtampa darbo rinkoje ir nuolatinis kvalifikuotų darbuotojų trūkumas verčia didinti darbo užmokesčių. Darbo užmokesčio augimas nominaliaja verte pastaruoju metu išlieka lygus beveik 10 proc. per metus ir viršija darbo našumo didėjimą.

1.1 diagrama. **Nedarbo ir laisvų darbo vietų lygis**

Šaltinis – Eurostatas.

2021 m. pabaigoje ir 2022 m. pradžioje Lietuvoje smarkiai padidėjo infliacija – šiuo metu ji yra viena didžiausių ES.

Numatoma, kad 2022 m. ji sieks 12,5 proc., o 2023 m. – 3,0 proc. Infliaciją daugiausia didina energijos kainos, o šių augimą iš dalies lemia geopolitinės įtampos didėjimas. Kita vertus, sparčiau didėja ir kitos vartotojų kainos. Paslaugų kainos, kurios jautriausiai reaguoja į vidaus ekonomikos pokyčius, pastaruoju metu auga taip sparčiai, kaip dar neaugo nuo pasaulinės finansų krizės laikų. Tai iš dalies lemia didelis ir pastovus darbo užmokesčio

augimas ir vidaus paklausos atsigavimas. Lietuvos institucijos ėmėsi priemonių, kuriomis siekiama apriboti reguliuojamų kainų didėjimą ir paremti mažesnes pajamas gaunančius namų ūkius lėtėjant realiųjų disponuojamųjų pajamų augimui.

Tebesama socialinių problemų, kai kurias iš jų dar aštrina pandemijos padariniai.

Pajamų nelygė Lietuvoje išlieka viena didžiausių ES – socialinių rodiklių suvestinėje ji nurodyta kaip kritinė.

Minėtoje rodiklių suvestinėje nurodomi ir kiti užimtumo ir socialiniai iššūkiai, susiję su Europos socialinių teisių ramsčio įgyvendinimu. 20 proc. turtingiausių Lietuvos gyventojų pajamos, nors ir mažėjo, 2020 m. tebebuvo daugiau kaip šešis kartus didesnės už 20 proc. neturtingiausių gyventojų pajamas. Be to, nors asmenų, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis, dalis nuo 2016 m. mažėja, ji išlieka gerokai didesnė už ES vidurkį (2020 m. Lietuvoje – 24,5 proc., o ES – 21,9 proc.) (žr. 12 priedą). Socialiniai ir ekonominiai skirtumai itin ryškūs regionuose – jų konvergencija išlieka sunkus uždavinys.

Pandemija labiausiai paveikė pažeidžiamas grupes, be kita ko, jaunimą.

Jaunimo nedarbo lygis, kuris prieš pandemiją buvo mažesnis už ES vidurkį, 2020 m. smarkiai padidėjo (nuo 11,9 proc. 2019 m. iki 19,6 proc. 2020 m.) ir viršijo ES vidurkį. 2021 m. jis vėl sumažėjo ir tapo panašesnis į ikipandeminį. Padidėjo ir nedirbančio, nesimokančio ir mokymuose nedalyvaujančio (NEET) jaunimo dalis – ji yra didesnė nei prieš krizę, tačiau vis dar mažesnė už ES vidurkį. Pandemija aiškiai parodė žemos kvalifikacijos darbuotojų pažeidžiamumą darbo rinkoje: aukštojo išsilavinimo neturinčių asmenų nedarbo lygis padidėjo daugiausiai ir gerokai daugiau nei ES vidurkis. Nepaisant didelio laisvų darbo vietų skaičiaus, vidurinį arba aukštąjį išsilavinimą turinčių asmenų nedarbo lygis vis dar didesnis nei prieš krizę – tai rodo ilgalaikę įgūdžių pasiūlos ir paklausos neatitiktį. Prie to prisideda tiek prasti mokymosi rezultatai, tiek

nepakankama švietimo sistemos atitiktis darbo rinkos poreikiams (žr. 12 ir 13 priedus).

Nuo Rusijos invazijos į Ukrainą pradžios į Lietuvą atvyko dešimtys tūkstančių persikėlėlių iš Ukrainos. Siekdama valdyti šį procesą, Lietuvos vyriausybė įsteigė specialius centrus, kurių tikslas – registruoti iš Ukrainos bėgančius žmones ir teikti jiems su apgyvendinimu ir maitinimu susijusią pagalbą. Buvo palengvintos jų įdarbinimo ir darbo leidimų išdavimo procedūros. Be to, nuspręsta tiems asmenims mokėti socialines išmokas, pavyzdžiui, būstui skirtą paramą, išlaidų šildymui ir kitoms komunalinėms paslaugoms kompensacijas, išmokas vaikams, vienkartinės įsikūrimo pašalpas ir išmokas gyventojams, prigludusiems nuo karo Ukrainoje bėgančius žmones. Suteikiama galimybė naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis ir mokytis. Lietuvos aukštosiose mokyklose studijuojantiems ukrainiečiams bus mokamos stipendijos. Peržiūrėtame 2022 m. nacionaliniame biudžete šiemis tikslams numatyta skirti 370 mln. EUR. Lietuvos vyriausybė taip pat svarsto galimybę subsidijuoti paskolas į Lietuvą persikeliančioms Ukrainos įmonėms. Lietuvai ypač aktuali išskirtinė su pabėgėlių iš Ukrainos priėmimu ir integracija susijusiems poreikiams skubiai patenkinti skirta parama, teikiama įgyvendinant Sanglaudos veiksmų dėl pabėgėlių Europoje (CARE) iniciatyvą ir skiriant papildomą išankstinį finansavimą pagal Sanglaudai ir Europos teritorijoms skirtą ekonomikos gaivinimo pagalbą (REACT-EU) programą.

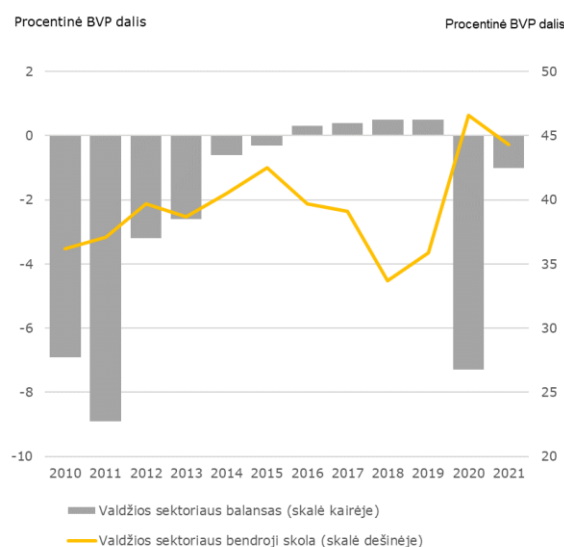
Viešuosius finansus slegia dėl virtinės krizių padidėjusios išlaidos.

Virtinė pastarojo meto krizių nutraukė kurį laiką vyravusią Lietuvos valdžios sektoriaus biudžeto pertekliaus tendenciją. Dėl COVID-19 pandemijos labai padidėjo valdžios sektoriaus išlaidos – teko remti nukentėjusias įmones bei namų ūkius ⁽⁴⁾

⁽⁴⁾ Pagal Laikinos paramos priemonę nedarbo rizikai dėl ekstremaliosios situacijos mažinti (SURE) Lietuva iš ES

ir finansuoti sveikatos priežiūros sektorių. Dėl to valdžios sektoriaus balansas tapo deficitinis (7,3 proc. BVP 2020 m. ir 1,0 proc. BVP 2021 m., žr. 18 priedą). Tuo pat metu vyriausybė taip pat leido įmonėms atidėti mokesčių mokėjimą ir padidino teikiamų valstybės garantijų ribinę vertę. Peržiūrėjus kai kurias priemones ir pratęsus jų galiojimą, parama buvo toliau teikiama ir 2021 m. Dar pabloginti viešųjų finansų būklę gali 2022 m. numatytos papildomos priemonės – didesnės išlaidos sveikatos priežiūrai bei gynybai ir priemonės, kuriomis siekiama mažinti spartaus energijos kainų didėjimo poveikį. Kai kurios iš pastarųjų priemonių, visų pirma subsidijos dujų bei elektros energijos įmonėms ir šilumos energijai taikomo PVM kompensavimas, kelia susirūpinimą, nes nėra tikslinės.

1.2 diagrama. **Valdžios sektoriaus balansas ir skola**

Šaltinis – Eurostatas.

Kai kurie su krize susiję einamųjų valdžios sektoriaus išlaidų padidėjimai yra ilgalaikiai, todėl reikalingi atitinkami pajamų šaltiniai. Be COVID-19 nulemtų išlaidų, pažymėtina ir tai, kad vyriausybė toliau didino darbo užmokestį viešajame sektoriuje, senatvės pensijas ir kitas išmokas. Nors šie sprendimai atrodo pagrįsti dėl aukšto skurdo lygio, pajamų nelygybės ir kainų augimo, vyriausybė dar nesurado atitinkamų pajamų

gavo 957 mln. EUR paskolą sutrumpinto darbo laiko tvarkai finansuoti (žr. 3 priedą).

šaltinių. Sumažinti atotrūkį tarp pajamų ir išlaidų gali padėti planuojama mokesčių sistemos peržiūra – numatoma į mokesčių bazę įtraukti naujų mažiau ekonomikos augimui kenkiančių mokesčių ir persvarstyti atleidimo nuo mokesčių priemones.

Būtina imtis politikos priemonių aplinkosaugos problemoms spręsti.

Lietuvos anglies dioksido pėdsakas pastaraisiais metais didėja. Būtina parengti plataus užmojo planą, kuris padėtų skatinti žiedinės ekonomikos plėtrą ir saugoti biologinę įvairovę. Ypač didelį susirūpinimą kelia šiltnamio efektą sukeliančių dujų (ŠESD) išmetimo transporto sektoriuje tendencijos. Šiame sektoriuje išmetamas ŠESD kiekis nuo 2005 m. padidėjo 50 proc. ir yra didesnis už bet kuriame kitame Lietuvos sektoriuje išmetamą ŠESD kiekį. Mokesčių sistema nesuteikia pakankamų paskatų mažinti taršą transporto sektoriuje. Be to, naudojimosi viešuoju transportu mastas tebėra mažiausias ES, todėl reikia dėti daugiau pastangų skatinti žmones naudotis visuomeniniu ir bendro naudojimo transportu. Lietuvos žiedinės ekonomikos rodiklis yra beveik triskart mažesnis už ES vidurkį, todėl būtina parengti plataus užmojo žiedinės ekonomikos veiksmų planą (žr. 7 priedą). Be to, vis dar menka ir biologinės įvairovės apsauga – daugelio saugomų buveinių būklė yra nepalanki.

Darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimas

Gerėja keli su aplinkosauginiu tvarumu susiję darnaus vystymosi tikslų (DVT) įgyvendinimo Lietuvoje rodikliai, tačiau dar yra kur pasitempti. 2015–2020 m. Lietuva padarė didelę pažangą mažindama gyventojų, neišgalinčių pakankamai apšildyti savo būstų, dalį, tačiau šis rodiklis vis dar gerokai viršija ES vidurkį. Užfiksuota ir pažanga didinant energijos vartojimo našumą,

tačiau jis tebėra mažesnis už ES vidurkį. Lietuva gerina su teisingumu susijusius DVT rodiklius. Skurdo ar socialinės atskirties rizika Lietuvoje mažėja, tačiau išlieka didesnė už ES vidurkį. Beveik visi geros sveikatos ir gerovės rodikliai šalyje prasti, nors ir padaryta tam tikra su standartizuotu išvengiamo mirtingumo rodikliu susijusi pažanga. Lietuvoje geri arba gerėja su našumu susiję DVT rodikliai. Daroma pažanga švietimo srityje, tačiau dar reikia pasistengti, kad būtų pasiektas dalyvavimo ikimokyklinio ugdymo ir suaugusiųjų švietimo programose ES vidurkis (žr. 12 priedą)⁽⁵⁾. Sparčiojo interneto ryšį turinčių namų ūkių dalis gerokai viršija ES vidurkį. Lietuvos bendrosios vidaus išlaidos moksliniams tyrimams ir plėtrai yra nedidelės, tačiau pamažu didėja. Lietuva taip pat gerina su makroekonominio stabilumu susijusius DVT rodiklius. Per pastaruosius metus padidėjo šalies investicijų dalis BVP struktūroje ir pagerėjo jos institucijų darbo kokybė, be kita ko, padidėjo pasitikėjimas jomis (žr. 1 priedą).

⁽⁵⁾ Priežastis, dėl kurios šalies ataskaitoje naudojamas dalyvavimo suaugusiųjų švietimo programose ne per pastaruosius 12 mėnesių, o per pastarąsias keturias savaites rodiklis, yra ta, kad šiuo metu turimi tik 2016 m. suaugusiųjų švietimo tyrimo duomenys, reikalingi 12 mėnesių rodikliui apskaičiuoti, o naujasis darbo jėgos tyrimo rodiklis, kurį susitarta naudoti socialinių rodiklių suvestinėje ir kuris atspindės pagrindinį iki 2030 m. pasiektiną įgūdžių srities tikslą, bus žinomas tik 2023 m.

EKONOMIKOS GAIVINIMO IR ATSPARUMO DIDINIMO PLANAS VYKDOMAS

Lietuvos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo (EGAD) plane numatytos plataus užmojo reformos ir didelės investicijos. EGAD plane numatytomis priemonėmis siekiama spręsti tam tikras Lietuvai kylančias problemas ir įgyvendinti per Europos semestrą pateiktas rekomendacijas. Tikslas – skatinti Lietuvos ekonomikos atsigavimą bei augimą ir didinti šalies atsparumą bei pasirengimą būsimiems socialiniams, ekonominiams ir instituciniams išbandymams. EGAD plane, kuriam iš viso skirta 2,2 mlrd. EUR⁽⁶⁾ (2019 m. tai sudarė 4,6 proc. BVP), labai daug dėmesio skiriama pastangoms skatinti skaitmenizaciją ir žaliają pertvarką, užtikrinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę ir efektyvumą, gerinti socialinę apsaugą, teikti pirmenybę švietimui bei inovacijoms ir didinti viešojo sektoriaus efektyvumą (žr. 2 priedą). 37,8 proc. visų plane numatytų lėšų yra skirta klimato srities tikslų įgyvendinimui remti, o 31,5 proc. – skaitmeninei pertvarkai skatinti.

Planu sprendžiami Lietuvai aktualūs su klimatu ir aplinka susiję uždaviniai. Šiuo metu atsinaujinančiųjų išteklių energija sudaro palyginti nedidelę energijos rūšių derinio dalį (25 proc.). Ši problema bus sprendžiama atsinaujinančiųjų energijos išteklių naudojimo skatinimo priemonėmis, įskaitant jūros vėjo elektrinių parko sukūrimo veiksmus. Iki 2022 m. pabaigos turėtų pradėti veikti nauji elektros energijos kaupimo įrenginiai – tai padidins energetinį saugumą ir savarankiškumą. Be to, EGAD plane numatyti renovacijos priemonių paketai ir standartai, didesnė statybos produktų bei paslaugų pasiūla ir finansavimas padės paspartinti pastatų renovaciją. EGAD planu taip pat skatinama plėtoti darniojo transporto sistemas – siekiama remti taršių kelių transporto

priemonių pakeitimą kitomis, gerinti viešojo transporto paslaugas, įrengti alternatyviais degalais varomoms transporto priemonėms skirtą įkrovimo ir (arba) degalų pildymo infrastruktūrą ir vystyti alternatyviųjų degalų (tvaraus biometano, antros kartos skystųjų biodegalų, vandenilio) sektorių. EGAD plane numatyta 2023 m. priimti žiedinės ekonomikos veiksmų planą, kuriame bus nustatyta atliekų prevencijos ir efektyvaus išteklių naudojimo strategija. Be to, pagal planą bus remiamas nualintų durpynų atkūrimas, padėsiantis padidinti Lietuvos šiltnamio efektą sukeliančių dujų absorbcijos pajėgumą (žr. 5 priedą).

Plane numatyta spręsti skaitmenizacijos uždavinius diegiant 5G. 2022 m. bus priimti pirmieji šį procesą paspartinti padėsiantys teisės aktų pakeitimai. Kiti spęsimi technologiniai uždaviniai: nevienodos miesto ir kaimo gyventojų galimybės naudotis plačiajuosčiu ryšiu; menki skaitmeniniai įgūdžiai ir informacinių bei ryšių technologijų specialistų trūkumas; nepakankama Lietuvos MVĮ skaitmenizacija ir šių įmonių naudojimosi pažangiomis technologijomis mastas (žr. 6, 8 ir 15 priedus).

Planu siekiama didinti sveikatos priežiūros sistemos atsparumą, prieinamumą ir veiksmingumą, gerinti jos kokybę ir spręsti tam tikras socialines problemas, taip padedant įgyvendinti Europos socialinių teisių ramstį. EGAD plane yra numatytos reformos ir investicijos, kuriomis siekiama gerinti skubiąją priežiūrą ir modernizuoti sveikatos priežiūros infrastruktūrą, kurti infekcinių ligų srities kompetencijos centrus, skaitmenizuoti sveikatos priežiūros sistemą, didinti pažangių gydymo būdų taikymo pajėgumą, sukurti sveikatos priežiūros specialistų kompetencijų platformą ir sveikatos priežiūros kokybės stebėsenos sistemą (žr. 14 priedą). Įgyvendinama savo planą, Lietuva toliau skirs

⁽⁶⁾ Lėšų pasiskirstymas pagal EGAD plano įgyvendinimo sritis pavaizduotas 2 priede.

daug dėmesio socialinės apsaugos gerinimui: reformuos garantuotų minimalių pajamų sistemą, išplės nedarbo socialinio draudimo aprėptį ir gerins pensijų indeksavimą. Lietuva pranešė, kad dvi reformos jau įgyvendintos: įvesta socialinės priežiūros akreditavimo sistema ir pradėta mokėti papildoma išmoka nesusituokusiems neįgaliems ir pagyvenusiems asmenims. Investicijos į ilgalaikės priežiūros dienos centrus ir sveikatos priežiūros paslaugų infrastruktūros modernizavimą padės vykdyti energijos vartojimo efektyvumo reikalavimus. Planu taip pat siekiama skaitmenizuoti Valstybinę užimtumo tarnybą, užtikrinti, kad ji būtų labiau orientuota į klientus, ir taikyti mokymo ir verslumo rėmimo priemonės, kuriomis daugiausia dėmesio būtų skiriama žaliajai ir skaitmeninei pertvarkai (žr. 12 priedą).

Lietuvos EGAD plane numatyta svarbių priemonių, kuriomis siekiama gerinti mokymosi visą gyvenimą paslaugų kokybę ir didinti jų prieinamumą. Siekdama gerinti švietimą, įskaitant profesinį rengimą ir mokymą bei suaugusiųjų švietimą, Lietuva numato konsoliduoti švietimo tinklą, gerinti mokyklų infrastruktūrą ir mokytojų kompetenciją, įgyvendinti į kompetencijų ugdymą orientuotas mokymo programas, skatinti mokymąsi darbo vietoje bei pameistrystę ir ugdyti skaitmeninius įgūdžius. EGAD plane taip pat numatyta gerinti aukštojo mokslo kokybę keičiant studentų priėmimo kriterijus ir aukštojo mokslo sistemos

finansavimo modelį (žr. 13 priedą) ir užtikrinti geresnę paramą moksliniams tyrimams bei inovacijoms konsoliduojant esamas mokslinių tyrimų ir inovacijų agentūras ir peržiūrint šios srities teisės aktus (žr. 9 priedą).

Lietuvos plane numatyti veiksmai, kuriais siekiama pagerinti mokesčių prievolių vykdymą ir į mokesčių bazę įtraukti naujų ekonomikos augimui mažiau kenkiančių mokesčių. Siekiant sukurti tvarią pajamų bazę ir padidinti perskirstomąjį mokesčių ir išmokų sistemos pajėgumą, plane numatyta panaikinti neveiksmingas atleidimo nuo mokesčių priemones, mokesčių sistemą perorientuoti į ekonomikos augimui ir aplinkai palankesnę apmokestinimą ir gerinti mokesčių prievolių vykdymą. Tai padės spręsti pajamų nelygybę, skurdo ir socialinės atskirties problemas (žr. 17 priedą). Siekiant gerinti valdžios sektoriaus išlaidų valdymą, EGAD plane numatytos priemonės, kurios turėtų paskatinti teigiamus viešojo sektoriaus žmogiškųjų išteklių valdymo pokyčius ir padėti sudaryti vidutinės trukmės biudžetus. Plane taip pat nustatytas įpareigojimas 2023 m. atlikti pirmąją visapusišką išlaidų peržiūrą.

Langelis

Pagrindiniai ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane numatyti 2022–2023 m. pasiektini rezultatai

- Geresnė sveikatos priežiūros paslaugų kokybė ir didesnis jų prieinamumas
- Nauji elektros energijos kaupimo įrenginiai ir žiedinės ekonomikos veiksmų planas
- Pakeitimų, sudarančių sąlygas greičiau įgyvendinti 5G veiksmų planą, įsigaliojimas
- Su suaugusiųjų švietimu ir profesiniu rengimu bei mokymu susijusių teisės aktų įsigaliojimas
- Mokesčių reformų, kuriomis panaikinamos neveiksmingos atleidimo nuo mokesčių priemonės, o mokesčių sistema perorientuojama į ekonomikos augimui ir aplinkai palankesnę apmokestinimą, įgyvendinimas
- Peržiūrėtos aukštojo mokslo finansavimo ir studentų priėmimo sistemos ir atnaujinta paramos įmonių moksliniams tyrimams ir inovacijoms sistema
- Pasirengimas minimalių pajamų sistemos reformai ir nedarbo socialinio draudimo aprėpties išplėtimas

KITI BŪSIMI PRIORITETAI

Be pirmiau nurodytų uždavinių, kuriuos siekiama spręsti įgyvendinant EGAD planą, Lietuvai kyla ir kitų tame plane nepakankamai aptartų sunkumų. Tebesama problemų viešųjų finansų, socialinių išmokų ir paslaugų, sveikatos priežiūros, švietimo bei įgūdžių ir aplinkos apsaugos srityse. Šių uždavinių sprendimas taip pat padės daryti tolesnę pažangą įgyvendinant su sveikatos, energetikos, švietimo ir mokslinių tyrimų bei plėtros sritimis susijusius DVT.

Viešųjų finansų kokybės gerinimas vykdamas viešųjų pirkimų reformas

Kad Lietuva galėtų tvariai spręsti socialines ir kitas struktūrines problemas, viešosios išlaidos turi būti veiksmingesnės. Dėl pajamų pasakytina, kad mokestinių pajamų ir BVP santykis 2020 m. buvo 30,8 proc. (daug mažesnis už ES vidurkį – 40,2 proc.), o PVM surinkimo atotrūkis (skirtumas tarp numatytų ir faktinių PVM pajamų) 2019 m., nors ir mažėjo, buvo vienas didžiausių ES – 21,4 proc. (žr. 17 priedą). Išlaidų srityje biudžeto reformos vyksta lėtai arba trunka ilgiau, nei iš pradžių planuota. Tolesni viešųjų pirkimų procesų ir procedūrų patobulinimai padėtų sutaupyti daug biudžeto lėšų ir įgalintų valdžios institucijas pasiekti svarbių politikos rezultatų.

Viešųjų pirkimų sistemos trūkumus lemia decentralizuota jos struktūra. Pirma, dėl šios priežasties valstybės tarnautojams sunku sukaupti praktinės viešųjų pirkimų patirties – tai gali būti vienas iš veiksnių, lemiančių per didelį kliovimąsi kainos kriterijumi (pagal šį rodiklį Lietuva yra paskutinė iš ES šalių), užuot ieškojus tinkamo kainos ir kokybės santykio (žr. 11 priedą). Antra, tai reiškia, kad daugelis konkursų yra maži, todėl dažnai juose dalyvauja vos keli subjektai arba nedalyvauja

niekas. Siekiant išspręsti šias struktūrines problemas, svarbiausia viešuosius pirkimus grįsti bendradarbiavimu. Apskaičiuota, kad viešųjų pirkimų centralizavimas padėtų pagerinti viešųjų pirkimų sistemos veikimą ir 10 proc. sumažinti tiek administracines, tiek viešųjų pirkimų išlaidas ⁽⁷⁾.

2021 m. rugsėjo mėn. Lietuvos Respublikos Seimas pritarė pasiūlymui centralizuoti savivaldybių lygmens viešuosius pirkimus ir gerinti bendradarbiavimą šiuo lygmeniu ⁽⁸⁾. Tai suteiktų mažiausiems viešiesiems perkantiesiems subjektams galimybę pasiekti masto ekonomiją. Be to, būtų įvesta akreditavimo sistema, skirta viešųjų pirkimų specialistų kvalifikacijai kelti. Didžiausias su tuo susijęs sunkumas bus sukurti visapusišką mokymo sistemą.

Viešųjų pirkimų reforma šiuo metu neapima tikslo skatinti bendradarbiavimu grįsti ir centrinės valdžios lygmens viešuosius pirkimus. Taip pat nenumatoma kurti kompetencijos centrų. Jei ši reforma būtų įgyvendinta ministerijų bei valstybės įstaigų lygmeniu, jos galėtų suformuoti geriausią praktiką ir sukurti kompetencijos centrus, kurie padėtų koordinuoti viešųjų pirkimų reformą visais lygmenimis (centrinės valdžios ir savivaldybių).

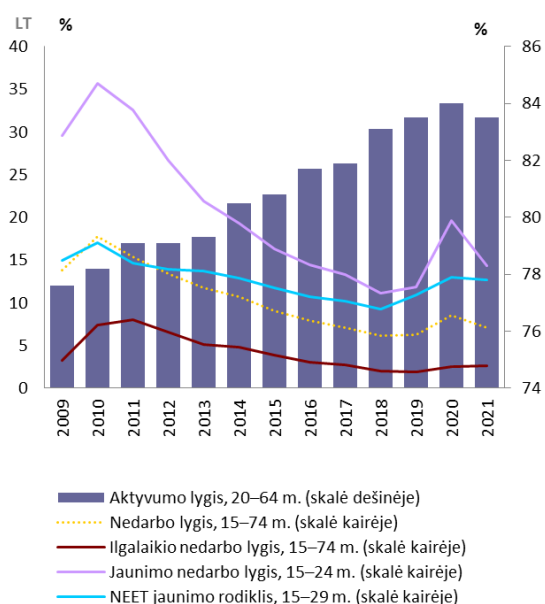
⁽⁷⁾ <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/d3c9fb209b5011eaa51db668f0092944?jfwid=aytc3ihqr>.

⁽⁸⁾ <https://e-tar.lt/portal/lt/legalAct/b9a45bf02d7611ec992fe4cdfce5666> ir <https://www.lrp.lt/lt/ziniasklaidos-centras/naujienos/36796>.

Ilgalaikių socialinių problemų sprendimas

Europos socialinių teisių ramsčio įgyvendinimo rezultatai rodo, kad socialinės apsaugos sistema tebėra nepakankamai adekvati. Viešosios išlaidos socialinei apsaugai išlieka nedidelės, o asmenų, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis, procentinės dalys tebėra vienos didžiausių ES (žr. 12 priedą) – tai ypač pasakytina apie pažeidžiamas grupes, kaip antai pagyvenusius (vyresnius nei 65 metų amžiaus) žmones, išlaikomus vaikus auginančias vienišas motinas ar tėvus ir neįgaluosius. 2020 m. tiek jaunimo nedarbo, tiek nedirbančio, nesimokančio ir mokymuose nedalyvaujančio (NEET) jaunimo rodikliai suprastėjo, tačiau 2021 m. vėl kiek pagerėjo (žr. 3.1 grafiką). 2020 m. beveik ketvirtadalis gyventojų neišgalėjo pakankamai apšildyti savo būstų – nerimaujama, kad energijos kainų augimas gali dar labiau padidinti skurdą (žr. 6 priedą).

3.1 diagrama. **Dalyvavimo, nedarbo ir NEET jaunimo rodikliai**

NEET jaunimas – nedirbantis, nesimokantis ir mokymuose nedalyvaujantis jaunimas.

Šaltinis – Eurostatas.

Socialinių paslaugų planavimo, organizavimo ir teikimo bei išmokų

skyrimo veikla yra fragmentiška ir neefektyvi. Rengdamos metinius socialinių paslaugų planus, savivaldybės į šį procesą nepakankamai įtraukia vietos bendruomenes ir nevyriausybinės organizacijas, todėl joms trūksta žinių apie realius žmonių poreikius. Įvairių ministerijų ir kitų viešųjų įstaigų (įskaitant Valstybinę užimtumo tarnybą) bendradarbiavimo stygius trukdo socialines ir kitas, pavyzdžiui, sveikatos priežiūros, švietimo ir užimtumo, paslaugas teikti integruotai. Visų pirma, dabartinė socialinių paslaugų sistema yra nepakankamai orientuota į paslaugų teikimą bedarbiams⁽⁹⁾. Be to, už socialinių paslaugų teikimą atsakingoms institucijoms trūksta informacijos apie paslaugų kokybę ir veiksmingumą, o tai trukdo priimti faktais pagrįstus sprendimus. Lietuvai labai svarbu išspręsti visas šias problemas – tik taip ji padės įgyvendinti pagrindinius iki 2030 m. pasiektinus su užimtumu, įgūdžiais ir skurdo mažinimu susijusius ES tikslus.

Galimybės gauti socialinį būstą yra ribotos ir šiuo metu nėra bendros strategijos, kaip spręsti nuolatinio tokių būstų stygiaus problemą ir gerinti jų kokybę. Lietuvos socialinių būstų fondas nedidelis – sudaro mažiau nei 2 proc. visų būstų fondo⁽¹⁰⁾, o socialinių būstų kokybė prasta. 2019 m. Lietuvos išlaidos socialiniam būstui buvo 10,31 EUR vienam gyventojui (palyginamosiomis 2010 m. kainomis) – tai labai mažai, palyginti su ES vidurkiu – 101,58 EUR⁽¹¹⁾. 2020 m. socialinio būsto laukė daugiau kaip 10 000 šeimų (apie 22 000 žmonių), o laukimo laikas, priklausomai nuo savivaldybės, svyravo nuo 3 iki 12 metų. Prie nuolatinio socialinių būstų stygiaus prisideda nesikeičiantis mažas

⁽⁹⁾ STRATA (2020). „Žmogiškasis kapitalas Lietuvoje“ (Vyriausybės strateginės analizės centro (STRATA) parengta apžvalga – <https://strata.gov.lt/images/tyrimai/2020-metai/zmogiskojo-kapitalo-politika/20200511-zmogiskasis-kapitalas-Lietuvoje.pdf#page=28&zoom=100,0,0>).

⁽¹⁰⁾ EBPO politikos apžvalga (2020). „Social housing: A key part of past and future housing policy“ – <https://www.oecd.org/social/social-housing-policy-brief-2020.pdf>.

⁽¹¹⁾ https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/SPR_EXP_FHO_custom_2036156/default/table?lang=en.

pajamas gaunančių šeimų, neišgalinčių gauti būsto be paramos, skaičius ir savivaldybių finansavimo bei veiksmų stoka. Išspręsti šias problemas šaliai padėtų strateginė vizija, kuria būtų nustatyta, kokie teisės aktų pakeitimai būtini ir kaip kuo geriau pasinaudoti investicijoms numatytomis 2021–2027 m. ES sanglaudos politikos fondų lėšomis.

Pirminės ir profilaktinės sveikatos priežiūros stiprinimas

Pagrindinė daugumos Lietuvos sveikatos priežiūros sistemos problemų priežastis yra neoptimali pirminė sveikatos priežiūra ir vangus prevencinių priemonių naudojimas. Tai susiję su struktūriniu nepakankamo sveikatos priežiūros sektoriaus finansavimo problema ir tuo, kad pirminės sveikatos priežiūros lygmenyje bei visuomenės sveikatos įstaigose trūksta išteklių. Didelis išvengiamų hospitalizavimo atvejų skaičius Lietuvoje rodo, kad pirminė sveikatos priežiūra turi trūkumų. Lietuvoje užfiksuotas sveikatos priežiūros ir prevencijos priemonėmis išvengiamo mirtingumo rodiklis tebėra ketvirtas pagal dydį tarp ES valstybių narių, o tikėtina gyvenimo trukmė Lietuvoje 2020 m. buvo trečia pagal trumpumą ES (5,3 metų trumpesnė už ES vidurkį). Nors prevencijos priemonėmis išvengiamo mirtingumo rodiklis Lietuvoje aukštas, į profilaktinę sveikatos priežiūrą investuojama labai mažai. Su širdies ir kraujagyslių ligomis susijusios priežiūros kokybė labai įvairuoja; šios ligos tebėra pagrindinė mirties priežastis Lietuvoje – mirtingumas nuo jų gerokai viršija ES vidurkį ir yra vienas didžiausių ES. Vėžio prevencijos programos pastaraisiais 15 metų laipsniškai plečiamos, tačiau atrankinės patikros rodikliai nesiekia ES vidurkio, o galimybės naudotis vėžio atrankinės patikros paslaugomis dėl pandemijos sumažėjo (žr. 14 priedą).

Šias problemas dar apsunkina sveikatos priežiūros specialistų trūkumas, ypač kaimo vietovėse. Su darbuotojų trūkumu, įgūdžių pasiūlos ir paklausos neatitikties ir sunkių darbo sąlygų problema susiduriama visose profesinėse sveikatos priežiūros srityse

ir tai trukdo teikti sveikatos priežiūros paslaugas. Itin įsisenėjusi slaugytojų stygiaus problema – 2019 m. vienam gydytojui tenkančių slaugytojų skaičius buvo mažiausias nuo 2000 m.

Tolesniais politikos veiksmais galėtų būti siekiama stiprinti pirminę ir profilaktinę sveikatos priežiūrą, gerinti sveikatos priežiūros kokybę ir geriau planuoti darbo jėgą, kad didėtų darbuotojų pasiūla ir gerėtų įgūdžiai. Nors, įgyvendinus Lietuvos EGAD plane numatytas reformas ir investicijas, sveikatos priežiūros paslaugos turėtų tapti labiau prieinamos ir kokybiškesnės, būtina dėti daugiau pastangų stiprinti pirminę sveikatos priežiūrą ir prevenciją. Kai, užbaigus ligoninių tinklo reorganizavimo reformą, bus tęsiamas persiorientavimas į ambulatorinę sveikatos priežiūrą, reikės imtis tinkamų priemonių, kuriomis būtų kompensuota pirminės sveikatos priežiūros grandžiai teksianti papildoma našta. Siekiant greičiau pagerinti sveikatos priežiūros rezultatus, taip pat būtina plėsti prevencijos priemonių taikymą. Šiuo tikslu ir tam, kad jos galėtų glaudžiau bendradarbiauti su pirminės sveikatos priežiūros centrais, ligoninėmis ir kitais subjektais, visuomenės sveikatos įstaigoms reikėtų papildomų išteklių. Pandemija paskatino plačiau naudotis e. sveikatos sistema – siekiant užtikrinti geresnį sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą ilguoju laikotarpiu, šią sistemą būtina toliau stiprinti.

Kvalifikuotų darbuotojų trūkumo panaikinimas švietimo priemonėmis

Kvalifikuotų darbuotojų trūkumas ir protų nutekėjimas – viena iš kliūčių, trukdančių įmonėms plėsti žiniomis grindžiamą veiklą. Kvalifikuotų darbuotojų trūkumą kaip kliūtį investuoti Lietuvoje nurodė 80 proc. įmonių⁽¹²⁾. Pagal galimybę lengvai rasti

⁽¹²⁾ ES vidurkis – 79 proc. EIB 2020–2021 m. investicijų ataskaita – <https://www.eib.org/en/publications/investment-report-2020>.

kvalifikuotų darbuotojų Lietuva pasaulyje užima 117 iš 132 vietų⁽¹³⁾, o pagal protų išlaikymą – 108 vietą. Tai rodo, kad reikalinga veiksmingesnė nacionalinio lygmens talentų pritraukimo ir išlaikymo politika. Prie ilgalaikės įgūdžių pasiūlos ir paklausos neatitikties šalyje prisideda tai, kad švietimo programos menkai atitinka darbo rinkos poreikius, ir tai, kad kvalifikacijos kėlimo ir perkvalifikavimo sistemos nėra pakankamai veiksmingos. Tik 52 proc. absolventų teigia, kad jų darbas atitinka jų išsilavinimo sritį ir lygį⁽¹⁴⁾.

Geresnių švietimo rezultatų padėtų pasiekti veiksmingesnis švietimui skirtų viešųjų lėšų naudojimas. 2019 m. valdžios sektoriaus išlaidos viduriniam ir aukštajam išsilavinimui atitinkamai šiek tiek viršijo ir beveik atitiko ES vidurkį. Tačiau pagal PISA (EBPO Tarptautinio moksleivių vertinimo programą) įvertinti mokyklų rezultatai nuolat nesiekia ES vidurkio, o aukštojo mokslo programos menkai atitinka darbo rinkos poreikius. Švietimo infrastruktūra nepritaikyta prie mokinių (studentų) skaičiaus mažėjimo; išlaikyti kaimo vietovių mokyklas, kuriose mokinių nedaug, brangiai kainuoja, o aukštojo mokslo įstaigų yra per daug, kad būtų galima užtikrinti aukštą mokymo ir mokslinių tyrimų kokybę. Tai rodo, kad ištekliai Lietuvoje naudojami neveiksmingai.

Pagerinti mokymosi rezultatus galėtų padėti mokyklų nelygybės šalinimas ir mokytojo profesijos patrauklumo didinimas. Kaimo vietovių mokyklų tinklas nėra tinkamai pritaikytas prie mokinių skaičiaus mažėjimo – tai lemia daug prastesnius šių mokyklų mokinių mokymosi rezultatus. Nors mokyklų tinklo reorganizacija yra numatyta EGAD plane, svarbu, kad ją vykdyti padėtų ir finansavimo taisyklės. Be to, būtų galima pagerinti savivaldybių tarpusavio

bendradarbiavimą ir jų bendradarbiavimą su centrinio lygmens institucijomis; taip pat reikia užtikrinti didesnę mokyklų lygybę, nes kai kurioms jų būdinga didesnė pažeidžiamų mokinių koncentracija (žr. 13 priedą). Nors dirbantys pedagogai sensta, dėl mažo darbo užmokesčio ir deramų karjeros galimybių stygiaus pagal specialybę faktiškai pradeda dirbti mažiau nei 15 proc. pirminio mokytojų rengimo įstaigų absolventų. Neigiamą poveikį mokymo kokybei daro ir silpna pirminio mokytojų rengimo sistema. Todėl daug mokinių samdomi privačius korepetitorius, o tai didina skirtingos socialinės ir ekonominės padėties mokinių mokymosi rezultatų skirtumus (žr. 13 priedą). Todėl bus svarbu ne tik įgyvendinti EGAD plane numatytas priemones, bet ir užtikrinti, kad išlaidos švietimui būtų veiksmingos, o mokytojo profesija – patrauklesnė, ir spręsti nelygybės švietimo sistemoje problemą.

Priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimas ir neigiamų aplinkosauginio tvarumo tendencijų pasukimas priešinga linkme

Didžiąją savo energijos poreikių daliai patenkinti reikalingus išteklius Lietuva gauna iš užsienio. Energijos rūšių derinį sudaro daugiausia nafta ir gamtinės dujos (žr. 5 priedą) ir tik apie ketvirtadalį – atsinaujinantieji energijos ištekliai. Per pastarąjį dešimtmetį Lietuva smarkiai sumažino savo priklausomybę nuo rusiškų dujų ir naftos. Rusijai įsiveržus į Ukrainą, Lietuva nutraukė dujų importą iš Rusijos ir persiorientavo į energijos importą per Klaipėdos SGD terminalą, Būtingės naftos terminalą ir naują dujų jungtį su Lenkija. Nors beveik pusę Lietuvoje pagaminamos elektros energijos jau sudaro elektros energija iš atsinaujinančiųjų išteklių, grynasis elektros energijos importas tebėra didelis ir sudaro apie du trečdalius bendro Lietuvoje suvartojamo elektros energijos kiekio. Sumažinti priklausomybę nuo importo padėtų viešųjų ir privačiųjų investicijų, padedančių sparčiau didinti šalies viduje iš atsinaujinančiųjų išteklių

⁽¹³⁾ „The Global Talent Competitiveness Index 2020“ – <https://www.insead.edu/sites/default/files/assets/dept/globindices/docs/GTCI-2020-report.pdf>.

⁽¹⁴⁾ EUROGRADUATE bandomasis tyrimas – <https://op.europa.eu/lt/publication-detail/-/publication/300930ef-f88c-11ea-991b-01aa75ed71a1>.

pagaminamos elektros energijos kiekį, sutelkimas. Papildomų galimybių suteikia bendradarbiavimas su kitomis regiono šalimis vykdant bendrus projektus. Regiono energetinis saugumas padidėtų laiku sinchronizavus elektros tinklus su žemyniniu Europos elektros tinklu ir užtikrinus pakankamą energetikos tinklų jungčių pralaidumą. Šie veiksmai artimiausiais metais turėtų tebebūti vienas iš politikos prioritetų.

Siekiant mažinti bendrą energijos suvartojimą, reikėtų didinti namų ūkių ir pramonės subjektų energijos vartojimo efektyvumą. Daug energijos tebesuvartojama dėl didelės nerenovuotų pastatų dalies būstų sektoriuje – tai rodo, kad būtina spartinti renovaciją. Didelę centralizuotam šilumos tiekimui naudojamų šaltinių dalį Lietuva pakeitė: perėjo nuo dujų prie biomasės, tačiau, nors tai ir mažina priklausomybę nuo importuojamų dujų, šilumos šaltinius būtų galima dar labiau pajvairinti naudojant šilumos siurblius arba saulės šilumos energijos sprendimus. Lietuvos pramonės taršos šiltnamio efektą sukeliančiomis dujomis intensyvumas yra vienas didžiausių ES (15 priedas) – tai reiškia, kad vienam sukuriamos pridėtinės vertės vienetui tenka didelis šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis. Du trečdalius viso šalyje suvartojamo dujų kiekio suvartoja energijai imlūs pramonės sektoriai (žr. 6 priedą), todėl energijos vartojimo efektyvumo didinimas šiuose sektoriuose, kurių daugelis šiaip ar taip patiria nuosmukį arba permainas, turi didelį potencialą mažinti bendrą energijos suvartojimą ir energetinę priklausomybę. Be esamų technologijų diegimo, labai svarbu taikyti veiksmingas ir tinkamai suderintas mokslinių tyrimų ir inovacijų priemones, padedančias kurti pertvarkai reikalingas naujas atsinaujinančiųjų išteklių energijos bei efektyvaus energijos vartojimo technologijas ir energijos kaupimo sprendimus.

Transporto sektorius ir toliau yra vienas iš daugiausiai prisidedančių prie Lietuvos anglies dioksido pėdsako. Labai didelę Lietuvos lengvųjų automobilių parko dalį sudaro senstantys automobiliai. Be to, išnaudojamos ne visos krovinių vežimo geležinkeliais galimybės. Be EGAD plane

numatyty Lietuvos pastangų mažinti naudojamų senų ir taršių automobilių kiekį, būtina imtis papildomų skatinimo naudotis viešuoju transportu iniciatyvų (žr. 5 priedą). Lietuvos transporto mokesčiai šiuo metu yra vieni mažiausių ES. Be to, ji – viena iš nedaugelio ES šalių, kuriose nėra nustatytas metinis automobilių taršos mokestis. 2019 m. kelionės viešuoju transportu sudarė tik 9,4 proc. visų kelionių. Naudojimąsi viešuoju transportu apsunkena tai, kad paskiros savivaldybių ir tarp miestinio viešojo transporto sistemos, maršrutai ir tvarkaraščiai nėra centralizuotai derinami. Reikia dėti daugiau pastangų skatinti naudotis viešuoju transportu ir nuo individualių automobilių pereiti prie visuomeninio ir bendro naudojimo transporto. Lietuva dar gali didinti naudojimosi geležinkeliais mastą, pavyzdžiui, įgyvendindama projektą „Rail Baltica“, kuris yra svarbus tarpvalstybinis ES projektas, galintis padėti plėtoti daugiarūšio keleivinio transporto sistemą. Daug dėmesio reikėtų skirti ir geležinkelių integravimui į miesto transporto sistemą, pavyzdžiui, sukuriant kelionių įvairiarūšiu transportu mazgus. Tolesnės darnaus judumo iniciatyvos savo ruožtu sumažintų Lietuvos priklausomybę nuo naftos, kuri vis dar sudaro didelę energijos rūšių derinio dalį ir daugiausia importuojama iš Rusijos. Taigi darnaus judumo priemonės gali padėti dar labiau sumažinti Lietuvos energetinę priklausomybę nuo iškastinio kuro importo.

Biologinės įvairovės apsauga Lietuvoje – didelis iššūkis, nes dviejų trečdalių saugomų buveinių būklė laikoma nepalankia ⁽¹⁵⁾. Pagrindiniai iššūkiai yra susiję su miškininkyste, žemės ūkiu ir invazinėmis svetimomis rūšimis (žr. 5 priedą). Daugiau kaip 90 proc. pagal Buveinių direktyvą saugomų miško buveinių būklė yra bloga arba prasta. Vienas iš to veiksnių – dažni neteisėti miško kirtimai ⁽¹⁶⁾. Už ekologinių avarių stebėseną ir prevenciją Lietuvoje atsakingas

⁽¹⁵⁾ Lietuvos pateikta 2013–2018 m. buveinių ir rūšių, kurioms taikomas Buveinių direktyvos 17 straipsnis, išsaugojimo būklės ataskaita.

⁽¹⁶⁾ SWD(2021) 465 final/2, p. 18 – [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021SC0465R\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021SC0465R(01)&from=EN).

Aplinkos apsaugos departamentas neturi pakankamai išteklių savo funkcijai atlikti. Geros ekologinės būklės paviršinių vandens telkinių dalis per pastarąjį dešimtmetį sumažėjo, o cheminių trąšų naudojimo žemės ūkyje mastas padidėjo. 2020 m. Lietuvoje ekologiškai buvo ūkininkaujama 8 proc. naudojamos žemės, todėl yra dar daug erdvės pasitempti, kad iki 2030 m. būtų pasiektas ES užsibrėžtas 25 proc. tikslas. Tvaresnė žemės ūkio ir miškininkystės praktika taip pat gali padėti užtikrinti, kad žemės ir miškų sugeriamas anglies dioksido kiekis nebe mažėtų, o didėtų, ir įgyvendinti 2030 m. klimato srities tikslus.

Vienas iš prioritetų tebėra ekonomikos augimo potencialo didinimas.

Lietuva išnaudoja ne visas investicijų į mokslinius tyrimus ir inovacijas teikiamas galimybes. Darbo valandos našumas (produktyvumas per vieną darbo valandą) Lietuvoje 2020 m. sudarė 69,9 proc. ES vidurkio (žr. 10 priedą). Šis našumo skirtumas yra glaudžiai susijęs su šalies ekonomikos struktūra – ji vis dar mažiau grindžiama žiniomis nei visos ES ekonomika. Išlaidos moksliniams tyrimams ir plėtrai Lietuvos verslo sektoriuje nedidelės, o patentavimo veikla labai vangė – dėl to prarandamos galimybės didinti našumą taikant novatoriškus sprendimus. Mokslinių tyrimų ir inovacijų pajėgumai šalyje netolygūs – apie 40 proc. mažųjų ir vidutinių įmonių ir 75 proc. mokslo tiriamųjų įstaigų yra susitelkusios sostinės regione. Užtikrinti tolygų geografinį investicijų į mokslinius tyrimus ir plėtrą pasiskirstymą, be kita ko, Vidurio ir Vakarų Lietuvos ekonominiuose centruose, tebėra sudėtinga. Moksliniams tyrimams ir plėtrai daugiau išleidžiama viešajame sektoriuje, tačiau jo mokslinių tyrimų ir plėtros rezultatai menki (žr. 9 priedą). Norint pasiekti tikslą išlaidas moksliniams tyrimams ir plėtrai iki 2030 m. padidinti iki 2,2 proc. BVP, reikės įdėti papildomų pastangų, be kita ko, rasti tvarių viešojo mokslinių tyrimų ir plėtros finansavimo šaltinių (žr. 16 priedą).

Bus labai svarbu užtikrinti veiksmingą pertvarkytos institucinės mokslinių tyrimų ir inovacijų rėmimo struktūros veikimą. Norint kuo geriau pasinaudoti naujosios institucinės mokslinių tyrimų ir inovacijų rėmimo struktūros teikiamomis galimybėmis, Lietuvai būtų pravartu nustatyti ir prie savo reikmių pritaikyti geriausią tarptautinę su darbo ir koordinavimo metodais susijusią praktiką⁽¹⁷⁾. Pastangų konsoliduoti paskirus mokslinių tyrimų pajėgumus rezultatai kol kas kuklūs. Jei, be EGAD plane numatytų priemonių, būtų imtasi papildomų pastangų konsoliduoti aukštojo mokslo įstaigas, įskaitant universitetus, padidėtų efektyvumas ir Lietuvai taptų lengviau išnaudoti savo mokslinių tyrimų ir plėtros potencialą (žr. 9 priedą).

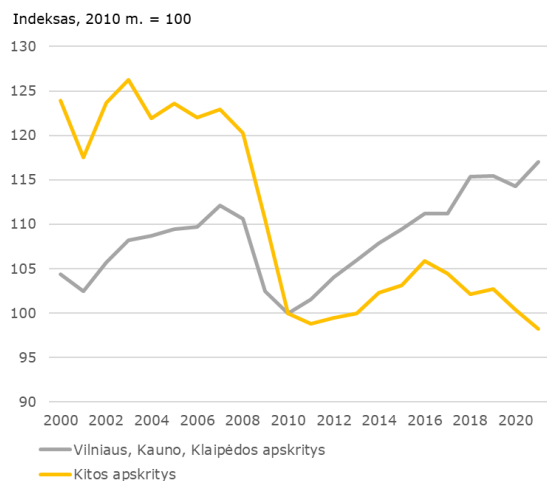
Sunkus uždavinys išlieka regionų konvergencija.

Regioniniai ekonominės plėtros skirtumai vis dar dideli. 2019 m. BVP vienam gyventojui, vertinant perkamosios galios standartais, Vilniaus apskrityje sudarė 122 proc. ES vidurkio, Kauno apskrityje – 85 proc., o kai kuriuose kituose NUTS 3 lygio regionuose – mažiau nei 50 proc. (mažiausiai Tauragės apskrityje – 46 proc.). Siekiant mažinti regioninius skirtumus bus svarbu taikyti veiksmingas ir tikslingas regioninės politikos priemones ir efektyviai naudoti ES lėšas (žr. 15 priedą).

⁽¹⁷⁾ EBPO. „Improving effectiveness of Lithuania’s innovation policy“ – <https://www.oecd.org/sti/improving-effectiveness-of-lithuania-s-innovation-policy-a8fec2ee-en.htm>.

3.2 diagrama. Užimtumo lygis didžiausių miestų ir kitose apskrityse

Šaltinis – Lietuvos statistika ir Europos Komisijos skaičiavimai.

Regioniniai darbo rinkos ir viešųjų paslaugų teikimo skirtumai tebėra dideli.

Per pastarąjį dešimtmetį užimtumas didžiausių miestų (Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos) apskrityse didėjo labiau nei likusioje šalies dalyje – prie to iš dalies prisidėjo šalies viduje vykstanti darbo jėgos migracija į tas apskritis⁽¹⁸⁾. Nepaisant šių demografinių pokyčių, nedarbo lygis mažesnėse apskrityse tebėra didesnis nei didžiausių miestų apskrityse – tai iš dalies lemia struktūrinės darbo rinkos problemos.

Dėl senėjimo ir emigracijos kyla sunkumų Lietuvos kaimo vietovėse ir atokiuose regionuose.

Mažėjant gyventojų skaičiui tampa sunku užtikrinti viešųjų paslaugų efektyvumą ir kokybę – dėl to savo ruožtu pradeda skirtis švietimo ir sveikatos priežiūros rezultatai. Prisitaikymas prie gyventojų skaičiaus mažėjimo (pavyzdžiui, esamos švietimo infrastruktūros konsolidavimas) vyksta lėtai, o infrastruktūros stoka ir ribotos galimybės naudotis viešojo transporto paslaugomis mažina judumą (ir kartu skatina pirmiau minėtą per didelį naudojamasi automobiliais).

⁽¹⁸⁾ <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC126047>.

PAGRINDINĖS IŠVADOS

Lietuvos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane numatyta priemonių įvairioms struktūrinėms problemoms spręsti. Jomis siekiama:

- remti pastangas naudoti atsinaujinančiųjų išteklių energiją, remti pastatų renovaciją, didinti išteklių naudojimo efektyvumą bei transporto darnumą ir parengti žiedinės ekonomikos veiksmų planą;
- skaitmenizuoti viešąsias administracines paslaugas, plėtoti itin didelio pralaidumo tinklus, be kita ko, palengvinti 5G diegimą ir susieti įmones ir institucijas;
- didinti pajamų bazę gerinant mokesčių prievolių vykdymą, panaikinant neveiksmingas atleidimo nuo mokesčių priemones ir perorientuojat mokesčių sistemą į ekonomikos augimui ir aplinkai palankesnę apmokestinimą;
- reformuoti minimalių pajamų sistemą, didinti nedarbo socialinio draudimo aprėptį, gerinti pensijų indeksavimo mechanizmą, taikyti aktyvias į žaliąją ir skaitmeninę pertvarką orientuotas darbo rinkos priemones, reformuoti sveikatos sektorių: reorganizuoti paslaugas, modernizuoti infrastruktūrą, sukurti infekcinių ligų srities kompetencijos centrus ir investuoti į sveikatos priežiūros sistemos skaitmenizaciją, kad ji taptų atsparesnė, veiksmingesnė, kokybiškesnė ir prieinamesnė;
- gerinti ikimokyklinį, pradinį ir vidurinį ugdymą (konsoliduojant mokyklų tinklą), profesinį rengimą, mokymą ir suaugusiųjų švietimą; reformuoti aukštojo mokslo finansavimo ir studentų priėmimo sistemas, skatinti bendradarbiavimą ir konsolidaciją aukštojo mokslo sektoriuje;
- įsteigti vieną bendrą Inovacijų agentūrą ir peržiūrėti paramos moksliniams tyrimams bei inovacijoms sistemą siekiant padaryti ją nuoseklesnę ir veiksmingesnę.

Be EGAD plane numatytų reformų ir investicijų, Lietuvai būtų naudinga:

- skatinti centrinės valdžios ir savivaldybių lygmenų viešuosius pirkimus grįsti bendradarbiavimu;
- stiprinti pirminę ir profilaktinę sveikatos priežiūrą, mažinti socialinių paslaugų planavimo ir teikimo fragmentiškumą, geriau jas individualizuoti ir susieti su kitomis paslaugomis, taip pat didinti galimybes gauti socialinį būstą ir gerinti jo kokybę;
- didinti išlaidų švietimui veiksmingumą ir mokytojo profesijos patrauklumą ir spręsti nelygybės švietimo sistemoje problemą;
- gerinti viešojo transporto sistemų koordinavimą centriniu lygmeniu, didinti paskatas nenaudoti taršių transporto priemonių ir užtikrinti biologinės įvairovės apsaugą, kad būtų pasiekti Europos žaliojo kurso tikslai;
- toliau didinti elektros energijos gamybos iš atsinaujinančiųjų išteklių pajėgumus, kartu mažinant energijos suvartojimo intensyvumą pramonės, transporto ir pastatų sektoriuose, ir užtikrinti pakankamą energijos tinklų jungčių pralaidumą;
- numatyti tvarius viešojo mokslinių tyrimų ir plėtos finansavimo šaltinius ir stiprinti mokslinių tyrimų potencialą tobulinant nacionalinę talentų pritraukimo ir išlaikymo politiką;
- skatinti savivaldybių bendradarbiavimą siekiant gerinti ir integruoti viešųjų

paslaugų teikimą, kad būtų sumažinti ekonominiai ir socialiniai skirtumai tarp sostinės regiono ir Vidurio bei Vakarų Lietuvos.

PRIEDAI

Priedai	17
Priedų sąrašas	19
Kompleksiniai pažangos rodikliai	21
1 priedas. Darnaus vystymosi tikslai	21
2 priedas. Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano įgyvendinimas	23
3 priedas. Kitos ES ekonomikos gaivinimo ir augimo skatinimo priemonės	24
4 priedas. Šaliai skirtų rekomendacijų įgyvendinimo pažanga	27
Aplinkosauginis tvarumas	30
5 priedas. Žalioji kursas	30
6 priedas. Žaliosios pertvarkos poveikis užimtumui ir socialinis poveikis	34
Našumas	36
7 priedas. Efektyvus išteklių naudojimas ir išteklių našumas	36
8 priedas. Skaitmeninė pertvarka	38
9 priedas. Inovacijos	40
10 PRIEDAS. PRAMONĖ IR BENDROJI RINKA	42
11 PRIEDAS. VIEŠASIS ADMINISTRAVIMAS	45
<i>TEISINGUMAS</i>	47
12 PRIEDAS. UŽIMTUMO, ĮGŪDŽIŲ IR SOCIALINĖS POLITIKOS UŽDAVINIAI, SPREŠTINI ATSIŽVELGIANT Į EUROPOS SOCIALINIŲ TEISIŲ RAMSTĮ	47
13 PRIEDAS. ŠVIETIMAS IR GEBĖJIMAI	49
14 PRIEDAS. SVEIKATA IR SVEIKATOS PRIEŽIŪROS SISTEMA	51
15 PRIEDAS. REGIONŲ LYGMENS EKONOMINIAI IR SOCIALINIAI REZULTATAI	53
<i>MAKROEKONOMINIS STABILUMAS</i>	55
16 PRIEDAS. PAGRINDINIAI FINANSŲ SEKTORIAUS POKYČIAI	55
17 PRIEDAS. MOKESČIAI	57
18 PRIEDAS. PAGRINDINIAI EKONOMINIAI IR FINANSINIAI RODIKLIAI	59
19 PRIEDAS. SKOLOS TVARUMO ANALIZĖ	60

LENTELIŲ SĄRAŠAS

Table A2.1:	Key elements of the Lithuanian RRP	21
Table A4.1:	Summary table on 2019, 2020 and 2021 CSRs	26
Table A5.1:	Indicators underpinning the progress on the European Green Deal from a macroeconomic perspective	30
Table A7.1:	Key indicators for resource efficiency and productivity - Lithuania	34
Table A8.1:	Key Digital Economy and Society Index Indicators	36
Table A9.1:	Key research, development and innovation indicators	38
Table A10.1:	Key Single Market and Industry Indicators	40
Table A11.1:	Public administration indicators – Lithuania	43
Table A12.1:	Social Scoreboard for Lithuania	44
Table A13.1:	EU-level targets and other contextual indicators under the European Education Area strategic framework	47
Table A14.1:	Key health indicators	49
Table A15.1:	Selected indicators at regional level - Lithuania	50
Table A16.1:	Financial soundness indicators	53
Table A17.1:	Taxation indicators	54
Table A18.1:	Key economic and financial indicators	56
Table A19.1:	Debt sustainability analysis for Lithuania	57
Table A19.2:	Heat map of fiscal sustainability risks for Lithuania	58

DIAGRAMŲ SĄRAŠAS

Graph A1.1:	Progress towards SDGs in Lithuania in the last five years	19
Graph A2.1:	Share of RRF funds contributing to each policy pillar	21
Graph A3.1:	2014-2020 European Structural Investment Funds - total budget by fund	22
Graph A3.2:	Cohesion policy contribution to the SDGs (EUR billion)	23
Graph A4.1:	Lithuania's progress on the 2019-2020 CSRs (2022 European Semester cycle)	25
Graph A5.1:	Fiscal aspects of the green transition Taxation and government expenditure on environmental protection	28
Graph A5.2:	Thematic – Energy Share in energy mix (solids, oil, gas, nuclear, renewables)	28
Graph A5.3:	Thematic – Biodiversity Terrestrial protected areas and organic farming	29
Graph A5.4:	Thematic – Mobility Share of zero-emission vehicles (% of new registrations)	29
Graph A6.1:	Fair green transition challenges	31
Graph A6.2:	Energy poverty by income decile	32
Graph A7.1:	Economic importance and expansion of the circular economy – employment and value added in the circular economy sectors	33
Graph A11.1:	Performance on the single market public procurement indicator	42
Graph A13.1:	The rural-urban gap in science	46
Graph A14.1:	Life expectancy at birth, years	48
Graph A14.2:	Projected increase in public expenditure on health care over 2019-2070 (AWG reference scenario)	48
Graph A15.1:	Territories most affected by the climate transition in Lithuania	51
Graph A15.2:	CO2 emissions from fossil fuels per head, 2018	51
Graph A15.3:	Innovation performance in Lithuania	51
Graph A17.1:	Tax-wedge indicators	55

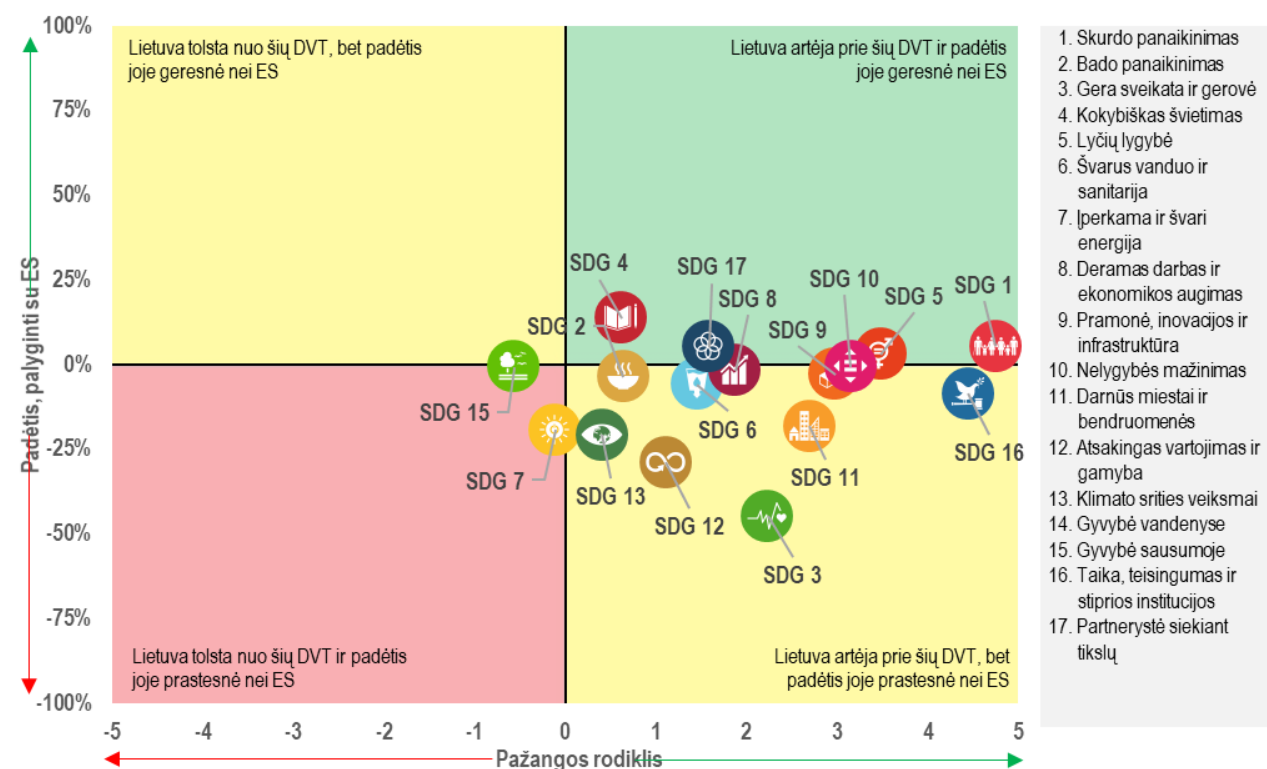
Šiame priede, atsižvelgiant į keturis konkurencingo tvarumo aspektus, vertinama darnaus vystymosi tikslų (DVT) įgyvendinimo Lietuvoje pažanga. 17 DVT ir su jais susiję rodikliai yra Jungtinių Tautų „Darnaus vystymosi darbotvarkėje iki 2030 m.“ nustatytos politikos pagrindas. Tikslas – panaikinti visų formų skurdą, kovoti su nelygybe ir klimato kaita ir kartu užtikrinti, kad nė vienas nebūtų paliktas nuošalyje. ES ir jos valstybės narės yra įsipareigojusios laikytis šio istorinio pasaulinio pagrindų susitarimo ir aktyviai siekti kuo didesnės pažangos įgyvendinant DVT. Toliau pateikta diagrama yra pagrįsta ES DVT rodiklių rinkiniu, parengtu DVT įgyvendinimo pažangai Europos Sąjungoje stebėti.

Lietuvoje gerėja tam tikri su aplinkosauginiu tvarumu susiję DVT rodikliai (2, 9, 11, 12 ir 13 DVT), tačiau kelis kitus rodiklius (7 ir 15 DVT) dar reikia gerinti. Įgyvendindama su įperkama ir švaria energija susijusį tikslą (7 DVT), Lietuva padarė didelę pažangą mažindama gyventojų, neišgalinčių pakankamai apšildyti savo būstų, dalį – 2015–2020 m. ji sumažėjo nuo 31,1 proc. iki 23,1 proc., bet vis dar smarkiai viršijo

ES vidurkį (2020 m. – 8,2 proc.). Užfiksuota ir pažanga didinant energijos vartojimo našumą – 2015 m. jis buvo 4,7 EUR / kg naftos ekvivalento (kgne), o 2020 m. pasiekė 5,0 EUR / kgne, tačiau tebebuvo daug mažesnis už 2020 m. ES vidurkį – 8,6 EUR / kgne. Priemonės šiems Lietuvos rezultatams gerinti yra įtrauktos į ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano 2 komponentą („Žalioji Lietuvos transformacija“). Plane daugiausia dėmesio skiriama investicijoms į tvariam judumui užtikrinti skirtą judumo infrastruktūrą ir viešojo transporto sistemas ir investicijoms į papildomus saulės ir vėjo energijos gamybos pajėgumus, padėsiančius padidinti tiekimo saugumą ir lankstumą, susijusį su atsinaujinančiųjų energijos išteklių įtraukimu į elektros tinklą. Plane taip pat numatyta investuoti į daugiabučių pastatų energijos vartojimo efektyvumo didinimą ir 2023 m. priimti žiedinės ekonomikos veiksmų planą.

Trys su teisingumu susiję DVT rodikliai (1, 4 ir 5 DVT) Lietuvoje geri, o keli kiti rodikliai (2, 3, 8 ir 10 DVT) gerėja. Lietuva sumažino skurdo ar socialinės atskirties riziką – 2015–2020 m. ji

A1.1 diagrama. DVT įgyvendinimo Lietuvoje pažanga per pastaruosius penkerius metus

Išsamūs su įvairiais DVT susiję duomenys pateikiami metinėje Eurostat ataskaitoje „Sustainable development in the European Union“ – <https://ec.europa.eu/eurostat/product?code=KS-09-22-019>. Išsamius duomenis apie konkrečių valstybių narių pažangą trumpuoju laikotarpiu galima rasti svetainėje [europa.eu: Eurostat](https://ec.europa.eu/eurostat) – Sustainable development indicators – Key findings.

Šaltinis – Eurostatas, naujaisi – 2022 m. balandžio 28 d. – duomenys. Duomenys daugiausia susiję su 2015–2020 m. ir 2016–2021 m. laikotarpiais.

sumažėjo nuo 29,4 proc. iki 24,5 proc., bet vis dar viršijo ES vidurkį – 21,9 proc. Didelė problema tebėra ir regioniniai skirtumai. Nors miesto ir kaimo atotrūkis pagal skurdo ar socialinės atskirties rizikos rodiklį 2015–2020 m. sumažėjo nuo 14,8 proc. iki 12,2 proc., jis vis dar smarkiai viršijo 2020 m. ES vidurkį – 2,2 proc. Įgyvendinama su gera sveikata ir gerove susijusį tikslą (3 DVT), Lietuva atsilieka nuo ES vidurkio beveik pagal visus rodiklius. Nors padaryta su standartizuotu išvengiamo mirtingumo rodikliu susijusi pažanga – 2014–2019 m. jis sumažėjo nuo 546,5 iki 466,0, jis tebėra beveik dvigubai didesnis už 2017 m. ES vidurkį – 252,1. EGAD plano 7 komponentas („Daugiau galimybių kiekvienam aktyviai kurti šalies gerovę“) apima priemones, kuriomis siekiama reformuoti Lietuvos minimalių pajamų sistemą ir gerinti jos socialinės apsaugos sistemą. Į 1 komponentą („Atspari grėsmėms ir pasirengusi ateities iššūkiams sveikatos priežiūros sistema“) įtrauktos priemonės turėtų padėti didinti sveikatos priežiūros paslaugų atsparumą bei prieinamumą ir gerinti jų kokybę, taip pat gerinti sveikatos priežiūros sistemos kokybę ir didinti paslaugų įperkumą bei sistemos efektyvumą.

Lietuvoje geri arba gerėja su *našumu* susiję DVT rodikliai (4, 8 ir 9 DVT). Gerėja Lietuvos rezultatai įgyvendinant kokybiško švietimo tikslą (4 DVT), tačiau dar reikia pasistengti pasiekti ES vidurkius, susijusius su dalyvavimu ikimokyklinio ugdymo programose (Lietuvos rodiklis 2015–2020 m. padidėjo nuo 87,3 proc. iki 90,9 proc., o 2020 m. ES vidurkis buvo 93 proc.) ir suaugusiųjų švietimo programose (Lietuvos rodiklis 2016–2021 m. padidėjo nuo 6 proc. iki 8,5 proc., o 2021 m. ES vidurkis buvo 10,8 proc.). 2021 m. sparčiojo interneto ryšį turėjusių namų ūkių dalis Lietuvoje (78 proc.) gerokai viršijo ES vidurkį (70 proc.). Lietuvos bendrosios vidaus išlaidos moksliniams tyrimams ir plėtrai yra nedidelės, nors pamažu didėja – 2020 m. jos sudarė 1,2 proc. BVP, o ES vidurkis buvo 2,3 proc. Be to, Lietuva smarkiai atsilieka pagal Europos patentų tarnybai pateiktų patentų paraiškų skaičių – 2020 m. šis rodiklis buvo 18 paraiškų milijonui gyventojų, o ES vidurkis – 147. Kelių į EGAD plano 3 komponentą („Skaitmeninė transformacija ekonomikos augimui“) įtrauktų reformų ir investicijų pagrindinis tikslas – toliau plėtoti skaitmeninę infrastruktūrą bei įrangą ir visais lygmenimis gerinti švietimo kokybę bei skaitmeninius įgūdžius.

Lietuvoje gerėja su *makroekonominiu stabilumu* susiję DVT rodikliai (8 ir 16 DVT). Lietuvos investicijų dalies BVP struktūroje rodiklis yra mažesnis už ES vidurkį, tačiau padidėjo nuo 19,6 proc. 2015 m. iki 21,1 proc. 2020 m. (2020 m. ES vidurkis – 22,3 proc.). Be to, pagerėjo Lietuvos institucijų darbo kokybė, be kita ko, padidėjo pasitikėjimas jomis (16 DVT). Procentinė Europos Parlamentu pasitikinčių gyventojų dalis 2016 m. buvo 61 proc., o 2020 m. pasiekė 69 proc. – tai daug, palyginti su 2020 m. ES vidurkiu – 50 proc.

2 PRIEDAS. EKONOMIKOS GAIVINIMO IR ATSPARUMO DIDINIMO PLANO ĮGYVENDINIMAS

Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė (EGADP) yra pagrindinis ES pastangų skatinti atsigavimą po COVID-19 pandemijos, spartinti dvejetainę pertvarką ir didinti atsparumą būsimiems sukrėtimams elementas. Lietuva savo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo (EGAD) planą pateikė 2021 m. gegužės 14 d. 2021 m. liepos 2 d. Komisijai teigiamai įvertinus, o 2021 m. liepos 20 d. Tarybai patvirtinus šį planą, padėtas pagrindas 2021–2026 m. pagal EGADP išmokėti 2,2 mlrd. EUR dotacijų. 2021 m. rugpjūčio 6 d. ir 2022 m. gegužės 5 d. buvo pasirašyti atitinkamai finansavimo susitarimas ir veiklos susitarimas. Pagrindiniai Lietuvos EGAD plano elementai nurodomi A2.1 lentelėje.

Lėšų pasiskirstymas pagal tai, prie kurio iš šešių EGADP politikos ramsčių įgyvendinimo jos prisideda, pavaizduotas toliau pateiktoje A2.1 diagramoje.

Pažangos, padarytos Lietuvai įgyvendinant savo planą, duomenys skelbiami [Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo rezultatų suvestinėje](#). Šioje rezultatų suvestinėje taip pat aiškiai ir skaidriai apžvelgiama pažanga, padaryta

įgyvendinant visą EGADP.

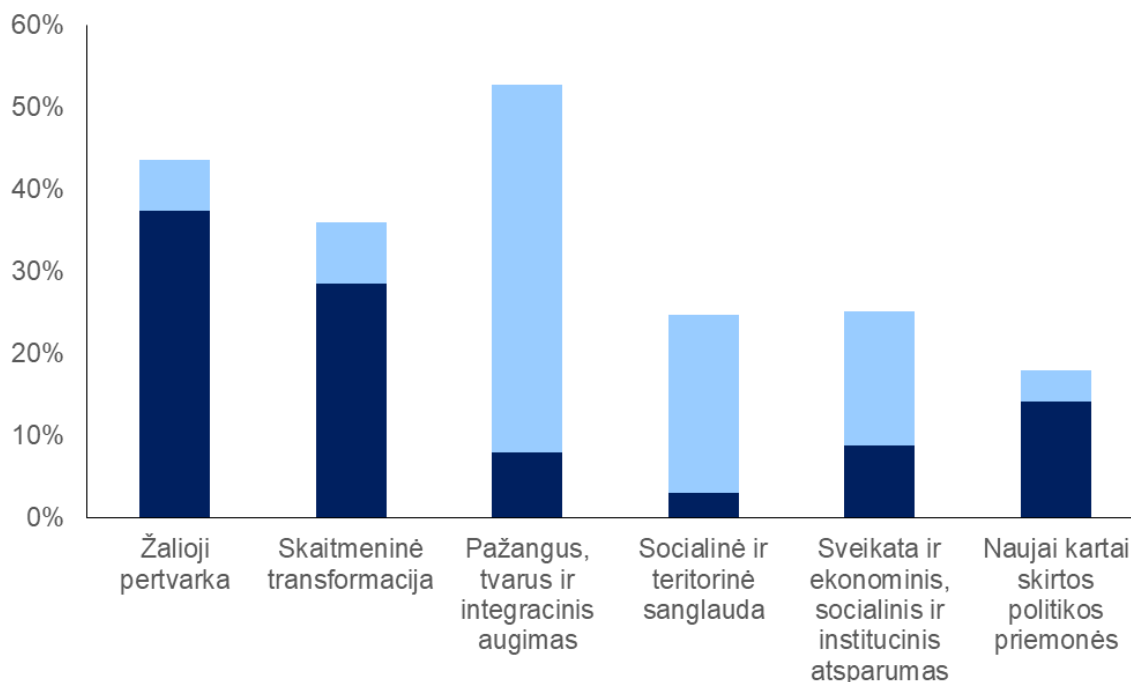
A2.1 lentelė. **Pagrindiniai Lietuvos EGAD plano elementai**

Bendra skirta suma	2,2 mlrd. EUR dotacijų (4,6 % 2019 m. BVP)
Investicijos ir reformos	4 investicijos ir 27 reformos
Iš viso tarpinių ir galutinių tikslų	191
Numatomas makroekonominis poveikis (1)	Iki 2026 m. BVP padidės 1,0 %-1,6 % (0,5 % dėl persiduodančio poveikio)
Išmokėtas išankstinis finansavimas	289 mln. EUR (2021 m. rugpjūčio mėn.)
Pirmasis mokėjimas	Lietuva dar nepateikė pirmojo mokėjimo prašymo

(1) Žr. Pfeiffer P., Varga J. ir in 't Veld J. (2021). „Quantifying Spillovers of NGEU Investment“, *European Economy Discussion Papers*, Nr. 144, ir Afman et al. (2021). „An overview of the economics of the Recovery and Resilience Facility“, *Quarterly Report on the Euro Area (QREA)*, Vol. 20, Nr. 3, p. 7–16.

Šaltinis – Europos Komisija, 2022.

A2.1 diagrama. **EGADP lėšų, kuriomis prisidedama prie atskirų politikos ramsčių įgyvendinimo, dalys**

Kiekvieną iš šešių ramsčių sudaro dvi politikos sritys. Kiekviena priemonė prisidedama prie abiejų sričių, todėl bendras indėlis į visų šioje diagramoje pavaizduotų ramsčių įgyvendinimą sudaro 200 proc. Lietuvos EGAD plane numatytų išlaidų. Apatinėje dalyje nurodoma su pagrindine ramsčio politikos sritimi susijusi suma, o viršutinėje – su antrine ramsčio politikos sritimi susijusi suma.

Šaltinis – EGADP rezultatų suvestinė.

https://ec.europa.eu/economy_finance/recovery-and-resilience-scoreboard/country_overview.html

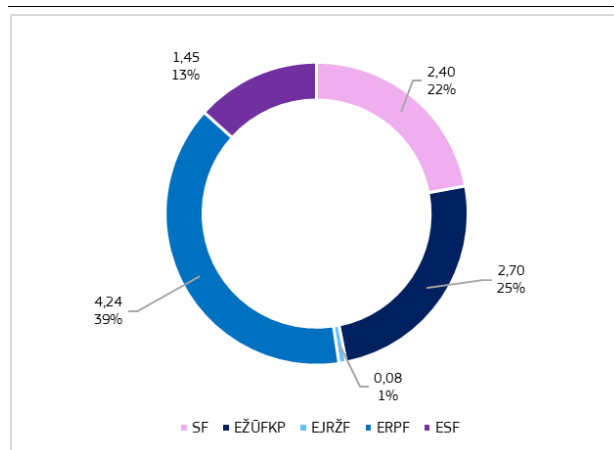
1,2 trln. EUR viršijantis 2021–2027 m. ES biudžetas padeda pritraukti investicijas, reikalingas ES prioritetams įgyvendinti. Kartu su papildomu maždaug 800 mlrd. EUR finansavimu, teiksimu pagal priemonę „NextGenerationEU“ ir didžiausią jos dalį – Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę, tai – dideli išteklių, padėsiantys gaivinti ekonomiką ir remti tvarų jos augimą.

2021–2027 m. iš ES sanglaudos politikos fondų ⁽¹⁹⁾ bus investuota 6,81 mlrd. EUR suma ⁽²⁰⁾, skirta ilgalaikiams Lietuvos vystymosi tikslams remti. Ši suma, be kita ko, apima Teisingos pertvarkos fondo išmokėsimą 273,3 mln. EUR sumą, kurios paskirtis – švelninti socialinį ir ekonominį žaliosios pertvarkos poveikį pažeidžiamiausiuose regionuose. 2021–2027 m. sanglaudos politikos fondų partnerystės susitarimais ir programomis atsižvelgiama į 2019–2020 m. konkrečioms šalims skirtas rekomendacijas ir investavimo gaires, pateiktas per Europos semestrus, ir užtikrinama sinergija ir papildomumas su kitu ES finansavimu. Be to, 2023–2027 m. laikotarpiu Lietuva pagal bendrą žemės ūkio politiką gaus 4 mlrd. EUR paramą, kurios tikslas – remti socialinį, aplinkosauginį ir ekonominį tvarumą bei inovacijas žemės ūkyje ir kaimo vietovėse ir taip padėti įgyvendinti Europos žaliajį kursą bei užtikrinti ilgalaikį aprūpinimo maistu saugumą.

⁽¹⁹⁾ Europos regioninės plėtros fondo (ERPF), Europos socialinio fondo (ESF+), Sanglaudos fondo (SF), Teisingos pertvarkos fondo (TPF), INTERREG.

⁽²⁰⁾ Einamosiomis kainomis. Šaltinis – [Sanglaudos atvirųjų duomenų platforma](#).

A3.1 diagrama. 2014–2020 m. Europos struktūriniai ir investicijų fondai. Bendro biudžeto pasiskirstymas pagal fondus

mlrd. EUR einamosiomis kainomis, procentinė visos sumos dalis

Šaltinis – Europos Komisija, Sanglaudos atvirųjų duomenų platforma.

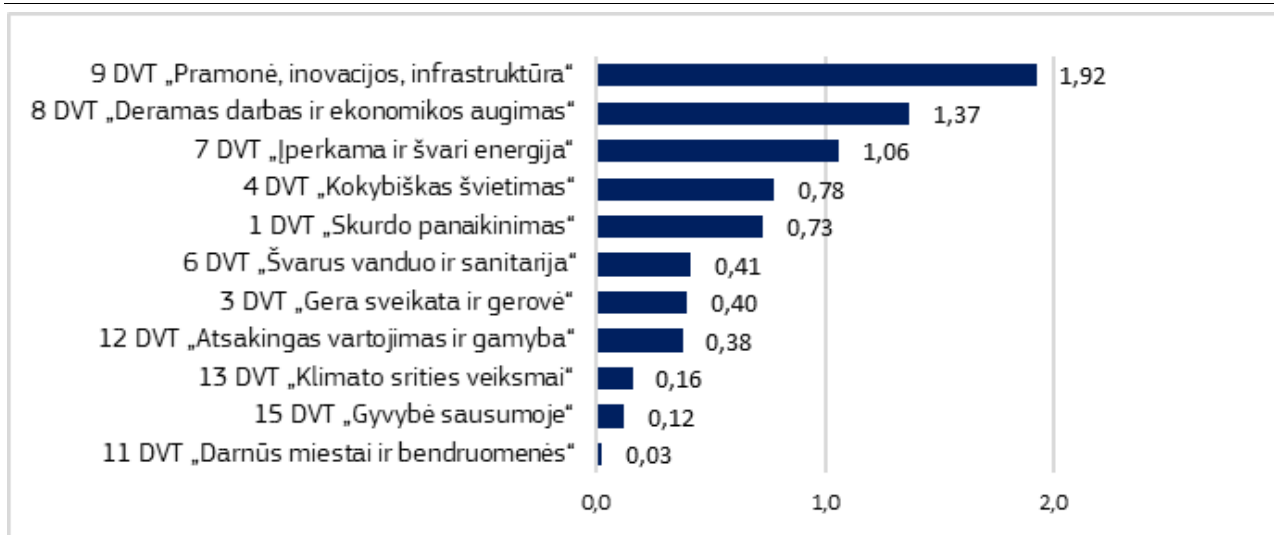
2014–2020 m. iš Europos struktūriniai ir investicijų fondų (ESI fondai) Lietuvai skirta 9,28 mlrd. EUR ⁽²¹⁾ ES biudžeto lėšų ir dar 1,66 mlrd. EUR nacionalinio finansavimo lėšų (A3.1 diagrama) – tai sudarė apie 3,67 proc. metinio 2014–2020 m. BVP ir 80,18 proc. viešųjų investicijų ⁽²²⁾. Iki 2021 m. gruodžio 31 d. konkrečioms projektams buvo skirta 110 proc. bendros sumos ir pranešta, kad 74 proc. išleista, taigi iki 2023 m. pabaigos liko išleisti 2,86 mlrd. EUR ⁽²³⁾. Iš 11-os ESI fondų tikslų Lietuvoje aktualiausi yra mažųjų ir vidutinių įmonių konkurencingumas, aplinkos apsauga ir efektyvus išteklių naudojimas, transporto ir energetikos tinklų infrastruktūra, mažo anglies dioksido pėdsako ekonomika ir tvarus bei kokybiškas užimtumas (apie 6,79 mlrd. EUR). Iki 2020 m. pabaigos sanglaudos politikos investicijomis paremta 8 000 įmonių, prisidėta prie 42 000 namų ūkių energinio

⁽²¹⁾ ESI fondai – tai sanglaudos politikos fondai (ERPF, ESF+, SF, INTERREG), Europos žemės ūkio fondas kaimo plėtrai (EŽŪFKP) ir Europos jūrų reikalų ir žuvininkystės fondas (EJRŽF). Pagal „N + 3“ taisyklę lėšos, kurias įsipareigota skirti 2014–2020 m. laikotarpiu, turi būti išleistos ne vėliau kaip iki 2023 m. (EŽŪFKP atveju – iki 2025 m.) pabaigos. Duomenų šaltinis – [Sanglaudos atvirųjų duomenų platforma](#). Su ERPF, ESF+, SF ir INTERREG susijusių duomenų galutinė data – 2021 12 31, su EŽŪFKP ir EJRŽF susijusių duomenų galutinė data – 2020 12 31.

⁽²²⁾ Viešosios investicijos – bendrojo pagrindinio kapitalo formavimas pridėjus kapitalo pervedimus (valdžios sektoriuje).

⁽²³⁾ Įskaitant REACT-EU. Su ESI fondais susiję duomenys pateikiami adresu <https://cohesiondata.ec.europa.eu/countries/LT>.

A3.2 diagrama. **Sanglaudos politikos indėlis į DVT įgyvendinimą (mlrd. EUR)**

Šaltinis – Europos Komisija, Regioninės ir miestų politikos GD.

naudingumo didinimo, rekonstruota 339 km kelių ir 94 km geležinkelių, pagerintos 340 000 žmonių gaunamos nuotekų valymo paslaugos ir 636 000 žmonių gaunamos sveikatos priežiūros paslaugos ir renovuotos 61 000 mokinių lankomos mokyklos. Europos socialinio fondo finansuojamuose projektuose dalyvavo daugiau kaip 761 000 Lietuvos žmonių – 99 000 iš jų įgijo kvalifikaciją. Apie 33 000 nedirbančių, nesimokančių ir mokymuose nedalyvaujančių (NEET) jaunuolių dalyvavimas Jaunimo garantijų projekte⁽²⁴⁾ davė teigiamų rezultatų – jie pradėjo toliau mokytis, įgijo kvalifikaciją arba ėmė dirbti pagal darbo sutartį ar savarankiškai. Sanglaudos politikos fondai jau dabar labai prisideda prie darnaus vystymosi tikslų (DVT) – remia 11 iš 17 DVT (juos įgyvendinti padeda iki 95 proc. išlaidų).

Lietuvai skirtus 2014–2020 m. sanglaudos politikos asignavimus papildė pagal priemonės „NextGenerationEU“ iniciatyvą „REACT-EU“ skirtas 273,7 mln. EUR finansavimas, kurio tikslas – užtikrinti subalansuotą atsigavimą, didinti konvergenciją ir teikti gyvybiškai svarbią paramą regionams, kenčiantiems nuo koronaviruso protrūkio padarinių. REACT-EU lėšomis Lietuvoje remta e. verslo modelių plėtra, naujų kovos su COVID-19 produktų moksliniai tyrimai ir kūrimas, skatinimas naudoti atsinaujinančiuosius energijos išteklius ir didinti

energijos vartojimo efektyvumą, geresnių sąlygų naudotis veiksmingomis ir novatoriškomis sveikatos priežiūros paslaugomis sudarymas ir aktyvios darbo rinkos politikos priemonių stiprinimas.

Pagal Atsako į koronaviruso grėsmę investicijų iniciatyvą⁽²⁵⁾ Lietuvai pirmą kartą suteikta su COVID-19 pandemija susijusi skubi ES parama. Šia iniciatyva sudarytos išskirtinės lanksčios sąlygos leido Lietuvai perskirti išteklius neatidėliotinoms visuomenės sveikatos reikmėms (40 mln. EUR) ir paramai įmonėms (15 mln. EUR). Keli iš tikslų, kuriems Lietuva perskyrė išteklius, buvo įsigyti apsaugos priemonių ir sveikatos priežiūros reikmenų, plėtoti nuotolinės medicinos paslaugas, padėti taikyti sutrumpinto darbo laiko tvarką ir didinti sveikatos priežiūros specialistų skaičių.

Pagal Europos laikinos paramos priemonę nedarbo rizikai dėl ekstremaliosios situacijos mažinti (SURE) Lietuva gavo paramą sutrumpinto darbo laiko tvarkai ir panašioms priemonėms finansuoti. 2020 m. rugsėjo mėn. Taryba skyrė Lietuvai finansinę paramą pagal priemonę SURE, o 2021 m. balandžio mėn. – ne didesnę kaip 957 mln. EUR papildomą paramą – ji buvo išmokėta iki 2021 m. gegužės 25 d. Apskaičiuota, kad SURE lėšomis visų pirma didmeninės ir mažmeninės prekybos,

⁽²⁴⁾ [Jaunimo garantijų iniciatyva](#) – valstybių narių įsipareigojimas užtikrinti, kad visi jaunesni nei 30 metų jaunuoliai per keturis mėnesius nuo darbo netekimo ar mokymosi baigimo gautų kokybiškų pasiūlymų dirbti, toliau mokytis, dalyvauti pameistrystės programoje arba [stažuotis](#).

⁽²⁵⁾ Jos esmė – perkirstyti ESI fondų išteklius remiantis 2020 m. kovo 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) 2020/460 ir 2020 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) 2020/558.

apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų ir gamybos srityse 2020 m. bent mėnesį remta apie 25 proc. darbuotojų ir įmonių, o 2021 m. – 20 proc. darbuotojų ir 25 proc. įmonių. Atliktais skaičiavimais, dėl mažesnių SURE palūkanų normų Lietuva palūkanoms mokėti išleido iš viso 5 mln. EUR mažesnę sumą.

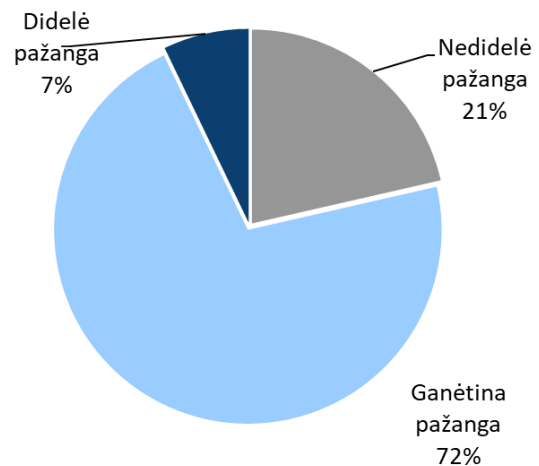
Komisija pagal techninės paramos priemonę teikia Lietuvai prie jos poreikių pritaikytas ekspertines žinias, padedančias rengti ir įgyvendinti ekonomikos augimą skatinančias reformas. Nuo 2017 m. buvo įgyvendinti 55 techninės paramos Lietuvai projektai. 2021 m. įgyvendintais projektais, be kita ko, siekta stiprinti Nacionalinės produktyvumo tarybos analitinius gebėjimus, gerinti regioninių paslaugų teikimą asmenims ir įmonėms ir stiprinti daugiapakopį administravimo įstaigų bendradarbiavimą. Be to, Komisija padeda Lietuvai įgyvendinti konkrečias EGAD plane numatytas reformas ir investicijas, kaip antai reformas, kuriomis siekiama padėti visiems ekonomikos sektoriams iki 2050 m. neutralizuoti savo poveikį klimatui. 2022 m. bus pradėti nauji projektai, kurių tikslas – padėti įvertinti šiuo metu vykdomą valstybės tarnybos reformą.

Parama Lietuvai teikiama ir pagal **kitas ES programas**. Pavyzdžiui, pagal **Europos infrastruktūros tinklų priemonę** konkreitiems strateginių transporto tinklų projektams skirtas 387,1 mln. EUR ES finansavimas, o pagal **programą „Horizontas 2020“** – 95,8 mln. EUR finansavimas.

Komisija įvertino, kaip Lietuva įgyvendina per Europos semestrus jai pateiktas 2019–2021 m. šaliai skirtas rekomendacijas ⁽²⁶⁾.

Vertinant atsižvelgta į politikos veiksmus, kurių Lietuva iki šiol ėmėsi ⁽²⁷⁾, ir į ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo (EGAD) plane prisiimtus įsipareigojimus ⁽²⁸⁾. Šiuo – ankstyvuoju – EGAD plano vykdymo etapu nustatyta, kad įgyvendinant 79 proc. su 2019 ir 2020 m. užfiksuotomis struktūrinėmis problemomis susijusių šaliai skirtų rekomendacijų padaryta bent ganėtina pažanga, o 21 proc. – nedidelė pažanga (žr. A4.1 diagramą). Tikimasi, kad, toliau vykdant EGAD planą, ateinančiais metais bus padaryta didelė papildoma su struktūrinėmis problemomis susijusių šaliai skirtų rekomendacijų įgyvendinimo pažanga.

A4.1 diagrama. Lietuvos pažanga įgyvendinant 2019–2020 m. šaliai skirtas rekomendacijas (2022 m. Europos semestro ciklas)

Šaltinis – Europos Komisija.

⁽²⁶⁾ 2021 m. šaliai skirtos rekomendacijos – <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32021H0729%2815%29&qid=1627675454457>,

2020 m. šaliai skirtos rekomendacijos – [EUR-Lex - 32020H0826\(15\) - LT - EUR-Lex \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32020H0826%2815%29),

2019 m. šaliai skirtos rekomendacijos – [EUR-Lex - 32019H0905\(15\) - LT - EUR-Lex \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32019H0905%2815%29).

⁽²⁷⁾ Įskaitant politikos veiksmus, apie kuriuos pranešta nacionalinėje reformų programoje ir EGADP įgyvendinimo ataskaitose (du kartus per metus teikiamose tarpinių ir galutinių tikslų įgyvendinimo pažangos ataskaitose, parengtose remiantis mokėjimo prašymais).

⁽²⁸⁾ Valstybių narių buvo paprašyta savo EGAD planuose veiksmingai atsižvelgti į visas 2019 ir 2020 m. Tarybos pateiktas joms skirtas rekomendacijas arba didelę jų dalį. Atliekant čia pateiktą šaliai skirtų rekomendacijų vertinimą atsižvelgta į EGAD plane numatytų ir kitų priemonių įgyvendinimo lygį vertinimo momentu. Tarybos įgyvendinimo sprendimo dėl EGAD plano įvertinimo patvirtinimo priede nurodytos priemonės, kurios dar nėra priimtos ar įgyvendintos, bet pagal EGAD plano vertinimo metodiką yra laikomos priemonėmis, apie kurias paskelbta patikima informacija, gali būti priskiriamos prie priemonių, kurių įgyvendinimo pažanga nedidelė. Įgyvendinamos priemonės, priklausomai nuo jų svarbos, gali būti priskiriamos prie priemonių, kurių įgyvendinimo pažanga yra ganėtina arba didelė arba kurios yra visiškai įgyvendintos.

A4.1 lentelė. **Suvestinė 2019, 2020 ir 2021 m. šaliai skirtų rekomendacijų lentelė**

Lietuva	Ivertinimas 2022 m. gegužės mėn.*	EGAD plane numatytos priemonės šaliai skirtoms rekomendacijoms įgyvendinti laikotarpiu iki 2026 m.
2019 m. 1-a šaliai skirta rekomendacija	Ganėtina pažanga	
<i>Gerinti mokesčių prievolių vykdymą ir</i>	Ganėtina pažanga	EGAD plane numatytos atitinkamos 2021–2026 m. taikysimos priemonės
<i>plėsti mokesčių bazę pereinant prie šaltinių, kurių apmokestinimas mažiau kenkia augimui.</i>	Ganėtina pažanga	EGAD plane numatytos atitinkamos nuo 2022 m. taikysimos priemonės
<i>Mažinti pajamų nelygybę, skurdą ir socialinę atskirtį, be kita ko, gerinant mokesčių ir socialinių išmokų sistemos struktūrą.</i>	Ganėtina pažanga	EGAD plane numatytos atitinkamos nuo 2021 ir 2023 m. taikysimos priemonės
2019 m. 2-a šaliai skirta rekomendacija	Nedidelė pažanga	
<i>Gerinti visų švietimo ir mokymo sistemos lygmenų, įskaitant suaugusiųjų mokymąsi, kokybę ir didinti jų efektyvumą.</i>	Nedidelė pažanga	EGAD plane numatytos atitinkamos nuo 2021 ir 2022 m. taikysimos priemonės
<i>Gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę,</i>	Nedidelė pažanga	EGAD plane numatytos atitinkamos nuo 2022 ir 2024 m. taikysimos priemonės
<i>įperkumą ir</i>	Ganėtina pažanga	EGAD plane numatytos atitinkamos nuo 2022 m. taikysimos priemonės
<i>sistemos efektyvumą.</i>	Ganėtina pažanga	EGAD plane numatytos atitinkamos nuo 2022 m. taikysimos priemonės
2019 m. 3-ia šaliai skirta rekomendacija	Ganėtina pažanga	
<i>Vykdam su investicijomis susijusią ekonominę politiką sutelkti dėmesį į inovacijas,</i>	Ganėtina pažanga	EGAD plane numatytos atitinkamos nuo 2021 m. taikysimos priemonės
<i>energijos ir</i>	Ganėtina pažanga	EGAD plane numatytos atitinkamos nuo 2021 m. taikysimos priemonės
<i>išteklų naudojimo efektyvumą,</i>	Ganėtina pažanga	EGAD plane numatytos atitinkamos nuo 2022 ir 2023 m. taikysimos priemonės
<i>damų transportą ir</i>	Ganėtina pažanga	EGAD plane numatytos atitinkamos nuo 2021 m. taikysimos priemonės
<i>energijos jungtis, atsižvelgiant į regioninius skirtumus.</i>	Didelė pažanga	EGAD plane numatytos atitinkamos nuo 2021 m. taikysimos priemonės
<i>Skatinti našumo augimą didinant viešųjų investicijų efektyvumą.</i>	Ganėtina pažanga	EGAD plane numatytos atitinkamos nuo 2022 m. taikysimos priemonės
<i>Sukurti nuoseklią politikos priemonių sistemą, skirtą mokslo ir verslo bendradarbiavimui skatinti ir</i>	Nedidelė pažanga	EGAD plane numatytos atitinkamos nuo 2021 m. taikysimos priemonės
<i>mokslinių tyrimų bei inovacijų politikos įgyvendinimo agentūroms konsoliduoti.</i>	Didelė pažanga	EGAD plane numatytos atitinkamos nuo 2021 m. taikysimos priemonės
2020 m. 1-a šaliai skirta rekomendacija	Ganėtina pažanga	
<i>Laikantis bendrosios nukrypti leidžiančios išlygos, imtis visų būtinų priemonių, kad būtų veiksmingai kovojama su pandemija, palaikoma ekonomika ir remiamas būsimas atsigavimas. Kai leis ekonominės sąlygos, vykdyti fiskalinę politiką, kuria siekiama užtikrinti apdairių vidutinės trukmės laikotarpio fiskalinę būklę ir skolos tvarumą, kartu didinant investicijas.</i>	Nebeaktualu	Netaikoma
<i>Didinti sveikatos sistemos atsparumą, be kita ko, sutelkiant pakankamą finansavimą ir sprendžiant sveikatos priežiūros darbuotojų ir būtiniausių medicinos reikmenų trūkumo problemą.</i>	Nedidelė pažanga	EGAD plane numatytos atitinkamos nuo 2023 m. taikysimos priemonės
<i>Gerinti sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą ir kokybę.</i>	Nedidelė pažanga	EGAD plane numatytos atitinkamos nuo 2022, 2023 ir 2024 m. taikysimos priemonės
2020 m. 2-a šaliai skirta rekomendacija	Ganėtina pažanga	
<i>Švelninti krizės poveikį užimtumui.</i>	Ganėtina pažanga	EGAD plane numatytos atitinkamos nuo 2022 m. taikysimos priemonės
<i>Didinti aktyvios darbo rinkos politikos priemonių finansavimą bei aprėptį</i>	Ganėtina pažanga	EGAD plane numatytos atitinkamos nuo 2022 m. taikysimos priemonės
<i>ir skatinti įgūdžių ugdymą.</i>	Ganėtina pažanga	EGAD plane numatytos atitinkamos nuo 2021, 2022 ir 2024 m. taikysimos priemonės
<i>Užtikrinti minimalios socialinės apsaugos sistemos aprėptį bei pakankamumą ir padidinti mokesčių bei socialinių išmokų sistemos veiksmingumą apsaugant nuo skurdo.</i>	Ganėtina pažanga	EGAD plane numatytos atitinkamos nuo 2021 ir 2022 m. taikysimos priemonės
2020 m. 3-ia šaliai skirta rekomendacija	Ganėtina pažanga	
<i>Remti įmonių, visų pirma mažųjų ir vidutinių įmonių ir į eksportą orientuotų sektorių, likvidumą.</i>	Ganėtina pažanga	EGAD plane numatytos atitinkamos nuo 2024 m. taikysimos priemonės
<i>Siekiant remti ekonomikos atsigavimą, paankstinti brandžių viešųjų investicinių projektų įgyvendinimą</i>	Ganėtina pažanga	
<i>ir skatinti privačias investicijas.</i>	Ganėtina pažanga	
<i>Investicijas sutelkti į žaliąją ir skaitmeninę pertvarką, visų pirma į itin didelio pralaidumo plėtojimo rėžius aprėptį ir skverbimą,</i>	Nedidelė pažanga	EGAD plane numatytos atitinkamos nuo 2022 m. taikysimos priemonės
<i>švarią ir efektyvią energijos gamybą bei vartojimą</i>	Ganėtina pažanga	EGAD plane numatytos atitinkamos nuo 2021 ir 2022 m. taikysimos priemonės
<i>ir darnųjį transportą.</i>	Ganėtina pažanga	EGAD plane numatytos atitinkamos nuo 2021 m. taikysimos priemonės
<i>Skatinti technologines inovacijas mažosiose ir vidutinėse įmonėse.</i>	Ganėtina pažanga	EGAD plane numatytos atitinkamos nuo 2021 m. taikysimos priemonės

(tęsinys kitame puslapyje)

Lentelė (tęsinys)

2021 m. 1-a šaliai skirta rekomendacija	Ganėtina pažanga	
<i>2022 m. išlaikyti remiamojo pobūdžio fiskalinės politikos kryptį, įskaitant Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės suteiktą postūmį, ir išlaikyti nacionalinėmis lėšomis finansuojamas investicijas. Kontroliuoti nacionalinėmis lėšomis finansuojamų einamųjų išlaidų augimą.</i>	Nedidelė pažanga	Netaikoma
<i>Kai leis ekonominės sąlygos, vykdyti fiskalinę politiką, kuria siekiama užtikrinti apdairią vidutinės trukmės laikotarpio fiskalinę būklę ir fiskalinį tvarumą vidutinės trukmės laikotarpiu.</i>	Didelė pažanga	Netaikoma
<i>Tuo pat metu didinti investicijas siekiant padidinti augimo potencialą. Ypatingą dėmesį skirti viešųjų finansų – tiek biudžeto pajamų, tiek išlaidų – sudėčiai, taip pat biudžeto priemonių kokybei, kad būtų užtikrintas tvarus ir įtraukus atsigavimas. Pirmenybę teikti tvarioms ir augimą skatinančioms investicijoms, visų pirma toms, kuriomis remiama žaliaji ir skaitmeninė pertvarka.</i>	Nedidelė pažanga	Netaikoma
<i>Pirmenybę teikti fiskalinėms struktūrinėms reformoms, kurios padės finansuoti viešosios politikos prioritetus ir didinti ilgalaikį viešųjų finansų tvarumą, be kita ko, kai aktualu, visų atžvilgiu stiprinant sveikatos ir socialinės apsaugos sistemų aprėptį, tinkamumą ir tvarumą.</i>	Didelė pažanga	Netaikoma

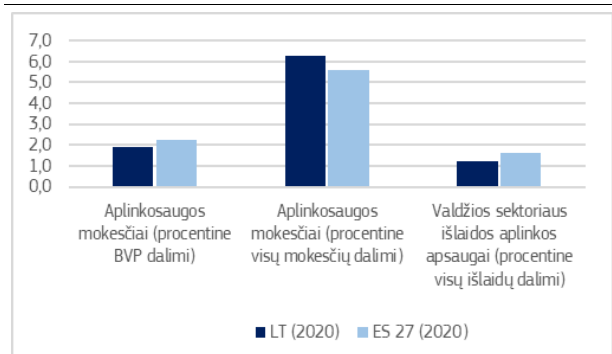
* Žr. 28 išnašą.

Šaltinis – Europos Komisija.

Europos žaliuoju kursu siekiama pertvarkyti ES taip, kad jos visuomenė būtų teisinga ir klestėtų ir kad būtų sukurta moderni, efektyviai išteklius naudojanti ir konkurencinga ekonomika, kurioje 2050 m. visai nebebūtų grynojo išmetamo šiltnamio efekta sukeliančių dujų kiekio, o ekonomikos augimas būtų atsietas nuo išteklių naudojimo. Šiame priede apžvelgiami reikšmingiausi ir ekonominiu požiūriu svarbiausi Lietuvoje įvykę pokyčiai, susiję su atitinkamais Europos žaliojo kurso elementais. Jį papildo 6 priedas, kuriame apžvelgiamas žaliosios pertvarkos poveikis užimtumui ir socialinis poveikis, ir 7 priedas, kuriame aptariami su žiedine ekonomika susiję žaliojo kurso aspektai.

A5.1 diagrama. **Fiskaliniai žaliosios pertvarkos aspektai.**

Su aplinkos apsauga susiję mokesčiai ir valdžios sektoriaus išlaidos

Šaltinis – Eurostatas.

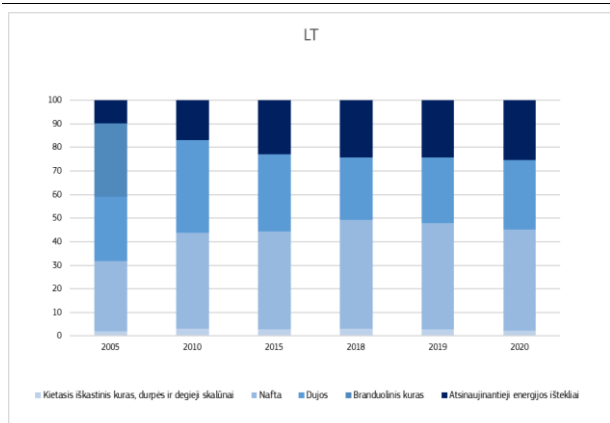
Per pastaruosius dešimtmečius Lietuva padarė didelę pažangą dėdama mažo anglies dioksido pėdsako ekonomikos pagrindus.

Tačiau dar esama daug galimybių didinti Lietuvos ekonomikos atsparumą klimato kaitai ir tvarumą. Nuo 1990 m. Lietuva visos ekonomikos mastu (neįskaitant žemės naudojimo sektoriaus) išmetamą šiltnamio efekta sukeliančių dujų kiekį sumažino 58 proc. – tai gerokai daugiau nei ES vidurkis (31 proc.). Išmetamas ŠESD kiekis daugiausia sumažėjo 1990–1995 m., uždarius sunkiosios pramonės objektus. Tačiau vėliau išmetamas ŠESD kiekis iš esmės nekito. Šiuo metu vienam gyventojui tenkantis ŠESD kiekis yra šiek tiek mažesnis už ES vidurkį, tačiau Lietuvos ekonomikos taršos ŠESD dujomis intensyvumas smarkiai viršija ES vidurkį. Šalies sektoriuose, kuriems netaikoma ES apyvartinių taršos leidimų prekybos sistema (t. y. pastatų, transporto, žemės

ūkio, atliekų ir smulkiosios pramonės), išmetamas ŠESD kiekis buvo mažesnis už atitinkamą ES 2020 m. tikslą. Tačiau, palyginti su 2005 m. atskaitos scenarijumi, kai kuriuose, visų pirma transporto ir žemės ūkio, sektoriuose užfiksuotas padidėjimas (atitinkamai +49,7 proc. ir +4,7 proc.). Nacionaliniame energetikos ir klimato srities veiksmų plane Lietuva numato išmetamą ŠESD kiekį sumažinti daugiau, nei yra įpareigota dabartiniame Pastangų pasidalijimo reglamente (–9 proc. iki 2030 m.). Priėmus Europos klimato teisės aktą, kuriuo nustatomas ES tikslas išmetamą ŠESD kiekį iki 2030 m. sumažinti 55 proc., Pasirengimo įgyvendinti 55 proc. tikslą priemonių rinkinyje buvo pasiūlytas naujas Pastangų pasidalijimo reglamente Lietuvai nustatytinas tikslas – –21 proc. Prognozuojama, kad, jei dabartinė žemėtvarkos praktika nesikeis, grynas absorbuojamo anglies dioksido kiekis iki 2030 m. išliks panašus į dabartinį, tačiau LULUCF (žemės naudojimo, žemės naudojimo keitimo ir miškininkystės) sektoriaus poveikis išmetamo ŠESD kiekio mažinimui pastarąjį dešimtmetį nuolat mažėja. Savo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo (EGAD) plane Lietuva 37,8 proc. lėšų skiria klimato srities tikslams ir nurodo esmines reformas ir investicijas, būtinas norint sparčiau pereiti prie tvaresnės, mažą anglies dioksido pėdsaką paliekančios ir klimato kaitos poveikiui atsparios ekonomikos.

A5.2 diagrama. Tema – energetika.

Energijos rūšių derinio sudėtis (kietasis kuras, nafta, dujos, branduolinis kuras, atsinaujinantieji energijos ištekliai)

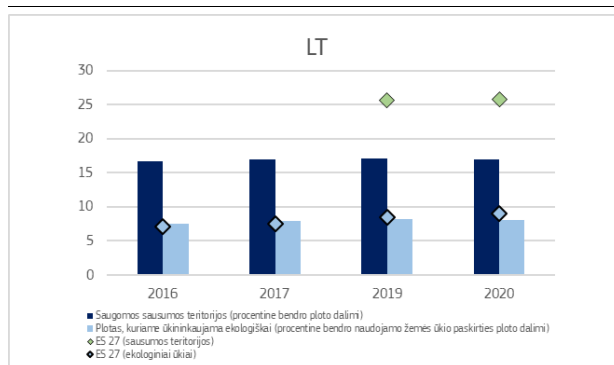
Energijos rūšių derinys nustatomas remiantis bendruoju vidaus suvartojimu ir neapima šilumos ir elektros energijos. Atsinaujinančiųjų energijos išteklių dalis apima biodegalus ir neatsinaujinančiąsias atliekas.

Šaltinis – Eurostatas.

Lietuvoje surenkami aplinkosaugos mokesčiai (vertinant procentine visų mokesčių dalimi) viršija ES vidurkį, tačiau valdžios sektoriaus išlaidos aplinkos apsaugai yra mažesnės už ES vidurkį. Vertinant procentine visų mokesčių pajamų dalimi, pajamos iš aplinkosaugos mokesčių Lietuvoje yra didesnės už ES vidurkį; tai ypač pasakytina apie energijos mokesčius, sudarančius didžiąją visų aplinkosaugos mokesčių dalį. Tačiau, vertinant procentine BVP dalimi, pajamos iš aplinkosaugos mokesčių Lietuvoje nesiekia ES vidurkio (daugiau su mokesčiais susijusių rodiklių pateikiama 17 priede). Procentine BVP dalimi išreikšti transporto mokesčiai (išskyrus degalų mokesčius) yra vieni mažiausių ES. Aplinkos apsaugai skirta Lietuvos valdžios sektoriaus išlaidų dalis yra mažesnė už ES vidurkį. Rizika, kurią biudžetui kelia su klimatu susijusios grėsmės, laikoma nedidele.

A5.3 diagrama. Tema – biologinė įvairovė.

Saugomos sausumos teritorijos ir ekologinis ūkininkavimas

Neturima 2018 m. duomenų apie saugomas sausumos teritorijas ir duomenų apie atitinkamus 2016 ir 2017 m. ES vidurkius.

Šaltinis – Europos aplinkos agentūra (saugomos sausumos teritorijos) ir Eurostatas (ekologinis ūkininkavimas).

Lietuva labai priklauso nuo naftos ir gamtinių dujų – jos sudaro atitinkamai 43 proc. ir 29 proc. bendrojo vidaus energijos suvartojimo. Atsinaujinantieji energijos ištekliai ir biodegalai sudaro 25 proc. energijos rūšių derinio – šis rodiklis gerokai didesnis už 2005 m. rodiklį (10 proc.), tačiau nuo 2015 m. beveik nekinta. Galiausiai, pirminis kietasis biokuras sudaro 19 proc. energijos rūšių derinio, anglis – 2 proc., o neatsinaujinančiosios atliekos – tik 1 proc.

Biologinės įvairovės apsauga Lietuvoje – didelis iššūkis, nes dviejų trečdalių saugomų buveinių išsaugojimo būklė laikoma nepalankia. Nė vienos saugomos pievų buveinės išsaugojimo būklė nelaikoma palankia. Palankia laikoma mažiau kaip 10 proc. saugomų miško buveinių išsaugojimo būklė. Saugomų sausumos teritorijų dalis, palyginti su bendru žemės plotu, nesiekia vidurkio. Jo nesiekia ir Lietuvos ekologinio ūkininkavimo rodiklis.

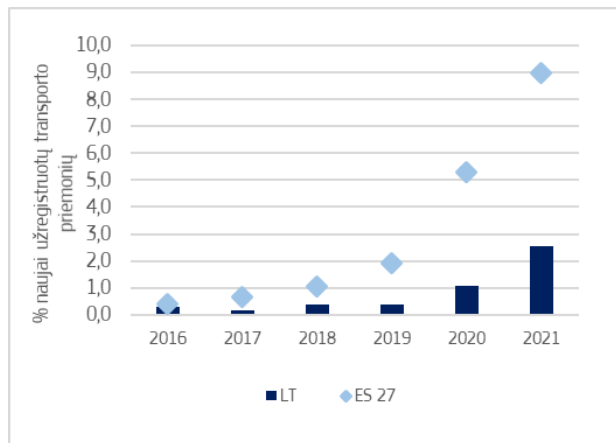
Dėl taršos pasakytina, kad oro kokybė Lietuvoje iš esmės gera, išskyrus tam tikras išimtis. Prognozuojama, kad Lietuva greičiausiai neįvykdys 2020–2029 m. išmetamųjų teršalų kiekio mažinimo įsipareigojimų, susijusių su azoto oksidais, nemetaniniais lakiaisiais organiniais junginiais (NMLOJ) ir amoniaku, ir laikotarpio nuo 2030 m. įsipareigojimų, susijusių su NMLOJ ir azoto oksidais. Taršos nitratais atžvilgiu požeminio vandens kokybė iš esmės gera. Kita vertus, daugelis paviršinių vandenų yra eutrofiniai. Ši problema būdinga ir kitoms Baltijos jūros regiono šalims – itin didelės šio regiono vandenų dalies

būklė priskiriama prie žemesnių nei geros eutrofikacijos būklės lygių.

A5.4 diagrama. **Tema – judumas.**

Visai netaršių transporto priemonių dalis (procentine naujai užregistruotų transporto priemonių dalimi)

Visai netaršios transporto priemonės (lengvieji automobiliai) apima elektrines transporto priemones su baterijomis ir kuro elementais (BEV, FCEV).

Šaltinis – Europos alternatyviųjų degalų stebėjimo centras.

Visai netaršių lengvųjų automobilių dalis, palyginti su naujai užregistruotais lengvaisiais automobiliais, Lietuvoje viena mažiausių ES. Be to, elektrifikuota tik 8 proc. geležinkelių tinklo. 2019 m. kelionės viešuoju transportu sudarė 9,4 proc. visų kelionių – šis rodiklis mažiausias ES. Transporto išmetamas šESD kiekis nuo 2005 m. padidėjo perpus.

A5.1 lentelė. **Rodikliai, kuriais remiantis vertinama Europos žaliojo kurso įgyvendinimo pažanga makroekonominio požiūriu**

			2005			2019			2020			Tikslas			55 % tikslui pasiekti tinkamas tikslas		
			2005			2019			2020			Tikslas			Tikslas		
			2005	2019	2020	2005	2019	2020	2005	2019	2020	2030	TEsPr	TPaPr	2030	TEsPr	TPaPr
Pažanga siekiant politikos tikslų	Sektoriuose, kuriems netaikoma ATLPS, išmetamo ŠESD kiekio sumažinimo tikslas ⁽¹⁾	Mt CO ₂ ekv.; % proc. punktų	13,1	8%	5%	-9%	-11	3	-21%	-23	-9	Nacionaliniai įnašai siekiant 2030 m. ES tikslo					
	Bendro galutinio energijos suvartojimo dalis, kurią sudaro energija iš atsinaujinančiųjų išteklių ⁽²⁾	%	17%	26%	26%	25%	25%	27%	45%								
	Energijos vartojimo efektyvumas: pirminės energijos suvartojimas ⁽³⁾	min tre	8,0	6,0	6,2	6,4	6,3	6,2	5,5								
	Energijos vartojimo efektyvumas: galutinės energijos suvartojimas ⁽⁴⁾	min tre	4,7	5,1	5,3	5,6	5,6	5,3	4,5								
LIETUVA												ES					
Paskaitiniai ir finansiniai rodikliai	Aplinkosaugos mokesčiai (procentine BVP dalimi)	% BVP	1,9	1,9	1,9	2,0	1,9	1,9	2,4	2,4	2,2						
	Aplinkosaugos mokesčiai (procentine visų mokesčių dalimi)	% visų mokesčių ⁽⁵⁾	6,4	6,5	6,5	6,6	6,2	6,3	6,0	5,9	5,6						
	Valdžios sektoriaus išlaidos aplinkosaugai	% visų išlaidų	1,75	1,55	1,47	1,44	1,52	1,25	1,66	1,70	1,61						
	Investicijos į aplinkosaugą	% BVP ⁽⁶⁾	0,48	0,42	0,20	0,26	-	-	0,42	0,38	0,41						
Klimatas	Subsidijos išskatiniam kurui su klimatu susijusios apsaugos trūkumas ⁽⁵⁾	2 020 mlrd. EUR Skalė nuo 1 iki 4	0,29	0,44	0,26	0,23	0,18	-	56,87	55,70	-						
	Grynas išmetamas šiltnamio efekto sukeliančių dujų kiekis	1990 m. = 100	42	42	43	43	43	42	79	76	69						
Energetika	Ekonomikos taršos ŠESD intensyvumas	kg/EUR10	0,68	0,67	0,67	0,67	0,65	0,64	0,32	0,31	0,30						
	Ekonomikos energijos suvartojimo intensyvumas	kgne/EUR10	0,20	0,20	0,20	0,20	0,19	0,19	0,12	0,11	0,11						
	Galutinės energijos suvartojimas (GES)	2015 m. = 100	100,0	104,9	110,0	114,5	114,3	109,2	103,5	102,9	94,6						
Tarša	GES gyvenamųjų pastatų sektoriuje	2015 m. = 100	100,0	105,5	107,1	111,2	106,5	105,5	101,9	101,3	101,3						
	GES paslaugų sektoriuje	2015 m. = 100	100,0	104,8	110,3	113,3	109,0	100,2	102,4	100,1	94,4						
	Taršos smogo pirmtakis intensyvumas (palyginti su BVP) ⁽⁶⁾	EUR10 ⁽⁶⁾	2,97	2,83	2,78	2,88	2,69	-	0,99	0,93	-						
	Del oro taršos smulkomis kietosiomis dalelėmis prarastų gyvenimo metų skaičius	/100 000 gyventojų	938	914	895	1068	998	-	863	762	-						
Biologinė įvairovė	Del oro taršos azoto dioksidu prarastų gyvenimo metų skaičius	/100 000 gyventojų	26	6	<1	3	<1	-	120	99	-						
	Nitratų kiekis požeminiame vandenyje	mg NO ₃ /l	-	-	-	-	-	-	21,7	20,7	-						
	Saugomos sausumos teritorijos	% bendro ploto	-	16,6	17,0	-	17,0	17,0	-	25,7	25,7						
	Saugomos jūrų teritorijos	% bendro ploto	-	24,1	-	-	24,1	-	-	10,7	-						
Judumas	Ekologiniai ūkiai	% bendro naudojamo žemės ūkio paskirties	7,1	7,5	8,0	8,1	8,1	8,0	8,0	8,5	9,1						
	Bendras užimamas žemės plotas	/10 000 km ²	2000–2006 m.			2006–2012 m.			2012–2018 m.			00–06	06–12	12–18			
			4,3			3,5			4,1			13,0	11,0	5,0			
Siekiantinė ekonomika	Transporto taršos ŠESD intensyvumas (palyginti su bendrąja pridėtine verte) ⁽⁷⁾	kg/EUR10	0,97	1,01	1,14	1,36	1,34	1,33	0,89	0,87	0,83						
	Visai netaislių transporto priemonių dalis ⁽⁸⁾	% naujai užregistruotų transporto priemonių	0,1	0,3	0,2	0,4	0,4	1,1	1,0	1,9	5,4						
	Vienam įkrovimo punktu tenkantis laidų įkraunamų elektrinių transporto priemonių skaičius	%	17	23	13	17	18	23	8	8	12						
	Elektrifikuotų geležinkelio linijų dalis	%	6,5	6,4	8,0	8,0	8,0	-	55,6	56,0	-						
	Spūstys (valandų skaičius, kurį kelių spūstyse per metus vidutiniškai praleidžia reprezentatyvus į darbą važinėjantis asmuo)	%	21,4	20,2	21,0	20,9	22,0	-	28,9	28,8	-						
				Metai			LT			ES							
Siekiantinė ekonomika	Išmaniųjų skaitiklių dalis, palyginti su bendru apskaitos taškų skaičiumi ⁽⁹⁾	% bendro skaičiaus	2018	2,4	35,8												
	Išmaniųjų skaitiklių dalis, palyginti su bendru apskaitos taškų skaičiumi ⁽⁹⁾	% bendro skaičiaus	2018	0,2	13,1												
	Aplinkosauginio tvarumo tikslais naudojamas IRT ⁽¹⁰⁾	%	2021	74,2	65,9												

1) Sektoriuose, kuriems netaikoma ATLPS, išmetamo ŠESD kiekio sumažinimo iki 2030 m. tikslas nurodomas remiantis Pastangų pasidalijimo reglamentu. 55 proc. tikslui pasiekti tinkami tikslai nurodomi remiantis Komisijos pasiūlymu didinti ES 2030 m. klimato srities užmojus. Atsinaujinančiųjų energijos išteklių dalies ir energijos vartojimo efektyvumo didinimo tikslai ir nacionaliniai įnašai nurodomi remiantis Valdymo reglamentu (Reglamentas (ES) 2018/1999). 2) Atotrūkis nuo tikslo yra skirtumas tarp Pastangų pasidalijimo reglamente valstybei narei nustatyto 2030 m. tikslo ir ŠESD kiekio, kuris pagal prognozes bus išmestas taikant atitinkamai vien esamas priemones (TEsPr) arba esamas ir papildomas priemones (TPaPr), išreikšto procentine 2005 (baziniais) metais išmesto ŠESD kiekio dalimi. 3) Procentinė visų iš mokesčių ir socialinių įmokų (išskyrus sąlygines socialines įmokas) gaunamų pajamų dalis. Į pajamas iš aplinkosaugos mokesčių įskaičiuojamos ir iš ATLPS gaunamos pajamos (2017 m. jos ES mastu sudarė 1,5 proc. visų pajamų iš aplinkosaugos mokesčių). 4) Apima bendrojo pagrindinio kapitalo formavimo išlaidas, kurių paskirtis – teikti aplinkosaugos (t. y. taršos mažinimo ir prevencijos) paslaugas, apimančias visus, būtent valdžios, pramonės ir specializuotų paslaugų, sektorius. 5) Su klimatu susijusios apsaugos trūkumo rodiklis yra nustatytas Europos prisitaikymo prie klimato kaitos strategijoje (2021 m. vasario mėn.) ir apibrėžiamas kaip neapdraustų ekonominių nuostolių, kurie patiriami dėl su klimatu susijusių nelaimių, dalis. 6) Sieros oksidai (SO₂ ekvivalentu), amoniakas, kietosios dalelės (<10µm) ir azoto oksidai visos ekonomikos mastu (padalijus iš BVP). 7) Vežimas ir sandėliavimas (NACE klasifikatoriaus H skirsnis). 8) Visai netaislių transporto priemonės apima elektrines transporto priemones su baterijomis (BEV) ir elektrines transporto priemones su kuro elementais (FCEV). 9) Europos Komisijos 2019 m. ataskaita „Benchmarking smart metering deployment in the EU-28“. 10) Europos Komisija (2021). Visų šalių DESI kasmet perskačiuojamas siekiant atsižvelgti į galimus rodiklių pasirinkimo pokyčius ir pakoreguotus pagrindinius duomenis. Todėl šalių rezultatai ir reitingas gali skirtis nuo anksčiau skelbtos informacijos.

Šaltinis – Eurostatas, Jungtinis tyrimų centras, Europos Komisija, Europos aplinkos agentūra, Europos alternatyviųjų degalų stebėjimo centras.

Žalioji pertvarka apima ne tik aplinkosauginio tvarumo didinimą, bet ir svarbų socialinį aspektą. Nors šios srities priemonės teikia tvaraus ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo galimybių, reikia užtikrinti ir tai, kad nė vienas nebūtų paliktas nuošalyje ir kad pertvarka būtų naudinga visoms visuomenės grupėms. Lietuvoje vykdyti žaliają pertvarką padeda palyginti stipri žalioji ekonomika ir pastaruoju metu priimtos vilčių teikiančios politikos priemonės. Kita vertus, energijai imlūs sektoriai čia gana dideli ir tikėtina, kad mažesnes pajamas gaunančios asmenų grupės susidurs su sunkumais.

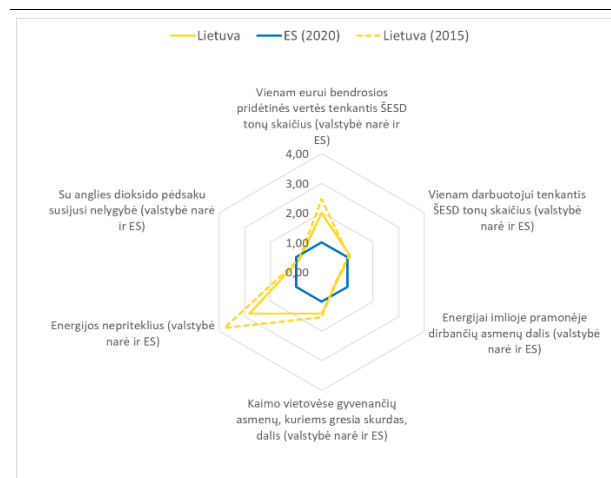
Lietuvos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane nustatomos priemonės teisingai žaliajai pertvarkai užtikrinti.

Valstybinės užimtumo tarnybos bandomuoju projektu bus remiamas verslumas ir darbo vietų kūrimas žaliajame sektoriuje. Ilgalaikės priežiūros dienos centrų sukūrimas ir regioninių ligoninių modernizavimas padės užtikrinti, kad teikiamos paslaugos atitiktų energijos vartojimo efektyvumo reikalavimus. 2019 m. gruodžio 31 d. Lietuvos nacionaliniame energetikos ir klimato srities veiksmų plane iš dalies atsižvelgiama į nacionalinių priemonių ir politikos poveikį užimtumui ir socialinį poveikį ir pristatomos priemonės energijos nepritekliaus problemai spręsti. Jame taip pat nustatyti tikslai iki 2030 m. užtikrinti, kad savo būstų pakankamai apšildyti neišgalinčių gyventojų dalis sudarytų tik 17 proc. (2018 m. – 28 proc.), o namų ūkių, kurie energijai išleidžia didelę savo pajamų dalį, dalis – 10 proc. (2016 m. – 17,1 proc.). Lietuvos teisingos pertvarkos plano projekte numatomi veiksmai, susiję su pramonės objektais, išmetančiais 85 proc. viso ŠESD kiekio, kuriam taikoma ES apyvartinių taršos leidimų prekybos sistema (žr. 15 priedą), ir priemonės, kuriomis atitinkamuose regionuose būtų šalinami galimi socialiniai ir ekonominiai žaliosios pertvarkos padariniai.

Nors pagrindiniai energijai imlūs sektoriai tebėra gana dideli, žalioji ekonomika taip pat palyginti didelė ir teikia daug darbo vietų kūrimo galimybių. 2015–2020 m. Lietuvoje išmesta daugiau ŠESD, tačiau šalies ekonomikos taršos anglies dioksidu intensyvumas dėl spartaus ekonomikos augimo sumažėjo beveik 20 proc. (bendrosios pridėtinės vertės požiūriu). Šiuo metu jis 11 proc. viršija ES vidurkį, o vidutinis vienam darbuotojui tenkantis anglies dioksido pėdsakas yra 15,10 tonos išmetamų ŠESD (ES vidurkis – 13,61 tonos) (žr. A6.1 diagramą). Nustatyta, kad

naftos perdirbimo sektorius patiria nuosmukį⁽²⁹⁾, o trašų pramonė – permaitinamas. Lietuvos energijai imlioje, be kita ko, cemento ir trašų⁽³⁰⁾, pramonėje dirba 1,85 proc. visų užimtų darbuotojų – jų kvalifikacijos kėlimas ir perkvalifikavimas yra itin svarbūs (žr. 12 priedą). Ekologinių prekių ir paslaugų sektoriuje jau dirba palyginti didelė užimtų gyventojų dalis (3,5 proc., palyginti su ES vidurkiu – 2,2 proc.)⁽³¹⁾. Papildomų galimybių kurti žaliausias darbo vietas atveria energijos vartojimo efektyvumo didinimas⁽³²⁾.

A6.1 diagrama. **Su teisinga žaliaja pertvarka susiję iššūkiai**

Šaltinis – Eurostatas, Pasaulio nelygybės duomenų bazė.

Dėl socialinio žaliosios pertvarkos aspekto pažymėtina, kad Lietuvai sunku užtikrinti galimybę naudotis pagrindinėmis transporto ir energetikos paslaugomis. Didesnei nei vidutinei kaimo vietovėse gyvenančių asmenų daliai (26,4 proc., palyginti su ES vidurkiu – 18,7 proc.) gresia skurdas⁽³³⁾. Gyventojų, neišgalinčių pakankamai apšildyti savo būstų, dalis 2015–2020 m. sumažėjo nuo 31,1 proc. iki 23,1 proc., bet vis dar beveik trigubai viršija ES

⁽²⁹⁾ SWD(2021) 275 final.

⁽³⁰⁾ 2020 m. Europos semestras. „Overview of Investment Guidance on the Just Transition Fund 2021-2027 per Member State“ (D priedas).

⁽³¹⁾ Šiuo metu nesama bendros ES mastu nustatytos žaliųjų darbo vietų apibrėžties. Ekologinių prekių ir paslaugų sektoriaus ataskaitos apima tik ekonomikos sektorių, kuriame gaminami aplinkosaugos produktai, t. y. aplinkai saugoti ar ištekliams valdyti skirtos prekės ir paslaugos.

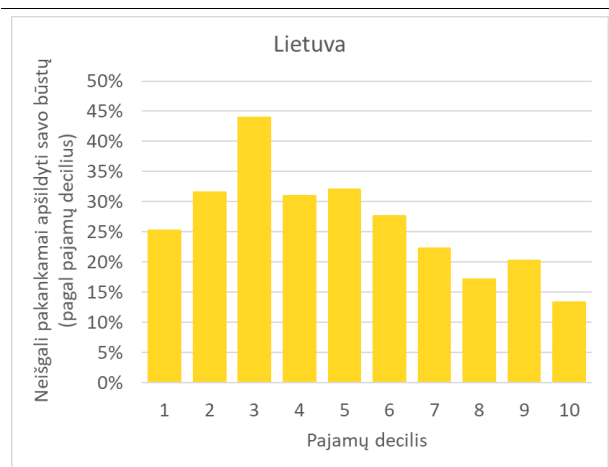
⁽³²⁾ <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC126047>.

⁽³³⁾ Remiantis COM(2021) 568 final (I priedu), kuriame šis rodiklis naudojamas kaip pakaitinis kintamasis, rodantis tikimybę per žaliają pertvarką susidurti su transporto srities iššūkiais (pavyzdžiui, dėl jautrumo degalų kainų pokyčiams).

vidurkį (8,2 proc.). Su šia problema susiduriama visose pajamų grupėse (žr. A6.2 diagramą). Gyventojų vartojimo modeliai skiriasi – 10 proc. didžiausių teršėjų vidutinis anglies dioksido pėdsakas maždaug 4,5 karto (ES vidurkis – 5,3 karto) viršija 50 proc. mažiausiai teršiančių gyventojų vidutinį anglies dioksido pėdsaką.

Siekiant užtikrinti teisingą perėjimą prie neutralaus poveikio klimatui ekonomikos, svarbų vaidmenį atlieka mokesčių sistemos⁽³⁴⁾. Lietuvos pajamos iš visų aplinkosaugos mokesčių padidėjo labai nedaug: 2015 m. jos sudarė 1,85 proc. BVP, o 2020 m. – 1,93 proc. BVP (ES vidurkis – 2,24 proc.). Mažas pajamas gaunančių asmenų darbo jėgos mokesčių pleištas⁽³⁵⁾ 2015–2021 m. sumažėjo nuo 37,4 proc. iki 31,1 proc. (2021 m. ES vidurkis – 31,9 proc.) (žr. 17 priedą). Didinti progresyvumą gali ir teigiamą poveikį mažiausias pajamas gaunančių namų ūkių disponuojamosioms pajamoms daro su aplinkosaugos mokesčiais susijusios perskirstymo priemonės⁽³⁶⁾.

A6.2 diagrama. **Energijos nepriteklis pagal pajamų decilius**

Šaltinis – Eurostato ES statistikos apie pajamas ir gyvenimo sąlygas tyrimas (2020).

⁽³⁴⁾ COM(2021) 801 *final*.

⁽³⁵⁾ Vieno asmens, kurio gaunamos pajamos sudaro 50 proc. nacionalinio vidutinio darbo užmokesčio, mokesčių pleištas (Mokesčių ir išmokų duomenų bazė, Europos Komisija ir EBPO).

⁽³⁶⁾ SWD(2021) 641 *final*, PART 3/3, kur aptariamas taikant Europos Komisijos Jungtinio tyrimų centro GEM-E3 ir EUROMOD modelius nustatytas Energijos mokesčių direktyvos peržiūros poveikis pajamų pasiskirstymui.

Siekiant užtikrinti konkurencingumą bei atvirą strateginį savarankiškumą ir kartu kuo labiau sumažinti poveikį aplinkai, labai svarbu efektyviai naudoti išteklius. Žalioji pertvarka atveria didžiulių galimybių Europos pramonei, nes sudaro sąlygas formuoti švarių technologijų ir produktų rinkoms. Ji padės visoje Europoje kurti vietines tvarias gerai apmokamo darbo vietas ir taip paveiks ištisas įvairių, pavyzdžiui, energetikos, transporto, statybos, renovacijos, maisto ir elektronikos, sektorių vertės grandines.

Lietuvos žiedinio medžiagų naudojimo rodiklis yra beveik triskart mažesnis už ES vidurkį. Lietuvos žiedinio (antrinio) medžiagų naudojimo rodiklis nuo 2010 m. išlieka maždaug 4 proc. 2020 m. jis buvo 4,4 proc., t. y. beveik triskart mažesnis už ES vidurkį (12,8 proc.).

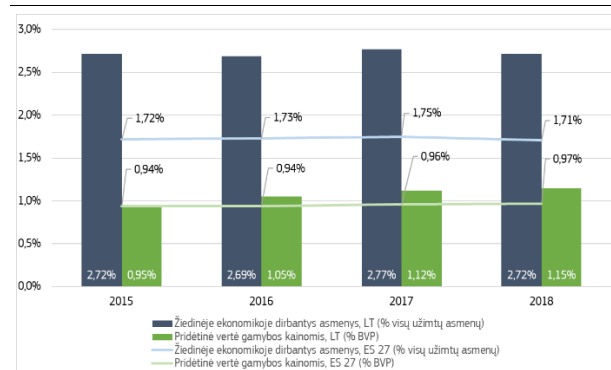
Lietuvos išteklių našumą būtų galima gerokai padidinti. Išteklių našumas rodo, kaip efektyviai ekonomikoje turtui kurti naudojami materialiniai ištekliai. Išteklių našumo didinimas gali padėti sumažinti neigiamą poveikį aplinkai ir priklausomybę nuo nepastovių žaliavų rinkų. Sunaudojus vieną kilogramą medžiagų sukuriama vertė Lietuvoje 2020 m. buvo 1,3 perkamosios galios standarto (PGS) (ES vidurkis – 2,2 PGS/kg) – pagal šį rodiklį ji šiuo metu ES užima penktą nuo galo vietą. Medžiagų naudojimo intensyvumas dukart viršija ES vidurkį.

Nors Lietuva daro pažangą siekdama 2025 m. pakartotinio naudojimo ir perdirbimo tikslų, ji dar turi mažinti atliekų šalinimo sąvartynuose mastą ir gerinti rūšiuojamąjį įvairių atliekų srautų surinkimą. Komunalinių atliekų perdirbimo rodiklis iki 2018 m. nuolat didėjo, tačiau nuo tada mažėja. 2020 m. perdirbta 45,1 proc. komunalinių atliekų, taigi Lietuvai nepavyko įgyvendinti 2020 metams nusistatyto 50 proc. tikslo, tačiau jai lieka ne tiek jau daug iki 2025 m. tikslo perdirbti 55 proc. atliekų. Lietuvoje taikoma gerai veikianti vienkartinę plastikinių gaminių, stiklinių butelių ir metalinių skardinių užstato grąžinimo sistema. Kita vertus, Lietuvoje susidaranti komunalinių atliekų kiekis per pastarąjį dešimtmetį padidėjo 20 proc. – tai rodo, kad šalies ekonomikos augimas dar nėra atsietas nuo atliekų susidarymo.

Imdamasi papildomų priemonių, Lietuva galėtų sustiprinti savo poziciją aplinkosaugos technologijų srityje. Norint sėkmingai pereiti prie žiedinės ekonomikos reikia diegti socialines ir technologines inovacijas. Lietuva daro pažangą ekologinių inovacijų srityje – 2021 m. ji surinko iš viso 88-is ekologinių inovacijų indekso balus ir pagal šį indeksą užima 19 vietą (ES vidurkis – 121 balas). Lietuvos rezultatai ES vidurkį viršija tik pagal vieną iš penkių ekologinių inovacijų indekso rodiklių – ekologinės pramonės produktų eksporto rodiklį. Pagal ekologinių inovacijų veiklos rodiklį Lietuva užima antrą nuo galo vietą (bendras balų skaičius – 30, ES vidurkis – 100 balų). Tačiau Lietuva užima antrą vietą pagal vienam gyventojui tenkančias rizikos kapitalo investicijas į švarias technologijas (iniciatyvos „Cleantech for Europe“ vykdytojų 2021 m. metinis informacinis pranešimas). Papildomos priemonės gali padėti Lietuvai plėtoti aplinkosaugos technologijas, susijusias visų pirma su tvarių gaminių projektavimu, gamybos procesais, per kuriuos efektyviai naudojami ištekliai, pramonei skirtais skaitmeniniais sprendimais, technologijomis, kurios gali padėti spręsti aplinkosaugos problemas, ir naujais žiediniais verslo modeliais.

A7.1 diagrama. Žiedinės ekonomikos ekonominė svarba ir plėtra.

Užimtumas ir pridėtinė vertė žiedinės ekonomikos sektoriuose

Šaltinis – Eurostatas.

A7.1 lentelė. **Pagrindiniai efektyvaus išteklių naudojimo ir išteklių našumo rodikliai. Lietuva**

Pagrindiniai rodikliai. Lietuva

POLITIKOS KRYPTIS	2015	2016	2017	2018	2019	2020	ES 27	Paskutiniai
								metai
								ES 27
Žiediškumas								
Išteklių našumas (perkamosios galios standartai (PGS)/kg)	1,4	1,4	1,3	1,4	1,4	1,3	2,2	2020
Medžiagų naudojimo intensyvumas (kg/EUR)	0,7	0,7	0,8	0,7	0,7	0,8	0,4	2020
Žiedinio medžiagų naudojimo rodiklis (%)	4,1	4,6	4,5	4,3	3,9	4,4	12,8	2020
Žaliavų naudojimo rodiklis (t/gyventojui)	16,8	18,0	20,2	20,2	20,9	-	14,6	2019
Atliekos								
Atliekų susidarymas (kg/gyventojui, visos atliekos)	-	2327	-	2527	-	-	5234	2018
Sąvartynuose pašalintos atliekos (% visų sutvarkytų atliekų)	-	56,0	-	56,4	-	-	38,5	2018
Perdirbimo rodiklis (% komunalinių atliekų)	33,1	48,0	48,1	52,5	49,7	45,1	47,8	2020
Pavojingosios atliekos (% komunalinių atliekų)	-	2,6	-	2,7	-	-	4,3	2018
Konkurencingumas								
Ekologinių prekių ir paslaugų sektoriaus bendroji pridėtinė vertė (% BVP)	2,2	2,3	2,4	2,4	2,7	-	2,3	2019
Privačiosios investicijos į žiedinę ekonomiką (% BVP)	0,1	0,1	0,2	0,2	-	-	0,1	2018

Šaltinis – Eurostatas.

Skaitmeninėje srityje ES valstybių narių daromą pažangą padeda stebėti skaitmeninės ekonomikos ir visuomenės indeksas (DESI). Su žmogiškuoju kapitalu, skaitmeniniu junglumu, skaitmeninių technologijų integravimu į įmonių veiklą ir skaitmeninėmis viešosiomis paslaugomis susiję šio indekso rodikliai atspindi keturias pagrindines skaitmeninio dešimtmečio kryptis⁽³⁷⁾. Šiame priede aprašomi Lietuvos DESI rodikliai.

31,5 proc. Lietuvos **ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane** numatytų lėšų yra skirta skaitmeninės pertvarkos rėmimo priemonėms. Daugiau kaip pusė šių lėšų skirta skaitmeninėms viešosioms paslaugoms ir infrastruktūrai.

Viena iš pagrindinių problemų Lietuvoje tebėra informacinių ir ryšių technologijų (IRT) specialistų trūkumas. Kalbant apie DESI rodiklius, susijusius su žmogiškuoju kapitalu, ES vidurkis nesiekia ir pagrindinius bei aukštesnio lygio skaitmeninius įgūdžius turinčių šalies gyventojų dalies rodiklis (Lietuvoje – 23 proc., ES vidurkis – 26 proc.). Nors procentinė IRT specialistų dalis viršija vidurkį, bendras IRT specialistų trūkumas išlieka didelė problema.

Šalis dar gali padidinti junglumą – platesnė tinklo aprėptis sudarytų sąlygas plačiau naudoti skaitmenines technologijas. Itin didelio pralaidumo tinklų aprėptis šiek tiek padidėjo. Pastaruoju metu gerokai padidėjo sparčiojo plačiajuosčio ryšio aprėptis kaimo vietovėse – ji pasiekė 51,8 proc., tačiau tebėra daug mažesnė už ES vidurkį – 67,5 proc. Be to, paskirta nedaug 5G spektro (Lietuvoje – 5 proc., ES vidurkis – 56 proc.)⁽³⁸⁾.

Su skaitmeninių technologijų integravimu susiję Lietuvos rodikliai nevienalyčiai; vienas iš pagrindinių iššūkių tebėra pažangių technologijų naudojimas MVĮ. Bent pagrindinius skaitmeninius įgūdžius turinčių mažųjų ir vidutinių įmonių dalis šiek tiek viršija ES vidurkį. Tačiau pažangių, pavyzdžiui, dirbtinio intelekto, didžiųjų duomenų ir debesijos, technologijų naudojimo mastas mažesnis.

⁽³⁷⁾ Komunikatas „2030 m. skaitmeninės politikos kelrodis: Europos skaitmeninio dešimtmečio kelias“, COM(2021) 118 final.

⁽³⁸⁾ Šaltinis – Ryšių komitetas (COCOM) (remtasi „iDATE“).

A8.1 lentelė. **Pagrindiniai skaitmeninės ekonomikos ir visuomenės indekso rodikliai**

	2020 m. DESI	Lietuva 2021 m. DESI	2022 m. DESI	ES 2022 m. DESI	Geriausias rezultatas ES 2022 m. DESI
<u>Žmogiškasis kapitalas</u>					
Bent pagrindiniai skaitmeniniai įgūdžiai	Nėra duomenų	Nėra duomenų	49%	54%	79%
% asmenų			2021	2021	2021
IRT specialistai	3,1%	3,3%	3,8%	4,5%	8,0%
% 15–74 m. amžiaus užimtų asmenų	2019	2020	2021	2021	2021
IRT specialistės	24%	24%	24%	19%	28%
% IRT specialistų	2019	2020	2021	2021	2021
<u>Junglumas</u>					
Itin didelio pralaidumo fiksuotojo ryšio tinklų aprėptis	61%	67%	78%	70%	100%
% namų ūkių	2019	2020	2021	2021	2021
5G aprėptis (*)	Nėra duomenų	0%	33%	66%	99,7%
% gyvenamųjų vietovių		2020	2021	2021	2021
<u>Skaitmeninių technologijų integravimas</u>					
Bent bazinį skaitmeninio intensyvumo lygį pasiekusios MVĮ	Nėra duomenų	Nėra duomenų	57%	55%	86%
% MVĮ			2021	2021	2021
Didieji duomenys	14%	11%	11%	14%	31%
% įmonių	2018	2020	2020	2020	2020
Debesija	Nėra duomenų	Nėra duomenų	28%	34%	69%
% įmonių			2021	2021	2021
Dirbtinis intelektas	Nėra duomenų	Nėra duomenų	4%	8%	24%
% įmonių			2021	2021	2021
<u>Skaitmeninės viešosios paslaugos</u>					
Piliečiams skirtos skaitmeninės viešosios paslaugos	Nėra duomenų	Nėra duomenų	82	75	100
Balų skaičius (0–100)			2021	2021	2021
Įmonėms skirtos skaitmeninės viešosios paslaugos	Nėra duomenų	Nėra duomenų	93	82	100
Balų skaičius (0–100)			2021	2021	2021

(*) 5G aprėpties rodikliu neatsižvelgiama į naudotojų patirtį, nes jai gali turėti įtakos įvairūs veiksniai, kaip antai naudojamo įrenginio rūšis, aplinkos sąlygos, tuo pat metu tinklu besinaudojančių asmenų skaičius ir tinklo pralaidumas. 5G aprėptis – tai operatorių ir nacionalinių reguliavimo institucijų nurodyta procentinė gyvenamųjų vietovių dalis.

Šaltinis – skaitmeninės ekonomikos ir visuomenės indeksas.

Šiame priede pateikiama bendra Lietuvos mokslinių tyrimų ir inovacijų sistemos rezultatų apžvalga. Remiantis 2021 m. Europos inovacijų diegimo rezultatų suvestine ⁽³⁹⁾, Lietuva yra vidutinė novatorė ir viena iš labiausiai nuo 2014 m. inovacijų diegimo veiklos rezultatus pagerinusių šalių. 2020 m. MTP intensyvumas Lietuvoje siekė 1,16 proc. BVP, t. y. tik pusę ES vidurkio ir gerokai mažiau už 1,9 proc. BVP tikslą.

Lietuvos MTI rezultatams neigiamą poveikį vis dar daro susiskaidžiusi mokslinių tyrimų sistema, nepakankamos kokybės mokslo bazė ir silpni mokslo bei verslo ryšiai. Nors viešosios MTP investicijos Lietuvoje yra šiek tiek mažesnės už ES vidurkį, dėl padrikų investicijų neįmanoma pasiekti kritinės masės ir pagerinti mokslo bazės kokybės. Tą rodo tai, kad pagal publikacijų 10 proc. dažniausiai cituojamuose pasaulio moksliniuose leidiniuose dalį Lietuvos rezultatai yra vieni prasčiausių ES. Dėl prastų mokslinės veiklos rezultatų ir atsietumo nuo gamybos sektoriaus mokslo ir verslo ryšiai yra silpni, kaip rodo nedidelė viešojo ir privačiojo sektorių bendrų publikacijų dalis. Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane numatyta įvesti priemonių, kuriomis siekiama mažinti mokslinių tyrimų sistemos susiskaidymą ir kartu didinti viešąjį MTP finansavimą, taip pat stiprinti bendrų verslo ir mokslo MTP misijų kūrimą.

Nepaisant pažangos privačiojo sektoriaus investicijų į MTP srityje, inovacijų diegimo rezultatai tebėra prasti. Per pastarąjį dešimtmetį verslo investicijos į MTP gerokai padidėjo – nuo 0,29 proc. BVP 2015 m. iki 0,55 proc. 2020 m. Vis dėlto sparčiai augančiose novatoriškose įmonėse šios investicijos nepaskatino nei technologinės gamybos, nei užimtumo augimo.

⁽³⁹⁾ 2013 m. ir ankstesnių metų duomenų eilučių pertrūkis.
Bendras metinis augimas apima 2013–2019 m. laikotarpį.

A9.1 lentelė. Pagrindiniai mokslinių tyrimų, plėtros ir inovacijų rodikliai

Lietuva	2010	2015	2018	2019	2020	Bendras metinis augimas 2010–2020	ES vidurkis
Pagrindiniai rodikliai							
MTP intensyvumas (bendrosios vidaus išlaidos MTP, % BVP)	0,78	1,04	0,94	0,99	1,16	4	2,32
Viešosios išlaidos MTP, % BVP	0,55	0,76	0,54	0,56	0,6	0,9	0,78
Įmonių išlaidos MTP, % BVP	0,23	0,29	0,39	0,43	0,55	9,1	1,53
MTI sistemos kokybė							
Šalies mokslinių publikacijų 10 % dažniausiai cituojamuose pasaulio moksliniuose leidiniuose, kaip visų šalies publikacijų proc. dalis	2,9	4,6	4,8	:	:	6,4	9,9
Patentų paraiškų skaičius (pagal PKT) 1 mlrd. EUR BVP (PGS)	0,2	0,7	0,6	:	:	11,4	3,5
Akademinės bendruomenės ir verslo bendradarbiavimas							
Bendros viešojo ir privataus sektorių mokslinės publikacijos, kaip visų publikacijų proc. dalis	5,6	5,1	5,9	6,5	5,4	-0,4	9,05
Žmogiškojo kapitalo ir įgūdžių pakankamumas							
Nauji gamtos mokslų ir inžinerijos absolventai tūkstančiui 25–34 m. gyventojų	23,3	18,4	16,8	15,9	:	-5,7[1]	16,3
Viešojo sektoriaus parama įmonių išlaidoms MTP							
Bendra viešojo sektoriaus parama įmonių išlaidoms MTP, % BVP	0,068	0,083	0,085	0,126	:	7,2	0,196
MTP srities mokesčių paskatos. Prarastos pajamos, % BVP	0,013	0,021	0,022	0,026	:	7,8	0,1
Žaliosios inovacijos							
Aplinkos srities patentai, kaip dalis visų pagal PKT pateiktų patento paraiškų (%)	36,1	19	3	:	:	-26,7	12,8
Inovacijų ir ekonominio atsinaujinimo finansavimas							
Rizikos kapitalas (rinkos statistika), % BVP	0,0003	0,026	0,008	0,008	0,009	40,8	0,054
Užimtumas sparčiai augančiose 50 % novatoriškiausių sektorių įmonėse	4,5	2,1	2,9	4,1	:	-0,9	5,5

(1) 2013 m. ir ankstesnių metų duomenų eilučių pertrūkis. Bendras metinis augimas apima 2013–2019 m. laikotarpį.

Šaltinis – Mokslinių tyrimų ir inovacijų GD. Bendra mokslinių tyrimų ir inovacijų strategija ir prognozavimo tarnyba. Vyriausiojo ekonomisto skyrius

Duomenys: Eurostatas, EBPO, JRC GD, „Science-Metrix“ (duomenų bazė „Scopus“ ir EPT patentų statistikos duomenų bazė), „Invest Europe“.

Našumo augimas yra labai svarbus ekonomikos klestėjimo, gerovės ir konvergencijos ilguoju laikotarpiu veiksnys.

Pagrindinis ES ekonomikos našumo šaltinis yra gerai veikianti bendroji rinka, kurioje užtikrinama sąžininga ir veiksminga konkurencija ir verslui palanki aplinka, kurioje mažosios ir vidutinės įmonės (MVĮ) gali veikti be sunkumų. Įmonės ir pramonė labai priklauso nuo patikimų tiekimo grandinių ir susiduria su kliūtimis, kurios neigiamai veikia įmonių našumo lygį, užimtumą, apyvartą ir patekimo į rinką bei pasitraukimo iš jos lygį. Tai gali turėti įtakos valstybių narių gebėjimui įgyvendinti Europos žaliają ir skaitmeninę pertvarką.

Lietuvos darbo našumas atsilieka nuo ES vidurkio ir įvairiuose regionuose skiriasi.

Nepaisant to, kad per pastaruosius metus našumas padidėjo, vienos darbo valandos našumas 2020 m. sudarė 69,9 proc. ES vidurkio (žr. 18 priedą). Našumo atotrūkis Lietuvoje susijęs su įgūdžių pasiūlos ir paklausos neatitiktimi (2021 m. 21 proc. įmonių susidūrė su darbo jėgos trūkumo problema, t. y. gerokai daugiau už 14 proc. ES vidurkį)⁴⁰ ir su ekonomikos struktūra, kuri yra priklausoma nuo mažos pridėtinės vertės sektorių. Pastaruoju metu buvo kilęs tam tikras spaudimas darbo sąnaudoms, bet jis neturėjo akivaizdaus poveikio sąnaudų konkurencingumui.

Apskritai Lietuvos verslo aplinka yra palanki.

2020 m. Pasaulio banko ataskaitoje „Doing Business“ Lietuva 2020 m. užėmė 11-ą vietą (iš 190 šalių), o tai atspindi MVĮ palankią reglamentavimo ir administracinę aplinką. 2020 m. peržiūrėtas naujas nemokumo režimas turėtų būti dar labiau sustiprintas ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane siūlomomis skaitmeninėmis priemonėmis. MVĮ skiriamų viešųjų pirkimų sutarčių dalis yra didelė⁴¹. Nepaisant to, kad įmonių registravimo indekso dydis Lietuvoje yra vienas didžiausių ES (131,2 Lietuvoje, palyginti su 105,6 ES), Lietuvoje vienu metu išgyvenimo rodiklis yra mažiausias ES (63,6 proc., palyginti su 80 proc. ES vidurkiu)⁴². Išnaudoti augimo potencialą šaliai kliūdo neišnaudotas verslo inovacijų potencialas, lėtas MVĮ technologinis modernizavimas ir ribotos galimybės gauti bankų

finansavimą. Apklaustos dėl verslo galimybių gauti finansavimą duomenimis, 2021 m. 40 proc. Lietuvos MVĮ, pateikusių paraišką skirti banko paskolą, buvo atmetos arba atsisakyta suteikti paskolas dėl didelių išlaidų (atitinkamai 29 proc. ir 11 proc.), o 15 proc. MVĮ nesikreipė iš baimės, kad paraišką bus atmetos – tai didžiausia dalis ES⁴³. Pagrindinės kliūtys yra susijusios su užstato ir nuosavo kapitalo trūkumu, mažu finansiniu raštingumu, nepakankamomis žiniomis apie alternatyvius finansavimo šaltinius ir prastos kokybės finansų apskaita, dėl kurios didėja finansų įstaigų patiriama rizika. Dėl nepakankamai išvystytų finansų rinkų įmonės neturi pakankamai galimybių gauti nuosavo ir rizikos kapitalo. Taip pat yra duomenų, kad įmonių augimą riboja mokesčių taisyklės: labai mažos įmonės linkusios vengti viršyti pajamų ribą, iki kurios joms taikoma lengvatinė apmokestinimo tvarka.

Pasaulio ekonominė ir geopolitinė padėtis veikia ekonomiką ir kelia sunkumų prekybai ir tiekimo grandinei.

Lietuva yra labiau nei vidutiniškai ES priklausoma nuo svarbiausių žaliavų importo. Be to, bendra ekonomikos sukuriama vertė, palyginti su ES vidurkiu, yra labiau priklausoma nuo importuojamų tarpinių prekių ir paslaugų ir mažiau – nuo vidaus šaltinių. 2020 m. nuosmukis buvo nedidelis, visų pirma dėl eksporto atsparumo, nes gamybos įmonės pasinaudojo išaugusia užsienio paklausa ir sukurtų naujų didelės pridėtinės vertės vaistų paklausa. Viešąsias investicijas skatino įsisavinamos ES lėšos, o privačiojo sektoriaus investicijų, palyginti su BVP, pokytis Lietuvoje 2020 m. buvo 2,5 karto didesnis nei ES⁴⁴. Tai iš dalies galima paaiškinti palankia verslo aplinka ir veiksminga tiesioginių užsienio investicijų politikos programa.

Nors ekonomika yra gerai integruota į bendrąją rinką, išlieka tam tikrų kliūčių.

Lietuvoje architektų, statybos inžinierių, patentinių patikėtinių ir gidų veikla reguliuojama griežčiau nei vidutiniškai ES. Iš analizuotų profesijų daugiausia apribojimų taikoma advokatams ir architektams⁴⁵. Remiantis 2020–2021 m. Bendrosios rinkos veikimo užtikrinimo darbo grupės ataskaita, Lietuva pasiekė preliminarų susitarimą panaikinti visų reglamentuojamųjų profesijų atstovams

⁴⁰⁾ 2021 m. ECFIN atlikta vartotojų ir įmonių apklausa.

⁴¹⁾ 2021 m. bendrosios rinkos rezultatų suvestinė. Viešieji pirkimai, 7, 8 rodikliai.

⁴²⁾ Eurostatas, 2020 m., Verslo demografija.

⁴³⁾ SAFE, 2021 m.

⁴⁴⁾ Ameco 2020, Investment Dynamics_Net private investment.

⁴⁵⁾ COM(2021) 185 final.

taikomą perteklinį reikalavimą teikti tapatybės dokumentų vertimus.

A10.1 lentelė. **Pagrindiniai bendrosios rinkos ir pramonės rodikliai**

POLITIKOS SRITIS	RODIKLIS	APRAŠYMAS	2021	2020	2019	2018	2017	Augimo tempas	ES 27 vidurkis*
PAGRINDINIAI RODIKLIAI									
Ekonominė struktūra	Pridėtinė vertė pagal šaltinį (vidaus)	PV, priklausoma nuo vidaus tarpinių išteklių, % [šaltinis: EBPO (TIVA), 2018]				56,13			62,6%
	Pridėtinė vertė pagal šaltinį (ES)	PV, importuota iš likusios ES dalies, % [šaltinis: EBPO (TIVA), 2018]				24,56			19,7%
	Pridėtinė vertė pagal šaltinį (ne ES)	PV, importuota iš likusios pasaulio dalies, % [šaltinis: EBPO (TIVA), 2018]				19,3			17,6%
Išlaidų konkurencingumas	Gamintojo energijos kaina (pramonė)	Indeksas (2015 m.=100) [šaltinis: Eurostatas, sts_inppd_a]	119	90	107,3	108,2	97,4	22,2%	127,3
ATSPARUMAS									
Trūkumai / tiekimo grandinės sutrikimai	Žaliavų trūkumas (remiantis tyrimo duomenimis)	(Visų sektorių) ribojimus patiriančių įmonių vidurkis, % [šaltinis: ECFIN CBS]	22	9	9	8	9	144%	26%
	Darbo jėgos trūkumas (remiantis tyrimo duomenimis)	(Visų sektorių) ribojimus patiriančių įmonių vidurkis, % [šaltinis: ECFIN CBS]	21	11	15	18	15	40%	14%
	Sektorių gamintojų kainos	(Visų sektorių) vidurkis, 2021 m., palyginti su 2020 ir 2019 m., indeksas [šaltinis: Eurostatas]						2,7%	5,4%
Strateginė priklausomybė	Tam tikrų žaliavų koncentracija	Svarbiausių žaliavų krepšelio importo koncentracija, indeksas [šaltinis: COMEXT]	0,2	0,2	0,2	0,21	0,21	-5%	17%
	Elektros energijos gamybos iš atsinaujinančiųjų išteklių ircentrai galia	Atsinaujinančiųjų išteklių elektros energijos dalis, % visos galios [šaltinis: Eurostatas, nrg_inf_epc]		49,30	48,90	48,50	48,20	2%	
Investicijų dinamika	Grynosios privačiojo sektoriaus investicijos	Privataus kapitalo atsargų pokytis, atėmus nuvertėjimą, % BVP [šaltinis: Ameco]		6,6	8,4	7,9	6,9	-4,3%	2,6%
	Grynosios viešojo sektoriaus investicijos	Viešojo kapitalo atsargų pokytis, atėmus nuvertėjimą, % BVP [šaltinis: Ameco]		1,5	0,5	0,6	0,6	150%	0,4%
BENDROJI RINKA									
Bendrosios rinkos integracija	ES vidaus prekyba	ES vidaus prekybos ir ES išorės prekybos santykis, indeksas [šaltinis: Ameco]	1,74	1,73	1,56	1,55	1,59	9%	1,59
Profesinių paslaugų ribojimas	Reglamentavimo griežtumo rodiklis	Ribojimas verstis arba užsiimti reglamentuojamąja profesija (profesijos, kurios taikomi griežtesni už medianą ribojimai, iš 7 SWD (2021)185 dokumente analizuotų profesijų [šaltinis: SWD (2021)185; SWD(2016)436 final])	3				1	200%	3,37
Profesinių kvalifikacijų pripažinimas	Pripažinimo sprendimai be atlygio	Kvalifikaciją kitoje ES VN įgiję specialistai, teikiantys prašymą priimančiojoje VN, % visų priimančiosios VN priimtų sprendimų [šaltinis: reguliuojamųjų profesijų duomenų bazė]	47,6						45%

(tęsinys kitame puslapyje)

• Lentelė (tęsinys)

Reikalavimų vykdymas. EK ir VN bendradarbiavimas	Perkėlimas – bendras vertinimas	5 rodiklių dalys, rodiklių suma [šaltinis: Bendrosios rinkos rezultatų suvestinė]		Atitinka vidurkį	Atitinka vidurkį	Viršija vidurkį	Viršija vidurkį		
	Pažeidimai – bendras vertinimas	4 rodiklių dalys, balų suma [šaltinis: Bendrosios rinkos rezultatų suvestinė]		Atitinka vidurkį	Atitinka vidurkį	Atitinka vidurkį	Atitinka vidurkį		
Investicijų apsauga	Pasitikėjimas investicijų apsauga	Dalis įmonių, įsitikinusių, kad kilus problemų jų investicijas saugos VN teisė ir teismai, % visų apklaustų įmonių [šaltinis: greitoji „Eurobarometro“ apklausa Nr. 504]	48						56%
VERSLO APLINKA – VMĮ									
Verslo demografija	Bankrotai	Indeksas (2015 m. = 100) [šaltinis: Eurostatas, sts_rb_a]		40,8	78,1	107,3	139,6	-70,8 %	70,1 (2020)
	Įmonių registracijos	Indeksas (2015 m. = 100) [šaltinis: Eurostatas, sts_rb_a]		131,2	123,4	116	111,7	0,175	105,6
Galimybė gauti finansavimą	Pavėluoti mokėjimai	Dalis VMĮ, per paskutiniuosius 6 mėnesius patyrusių problemų dėl pavėluotų mokėjimų, % [šaltinis: SAFE]	52,8	52,2	55	n.a.	n.a.	-4%	45%
	EIF galimybės gauti finansavimą indeksas. Paskolos	Sudėtinis rodiklis: MVĮ išorės finansavimas per paskutinius 6 mėnesius, indeksas nuo 0 iki 1 (kuo aukštesnis, tuo geriau) [šaltinis: EIF MVĮ galimybės gauti finansavimą indeksas]		0,69	0,56	0,55	0,62	10,9%	0,56 (2020)
	EIF galimybės gauti finansavimą indeksas. Nuosavas kapitalas	Sudėtinis rodiklis: VC/BVP, IPO/BVP, nuosavą kapitalą naudojančios MVĮ, indeksas nuo 0 iki 1 (kuo aukštesnis, tuo geriau) [šaltinis: EIF MVĮ galimybės gauti finansavimą indeksas]		0,3	0,13	0,13	0,14	112,2%	0,18 (2020)
	% atmestų arba atsisakytų suteikti paskolų	Dalis MVĮ, kurių paraišką bankas atmetė arba atsisakė suteikti paskolą, % [šaltinis: SAFE]	39,8	21	22,1	24,4	24,1	64,8%	12,4%
Viešieji pirkimai	MVĮ rangovai	Rangovai, kurie yra MVĮ, % visų rangovų [šaltinis: Bendrosios rinkos rezultatų suvestinė]		89	73	52	30	196,7%	63%
	MVĮ pasiūlymai	MVĮ teikiamų pasiūlymų dalis, % visų pasiūlymų [šaltinis: Bendrosios rinkos rezultatų suvestinė]		94	86	83	78	21%	70,8%

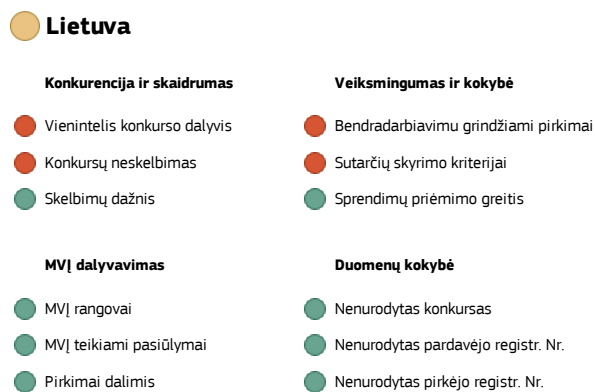
(*) Naujausia turima informacija.

Šaltinis – žr. pirmiau lentelėje, skiltyje „Aprašymas“, pateiktą kiekvieno rodiklio šaltinį.

Gerai administraciniai gebėjimai padeda užtikrinti ekonominę gerovę, socialinę pažangą ir teisingumą. Visų valdžios lygmenų viešojo administravimo institucijos imasi reagavimo į krizes priemonių, užtikrina viešųjų paslaugų teikimą ir padeda didinti atsparumą siekiant tvaraus ES ekonomikos vystymosi.

Apskritai viešojo administravimo veiksmingumas Lietuvoje maždaug atitinka 27 ES valstybių narių ⁽⁴⁶⁾ vidurkį. Įrodymais grindžiamo politikos formavimo, skaidrumo ir e. valdžios srityse administravimo institucijų rezultatai geri, tačiau išlieka tam tikrų su viešaisiais pirkimais susijusių sunkumų (A11.1 diagrama). Jie apima nuolatinės problemos, susijusias su bendradarbiavimu grindžiamais viešaisiais pirkimais, didele pavienių konkurso dalyvių dalimi ir kvietimų teikti pasiūlymus neskelbimu, taip pat pernelyg dažnu klovimusi kaina kaip sutarties skyrimo kriterijumi.

A11.1 diagrama. **Rezultatai, susiję su bendrosios rinkos viešųjų pirkimų rodikliu**

Konkurencijos ir skaidrumo rodikliams priskiriamas trigubas koeficientas, o veiksmingumo ir kokybės rodiklių koeficientas – vienetas. Visiems kitiems rodikliams, sudarantiems bendrosios rinkos rezultatų suvestinės sudėtinį rodiklį, priskiriamas 1/3 koeficientas.

Šaltinis – 2020 m. bendrosios rinkos rezultatų suvestinės duomenys.

Lietuvos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planu siekiama spręsti kai kuriuos svarbius uždavinius, susijusius su viešojo administravimo veiksmingumu, visų pirma žmogiškaisiais ištekliais ir skaitmeninimu. Konkrečiai jame pateikti planai, kaip gerinti valdžios institucijų sąveiką su įmonėmis ir fiziniais asmenimis užtikrinant geresnį viešąjį skaitmeninį

⁽⁴⁶⁾ Pasauliniai valdymo rodikliai, 2020 m.

valdymą ir duomenų atvirumą. Be to, juo siekiama, kad viešasis sektorius taptų veiksmingesnis pertvarkant viešųjų tarnybų žmogiškųjų išteklių valdymą bei investuojant į jį ir gerinant valstybės tarnybos vadovų kompetenciją.

Lietuvos rezultatai pagal e. valdžios rodiklius yra palyginti geri – 2021 m. jos balas (83,4) viršijo ES vidurkį (70,9). Asmenų, bendraujančių su valdžios institucijomis internetu, dalis yra 70 proc., t. y. maždaug atitinka 70,8 proc. ES vidurkį. Per pastaruosius ketverius metus ši dalis nuolat didėjo.

Lietuvos rezultatai, susiję su įrodymais grindžiamos politikos formavimu, viršija ES vidurkį. Ji pasiekė gerų rezultatų, susijusių su reglamentavimo poveikio vertinimais ir konsultacijų su suinteresuotosiomis šalimis rodikliais, tačiau su *ex post* vertinimo rodikliais susiję rezultatai prastesni (0,25, palyginti su 0,29 ES vidurkiu).

Teisingumo sistema veikia efektyviai. 2020 m. civilinių, komercinių, administracinių ir kitų bylų nagrinėjimo pirmojoje instancijoje trukmė buvo palyginti trumpa – 68 dienos. Neišnagrinėtų bylų skaičius taip pat išlieka palyginti nedidelis. Bendra teisingumo sistemos kokybė yra gera. Lietuvos procedūrinės taisyklės leidžia teismuose naudotis skaitmeninėmis technologijomis civilinėse, komercinėse, administracinėse ir baudžiamosiose bylose įvairiose situacijose: pvz., šios technologijos gali būti naudojamos įrodymų leistinumui pripažinti, o ryšių technologijos – šalių dalyvavimui posėdžiuose. Elektroninių ryšių priemonių teismai turi pakankamai. Sisteminių trūkumų, susijusių su teismų nepriklausomumu, neužfiksuota ⁽⁴⁷⁾.

Apskritai Lietuvos rezultatai pagal tam tikrus žmogiškųjų išteklių valdymo rodiklius yra geresni už ES vidurkį. Tretinį išsilavinimą turinčių valstybės tarnautojų dalis (77,2 proc.) 2021 m. gerokai viršijo ES vidurkį (55,3 proc.), o suaugusiųjų švietimo lygis atitinka ES vidurkį. Lyčių lygybė tarp vyresniųjų valstybės tarnautojų yra viena didžiausių iš 27 ES valstybių narių.

⁽⁴⁷⁾ Išsamesnė Lietuvos teisingumo sistemos veiksmingumo analizė bus pateikta Komisijos rengiamoje 2022 m. ES teisingumo rezultatų suvestinėje ir 2022 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitos Lietuvai skirtoje skyriuje.

A11.1 lentelė. Viešojo administravimo rodikliai. Lietuva

LT	Rodiklis (1)	2017	2018	2019	2020	2021	ES27
E. valdžia							
1	Dalis asmenų, kurie praėjusiais metais bendraudami su valdžios institucijomis naudojami internetu (%)	62,0	63,0	67,0	69,0	70,0	70,8
2	2021 m. e. valdžios lyginamosios analizės bendras rezultatas (2)	n. d.	n. d.	n. d.	n. d.	83,4	70,9
Atvira vyriausybė ir nepriklausomos fiskalinės institucijos							
3	2021 m. atvirųjų duomenų parengtumo indeksas	n. d.	n. d.	n. d.	n. d.	89,2	81,1
4	Fiskalinių institucijų užduočių aprėpties indeksas	58,2	55,7	55,7	55,7	n. d.	56,8
Išsilavinimas, suaugusiųjų švietimas, lyčių lygybė ir senėjimas							
5	Tretinį išsilavinimą įgijusių 5–8 lygmens viešojo administravimo įstaigų darbuotojų dalis (3)	78,4	77,0	79,3	79,9	77,2	55,3
6	Viešojo administravimo institucijų darbuotojų dalyvavimas suaugusiųjų švietimo programose (3)	13,2	16,1	16,7	14,2	17,6	18,6
7	Lyčių lygybė tarp vyresniųjų valstybės tarnautojų (4)	1,0	5,6	0,8	2,4	4,4	21,8
8	55–74 metų viešojo sektoriaus darbuotojų dalis (3)	22,1	22,1	22,1	20,6	19,9	21,3
Viešųjų finansų valdymas							
9	Vidutinės trukmės biudžeto sistemos indeksas	0,77	0,77	0,77	0,77	n. d.	0,72
10	Fiskalinių taisyklių griežtumo indeksas	2,3	2,8	2,8	2,8	n. d.	1,5
11	Viešųjų pirkimų sudėtinis rodiklis	-1,0	2,3	3,3	-2,0	n. d.	-0,7
Įrodymais grindžiamas politikos formavimas							
12	Suinteresuotųjų subjektų dalyvavimo rengiant naujas taisykles ir pirminės bei antrinės teisės aktų <i>ex ante</i> ir <i>ex post</i> vertinimo indeksas	2,15	n. d.	n. d.	1,85	n. d.	1,7

(1) Aukštos vertės reiškia gerus rezultatus, išskyrus 7 ir 8 rodiklių atveju.

(2) Vertinamas skaitmeninių viešųjų paslaugų (įskaitant tarpvalstybines paslaugas) orientavimas į naudotojus ir skaidrumas, taip pat pagrindinių tų paslaugų teikimo veiksmų buvimas.

(3) Duomenų eilučių pertrūkis 2021 m.

(4) Apibrėžiama kaip vyrų ir moterų, einančių vyresniųjų valstybės tarnautojų pareigas, dalies skirtumo absoliučioji vertė.

Šaltinis – IRT naudotojų apklausa, Eurostatas (# 1); E. valdžios lyginamosios analizės ataskaita (# 2); Atvirųjų duomenų parengtumo ataskaita (# 3); Fiskalinio valdymo duomenų bazė (# 4, 9, 10); Darbo jėgos tyrimas, Eurostatas (# 5, 6, 8), Europos lyčių lygybės institutas (# 7), Bendrosios rinkos rezultatų suvestinės sudėtinis viešųjų pirkimų rodiklis (# 11); EBPO reguliavimo politikos ir valdymo rodikliai (# 12).

12 PRIEDAS. UŽIMTUMO, ĮGŪDŽIŲ IR SOCIALINĖS POLITIKOS UŽDAVINIAI, SPREŠTINI ATSIŽVELGIANT Į EUROPOS SOCIALINIŲ TEISIŲ RAMSTĮ

Europos socialinių teisių ramstis yra konvergencijos didinimo siekiant geresnių darbo ir gyvenimo sąlygų ES kelrodis. Įgyvendinant 20 jame numatytų principų, kurie susiję su lygiomis galimybėmis, galimybėmis įsidarbinti, tinkamomis darbo sąlygomis, socialine apsauga ir įtrauktimi ir kurie remiami pagrindiniais iki 2030 m. pasiektais su užimtumu, įgūdžiais ir skurdo mažinimu susijusiais tikslais, bus sustiprintas ES skaitmeninės, žaliosios ir teisingos pertvarkos siekis. Šiame priede apžvelgiama Lietuvos pažanga siekiant Europos socialinių teisių ramsčio tikslų.

Nors darbo rinka atsigauna, toliau būtina didinti aktyvios darbo rinkos politikos veiksmingumą siekiant padėti žmonėms, ypač pažeidžiamoms grupėms, susirasti darbą. Nedarbo lygis (7,1 proc. 2021 m.) išlieka didesnis nei prieš COVID-19 krizę (6,3 proc. 2019 m.), nors ir sumažėjo, palyginti su 2020 m. (8,5 proc.). Žemos kvalifikacijos darbuotojų nedarbo lygis tebėra vienas didžiausių ES, nepaisant to, kad jis sumažėjo nuo 22,8 proc. 2020 m. iki 16,6 proc. 2021 m. Siekiant spręsti šiuos klausimus, Lietuvos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane (EGAD plane) numatyta pertvarkyti užimtumo tarnybą, investuoti į verslumo rėmimą ir kvalifikacijos kėlimą bei perkvalifikavimą didelės pridėtinės vertės gebėjimams, susijusiems su žaliaja ir skaitmenine pertvarka, įgyti. Nedarbančio, nesimokančio ir mokymuose nedalyvaujančio jaunimo (toliau – NEET jaunimas) dalis 2020 m. gerokai padidėjo – iki 13 proc., tačiau 2021 m. sumažėjo iki 12,7 proc. (ir nesiekia 13,2 proc. ES vidurkio). Jaunimo nedarbas per krizę išaugo, tačiau 2021 m. sumažėjo iki 14,3 proc. (t. y. buvo mažesnis už 16,6 proc. ES vidurkį), bet viršijo prieš krizę buvusį lygį (11,9 proc. 2019 m.). Siekiant spręsti šią problemą, iš ES sanglaudos politikos fondų daugiausia bus finansuojamos individualizuotos aktyvios darbo rinkos politikos priemonės, skirtos pažeidžiamoms grupėms, įskaitant žemos kvalifikacijos asmenis, ilgalaikius bedarbius, NEET jaunimą, neįgaliuosius ir kitas grupes, susiduriančias su didžiausiomis kliūtėmis patekti į darbo rinką. Socialinis dialogas tebėra vienas silpniausių ES – 2019 m. kolektyvinės sutartys taikytos tik 7,9 proc. darbuotojų ir tik 7,4 proc. darbuotojų priklausė profesinėms sąjungoms (EBPO) ir šie skaičiai toliau mažėja.

A12.1 lentelė. Lietuvos socialinių rodiklių suvestinė

Lietuvos socialinių rodiklių suvestinė						
Lygios galimybės ir galimybė dalyvauti darbo rinkoje	Mokyklos nebaigę asmenys (% 18–24 m. gyventojų) (2021 m.)	5,3				
	Asmenų skaitmeninių įgūdžių lygis (% 16–74 m. gyventojų) (2021 m.)	49,0				
	NEET jaunimas (% visų 15–29 m. gyventojų) (2021 m.)	12,7				
	Lyčių užimtumo skirtumas (proc. punktais) (2021 m.)	1,4				
Dinamiškos darbo rinkos ir tinkamos darbo sąlygos	Pajamų kvintilio santykis (S80/S20) (2020 m.)	6,1				
	Užimtumo lygis (% 20–64 m. gyventojų) (2021 m.)	77,4				
	Nedarbo lygis (% 15–74 m. gyventojų) (2021 m.)	7,1				
	Ilgalaikis nedarbas (% 15–74 m. gyventojų) (2021 m.)	2,6				
Socialinė apsauga ir įtrauktis	BDNŪP vienam gyventojui augimas (2008 m. = 100) (2020 m.)	143,4				
	Skurdo ar socialinės atskirties rizika (%) (2020 m.)	24,5				
	Vaikai, kuriems gresia skurdo arba socialinės atskirties rizika (%) (2020 m.)	23,1				
	Socialinių pervedimų (išskyrus pensijas) poveikis skurdo mažinimui (sumažintas skurdo rizikos lygis, %) (2020 m.)	29,4				
	Neįgaliųjų užimtumo skirtumas (santykis) (2020 m.)	22,7				
	Per didelės išlaidos būstui (gyventojų proc. dalis) (2020 m.)	2,7				
	Jaunesnių nei 3 m. vaikų, kuriems teikiamos oficialios vaikų priežiūros paslaugos, dalis (% jaunesnių nei 3 m. vaikų) (2020 m.)	16,2				
Asmenys, kurie nurodo turį nepatenkintą medicinines priežiūros poreikį (% vyresnių nei 16 m. gyventojų) (2020 m.)	1,7					
Kritinė padėtis	Reikalinga kontrolė	Rezultatai prasti, bet gerėja	Rezultatai geri, bet reikia stebėti padėtį	Rezultatai vidutiniški	Rezultatai geresni už vidurkį	Rezultatai geriausi

Duomenys atnaujinti 2022 m. balandžio 29 d. Socialinių rodiklių suvestinėje valstybės narės klasifikuojamos pagal statistinę metodiką, dėl kurios susitarta su Užimtumo komitetu ir Socialinės apsaugos komitetu. Joje bendrai apžvelgiami rodiklių lygiai ir pokyčiai, palyginti su atitinkamais ES vidurkiais, ir valstybės narės skirstomos į septynias kategorijas. Daugiau informacijos apie metodiką pateikiama 2022 m. bendroje užimtumo ataskaitoje. Dėl to, kad 2021 m. pasikeitė asmenų skaitmeninių įgūdžių lygio apibrėžtis, vertinant šį rodiklį išimties tvarka naudojami tik lygiai; NEET – nedirbantis, nesimokantis ir mokymuose nedalyvaujantis jaunimas; BDNŪP – bendros disponuojamosios namų ūkio pajamos.

Šaltinis – Eurostatas.

Yra potencialo didinti švietimo ir mokymo sistemų atitiktį darbo rinkos poreikiams. 80 proc. apklaustų jmonių nurodė, kad tinkamų įgūdžių turinčių darbuotojų trūkumas yra kliūtis investicijoms (palyginti su 79 proc. ES vidurkiu; EIB, 2021 m.). Įgūdžių pasiūlos ir paklausos neatitiktį didina nepakankamas jaunimo profesinis

orientavimas. Suaugusiųjų švietimo lygis per pastarąsias keturias savaites 2021 m. buvo mažesnis už ES vidurkį (atitinkamai 8,5 proc., palyginti su 10,8 proc.). Pagrindinių arba geresnių skaitmeninių įgūdžių lygis taip pat atsilieka nuo ES vidurkio. Padrikas suaugusiųjų švietimo sistemos valdymas mažina programų prieinamumą ir dažnai lemia žemą kokybę ir menką atitiktį darbo rinkos poreikiams. Siekiant skaitmeninės ir žaliosios pertvarkos ir norint padėti ES pasiekti iki 2030 m. pagrindinį suaugusiųjų švietimo tikslą, būtina gerinti suaugusiųjų švietimo ir mokymo kokybę ir veiksmingumą, didinti jo įtraukumą ir plėsti jo aprėptį. Siekiant skatinti suaugusiųjų švietimą, EGAD plane numatytas vieno langelio principu grindžiamas mokymosi visą gyvenimą modelis, pagrįstas individualiomis mokymosi sąskaitomis ir apimantis kokybės užtikrinimą ir nacionalinę žmogiškųjų išteklių stebėsenos sistemą. EGAD plane numatytomis profesinio orientavimo, profesinio mokymo ir aukštojo mokslo srityse siekiama suderinti įgūdžių pasiūlą ir gerinti jų kokybę, kad būtų patenkinti darbo rinkos poreikiai. Oficialias vaikų priežiūros įstaigas lankančių jaunesnių nei trejų metų vaikų dalis 2020 m. gerokai sumažėjo – iki 16,2 proc., palyginti su 26,6 proc. 2019 m., o tai gali neigiamai paveikti švietimo rezultatus ilguoju laikotarpiu (žr. 13 priedą).

Nors asmenų, kuriems gresia skurdas ar socialinė atskirtis, dalis, ypač tarp pažeidžiamų grupių, sumažėjo, ji tebėra gerokai didesnė už ES vidurkį. Ypač didelė skurdo ar socialinės atskirties rizika kyla vienišiams tėvams, turintiems išlaikomų vaikų (46,9 proc., palyginti su 42,3 proc. ES vidurkiu 2020 m.), vyresnio amžiaus žmonėms (40,2 proc., palyginti su 20,3 proc. ES vidurkiu 2020 m.) ir neįgaliesiems (38,7 proc., palyginti su 28,6 proc. ES vidurkiu 2020 m.) – padėtis laikui bėgant pagerėjo nedaug. Neseniai atlikta analizė⁴⁸ rodo, kad 2022 m. sausio mėn. padidinus bazinę socialinę išmoką ir vienišo asmens išmoką, skirtą vyresnio amžiaus žmonėms ir neįgaliesiems, skurdo rizika, kylanti šeimoms su vaikais ir vyresniems nei 65 m. vienišiams asmenims, turėtų sumažėti (atitinkamai 7 ir 12 proc.). Pajamų nelygybė, nors ir mažėja, tebėra viena didžiausių ES – 20 proc. turtingiausių gyventojų pajamos 6,14 karto viršija 20 proc. skurdžiausių gyventojų pajamas.

Nors socialinės apsaugos sistemos adekvatumas pastaraisiais metais padidėjo, jis tebėra palyginti mažas, o valdžios sektoriaus išlaidos socialinei apsaugai yra vienos mažiausių ES. Valdžios sektoriaus išlaidos socialinei apsaugai buvo labai mažos (16,1 proc. BVP 2019 m., palyginti su 26,9 proc. ES vidurkiu), o socialinių pervedimų poveikis skurdo rizikos mažinimui sumažėjo (29,4 proc. 2020 m., t. y. daugiau nei 2 procentiniais punktais mažiau nei 2019 m.). Minimalių pajamų išmokų adekvatumas yra mažas (51,4 proc. skurdo ribos arba 39,8 proc. mažai uždirbančio asmens pajamų; ES vidurkiai atitinkamai yra 58,9 proc. ir 45,5 proc.). Nepaisant to, kad nepatenkintų medicininės priežiūros poreikių lieka palyginti mažai, sunku naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis už didžiųjų miestų ribų, o mokėjimai savo lėšomis išlieka labai didelio masto. Galimybės gauti socialinį būstą tebėra ribotos, nes socialinio būsto finansavimas Lietuvoje yra mažas (0,1 proc. BVP, palyginti su 0,4 proc. ES vidurkiu 2019 m.). Taip pat dar yra potencialo tobulinti socialinių paslaugų stebėseną, planavimą ir teikimą. Spręsti šias problemas Lietuvai labai svarbu – tik taip ji padės įgyvendinti pagrindinį iki 2030 m. pasiektiną ES skurdo mažinimo tikslą. Siekiant skatinti socialinę įtrauktį, Lietuvos EGAD plane numatoma mokesčių ir išmokų sistemos ir minimalių pajamų sistemos reforma, taip pat priemonės, kuriomis didinamas pensijų ir kitų socialinių išmokų adekvatumas, ir „Europos socialinio fondo +“ (ESF+) priemonės, kuriomis siekiama mažinti pažeidžiamų grupių skurdą ir socialinę atskirtį.

⁽⁴⁸⁾ Europos Komisija, Jungtinis tyrimų centras, informacija pagrįsta EUROMOD modeliu.

Šiame priede išdėstomi pagrindiniai Lietuvos švietimo ir mokymo sistemos uždaviniai, siektini atsižvelgiant į Europos švietimo erdvės strateginės programos ES lygmens tikslus ir kitus kontekstinius rodiklius, pagrįstus 2021 m. Švietimo ir mokymo stebėsenos biuletenyje pateikta analize. Lietuvos švietimo ir mokymo sistema vargiai pajėgia visoje šalies teritorijoje užtikrinti švietimo kokybę ir išlaidų veiksmingumą.

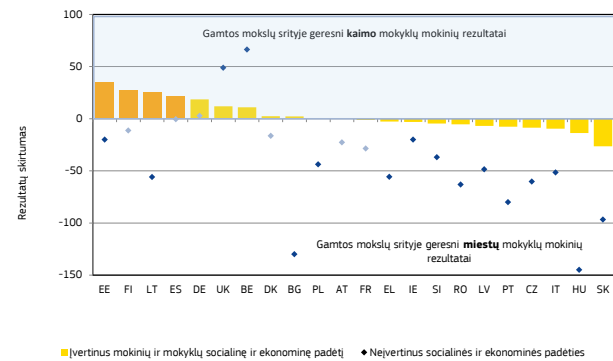
Ikimokyklinio ugdymo įstaigas lankančių 3–6 metų amžiaus vaikų dalis didėja, tačiau išlieka mažesnė už vidurkį. Oficialias vaikų priežiūros įstaigas lankančių jaunesnių nei trejų metų vaikų dalis 2020 m. sumažėjo 10,4 procentinio punkto (nuo 26,6 proc. 2019 m.). Vaikų priežiūros paslaugų paklausa nėra visiškai patenkinama. Planuojamos priemonės, kuriomis siekiama pagerinti dalyvavimą ir prieinamumą.

Vienam iš penkių mokinių nepavyksta pasiekti minimalaus pagrindinių įgūdžių lygio. Socialinė ir ekonominė padėtis daro didelį poveikį, nes 40 proc. mokinių, patenkančių į apatinį socialinio ir ekonominio indekso kvartilį, neturi reikiamų skaitymo įgūdžių (ES – 36,4 proc.), palyginti su 11,2 proc. mokinių, esančių viršutiniame kvartilyje (ES – 9,5 proc.). Mokinių iš kaimo vietovių rezultatai prastesni nei mokinių iš miesto vietovių. Duomenys rodo, kad mokiniai iš kaimo vietovių iš tiesų savo rezultatais pralenktų mokinius iš miesto vietovių, jei jų ir jų mokyklų socialinis ir ekonominis profilis būtų toks pat (A13.1 diagrama). Užklasinė veikla, kuri gali sumažinti su socialine ir ekonomine padėtimi susijusius pasiekimų skirtumus, labiau prieinama miestuose (2,51 pagal indeksą⁴⁹) nei kaimo vietovėse (1,87).

Pirmenybė ir toliau turėtų būti teikiama mokytojų kompetencijos ir mokytojo profesijos patrauklumo didinimui. Teisės aktai, kuriais nustatomas mokytojų darbo krūvis, taikomi nevienodai, o mokyklų vadovai turi didelę autonomiją nustatyti mokytojų atlyginimus. 2018 m. atlikto tarptautinio mokymo ir mokymosi tyrimo duomenimis, 43,0 proc. mokytojų (palyginti su 38,9 proc. ES lygmeniu) mano, kad siūlomos profesinio tobulinimosi galimybės nėra aktualios. Mažų mokyklų kaimo vietovėse išlaikymo išlaidos

yra pernelyg didelės, tačiau mokytojų rengimui skiriama nedaug lėšų. 2017–2019 m. mokytojų rengimo finansavimo dalis sumažėjo 13 proc., o mokykloms išlaikyti skiriamo finansavimo dalis padidėjo 17,5 proc.

A13.1 diagrama. **Atotrūkis tarp kaimo ir miesto vietovių mokslo srityje**

Rezultatai pagrįsti PISA 2015 m. tiesinės regresijos modeliais. Statistiškai reikšmingi koeficientai pažymėti tamsesniame fone.

Šaltinis – Echazarra ir Radinger (2019 m.)

Siekiant sumažinti kvalifikuotų darbuotojų trūkumą, svarbu didinti tretinio mokslo programų atitiktį darbo rinkos poreikiams. Nepaisant to, kad Lietuvoje 25–34 m. asmenų, įgijusių tretinį išsilavinimą, dalis viena didžiausių ES, šių asmenų įgūdžiai neretai neatitinka darbo rinkos poreikių. Universitetai linkę kuo labiau didinti studentų skaičių, kad gautų daugiau išteklių, o ne didinti savo mokslinių tyrimų veiklos mastą ir poveikį.

Kai kuriuos iš šių ilgalaikių uždavinių padės spręsti ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane numatytos reformos ir investicijos. Planu siekiama konsoliduoti švietimo tinklą, gerinti mokyklų infrastruktūrą ir mokytojų kompetenciją, įgyvendinti į kompetencijų ugdymą orientuotas mokymo programas, modernizuoti profesinį rengimą ir mokymą, skatinti mokymąsi darbo vietoje ir pameistrystę ir pakeisti tretinio lygmens švietimo finansavimo formulę.

⁴⁹) Didesnės indekso vertės rodo didesnę kūrybinių užklasinę veiklą mokykloje skaičių. (EBPO, PISA 2018 m.).

A13.1 lentelė. ES lygmens tikslai ir kiti kontekstiniai rodikliai pagal Europos švietimo erdvės strateginę programą

Rodiklis	Tikslinė reikšmė	2015		2021			
		Lietuva	ES 27	Lietuva	ES 27		
Dalyvavimas ikimokyklinio ugdymo sistemoje (3+ metų)	96%	87,3%	91,9%	89,6% ²⁰¹⁹	#### ²⁰¹⁹		
Nepakankamus įgūdžius turintys penkiolikmečiai:	skaitymo < 15%	25,1%	20,4%	24,4% ²⁰¹⁸	#### ²⁰¹⁸		
	matematikos < 15%	25,4%	22,2%	25,6% ²⁰¹⁸	22,9% ²⁰¹⁸		
	gamtos mokslų < 15%	24,7%	####	22,2% ²⁰¹⁸	#### ²⁰¹⁸		
Mokyklos nebaigę asmenys (18–24 metų)	Iš viso	< 9%	5,5%	####	5,3%	9,7%	
	Pagal lytį	Vyrai		6,9%	12,5%	6,3%	11,4%
		Moterys		4,0%	9,4%	4,2%	7,9%
	Pagal urbanizacijos lygį	Miestai		2,2% ^u	9,6%	2,2% ^u	8,7%
		Kaimo vietovės		8,3%	12,2%	8,2%	10,0%
		Gimę Lietuvoje		5,5%	10,0%	5,3%	8,5%
		Gimę ES šalyje		: ^u	20,7%	: ^u	21,4%
	Pagal gimimo šalį	Gimę ES nepriklausančioje šalyje		: ^u	23,4%	: ^u	21,6%
		Iš viso	45%	54,8%	36,5%	57,5%	41,2%
	Tretinis išsilavinimas (25–34 metų)	Pagal lytį	Vyrai		45,0%	31,2%	48,4%
Moterys				64,9%	41,8%	67,9%	46,8%
Pagal urbanizacijos lygį		Miestai		68,2%	46,2%	70,6%	51,4%
		Kaimo vietovės		39,6%	26,9%	43,6%	29,6%
		Gimę Lietuvoje		54,8%	37,7%	57,5%	42,1%
		Gimę ES šalyje		: ^u	32,7%	41,5%	40,7%
Pagal gimimo šalį		Gimę ES nepriklausančioje šalyje		55,3% ^u	27,0%	59,9%	34,7%
		Iš viso		46,7%	38,3%	54,4% ²⁰¹⁹	38,9% ²⁰¹⁹

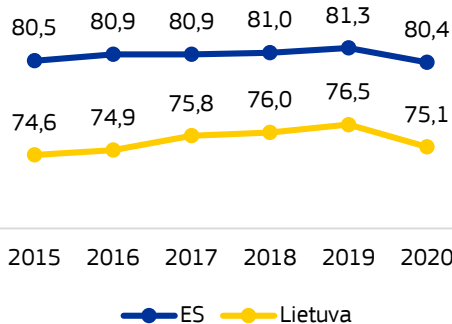
[2018 m. PISA skaitymo gebėjimų ES vidurkį neįtraukti Ispanijos duomenys; u – mažas patikimumas; = nėra duomenų. Dar nėra duomenų apie likusius ES lygmens tikslus pagal Europos švietimo erdvės strateginę programą, apimančius prastus rezultatus skaitmeninių įgūdžių srityje, profesinio rengimo įstaigų absolventų galimybes mokytis darbo vietoje ir suaugusiųjų dalyvavimą švietime.

Šaltinis – Eurostatas (UOE, LFS); EPBO (PISA).

Atspari sveikatos priežiūra yra būtina tvarios ekonomikos ir visuomenės sąlyga, visų pirma atsižvelgiant į tebesitęsiančią COVID-19 pandemiją. Šiame priede apžvelgiamas Lietuvos sveikatos priežiūros sektorius.

2020 m. tikėtina gyvenimo trukmė Lietuvoje buvo trečia nuo galo pagal ilgumą ES ir 5,3 metų trumpesnė už ES vidurkį. 2020 m. dėl COVID-19 ji sutrumpėjo beveik 17 mėnesių. 2022 m. balandžio 17 d. duomenimis, Lietuvoje suminis mirčių nuo COVID-19 skaičius 1 000 gyventojų buvo 3,26, o patvirtintų suminių COVID-19 atvejų 1 000 gyventojų skaičius – 496. Lietuvoje sveikatos priežiūros priemonėmis išvengiamas mirtingumas – vienas didžiausių ES. Pagrindinė mirtingumo priežastis tebėra širdies ir kraujagyslių ligos ir mirtingumas nuo jų gerokai viršija ES vidurkį. ES vidurkį viršija ir mirtingumas nuo vėžio.

A14.1 diagrama. **Tikėtina gyvenimo trukmė gimus (metais)**

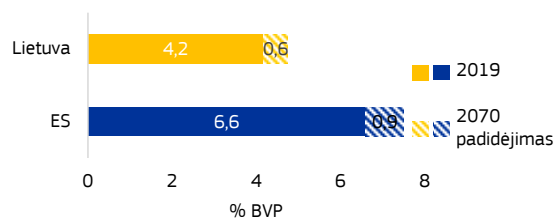
Šaltinis – Eurostato duomenų bazė.

Sveikatos priežiūros išlaidos, palyginti su BVP ir vienam gyventojui Lietuvoje, 2019 m. buvo gerokai mažesnės už ES vidurkį. Tik du trečdaliai sveikatos priežiūros išlaidų buvo finansuojama viešosiomis lėšomis, o likusį trečdalį sudarė mokėjimai savo lėšomis. Prognozuojama, kad iki 2070 m. viešosios išlaidos sveikatai padidės 0,6 procentinio punkto BVP (palyginti su 0,9 procentinio punkto ES)⁵⁰.

Didelis sveikatos priežiūros priemonėmis išvengiamas mirtingumas Lietuvoje yra

susijęs su ilgalaikėmis problemomis, tokiomis kaip nepakankamas pirminės sveikatos priežiūros ir profilaktinių priemonių taikymas, sveikatos priežiūros specialistų trūkumas ir netolygus pasiskirstymas, taip pat nevienoda specializuotos sveikatos priežiūros paslaugų kokybė. Ilgalaikė problema tebėra ir didelė priklausomybė nuo stacionarinės sveikatos priežiūros ir didelis išvengiamų hospitalizavimo atvejų skaičius, tačiau pastangos racionalizuoti ir optimizuoti stacionarinę sveikatos priežiūrą nesukėlė didelių pokyčių ligoninių infrastruktūroje.

A14.2 diagrama. **2019–2070 m. prognozuojamas sveikatos priežiūrai skirtų viešųjų išlaidų padidėjimas (Visuomenės senėjimo darbo grupės parengtas atskaitos scenarijus)**

Šaltinis – Europos Komisija / EPK (2021 m.).

Igyvendindama savo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą Lietuva planuoja investuoti 257 mln. EUR (11,6 proc. viso EGAD plano lėšų), siekdama gerinti skubiąją pagalbą ir kovą su infekcinėmis ligomis, kurti skaitmeninę sveikatos infrastruktūrą, stiprinti pažangių gydymo būdų taikymo pajėgumus, sukurti sveikatos priežiūros specialistų kompetencijos platformą ir sveikatos priežiūros kokybės stebėsenos sistemą.

⁽⁵⁰⁾ „2021 m. ataskaita dėl senėjimo. ES valstybių narių ekonominės ir biudžeto projekcijos (2019–2070 m.)“, Europos Komisija (ECFIN) ir Visuomenės senėjimo darbo grupė (EPK).

A14.1 lentelė. **Pagrindiniai sveikatos rodikliai**

	2016	2017	2018	2019	2020	ES vidurkis (paskut. metai)
Sveikatos priežiūros priemonėmis išvengiamas mirtingumas 100 000 gyventojų (mirtys, kurių būtų galima išvengti užtikrinant optimalios kokybės sveikatos priežiūrą)	205.6	184.9	185.6	181.0		92.1 (2017)
Mirtingumas nuo vėžio 100 000 gyventojų	280.7	273.6	272.7	271.5		252.5 (2017)
Dabartinės išlaidos sveikatai, % BVP	6.6	6.5	6.5	7.0		9.9 (2019)
Sveikatos priežiūrai skiriamos viešosios išlaidos, % dabartinių sveikatos išlaidų	66.6	66.1	67.2	66.4		79.5 (2018)
Išlaidos prevencijai, % dabartinių sveikatos priežiūros išlaidų	2.0	2.2	2.3	2.7		2.8 (2018)
Lovų intensyviosios terapijos skyriuose skaičius 100 000 gyventojų	559.2	543.7	530.5	519.6		387.4 (2019)
Gydytojai 1 000 gyventojų *	4.5	4.6	4.6	4.6		3.8 (2018)
Slaugytojai 1 000 gyventojų *	7.7	7.7	7.8	7.7		8.2 (2018)
Sisteminiam naudojimui skirtų antibakterinių vaistų vartojimas visuomenėje, nustatyta paros dozė 1 000 gyventojų **	14.3	14.4	14.0	13.8	11.9	14.5 (2020)

Pastabos. Gydytojų tankio duomenys apima praktikuojančius gydytojus visose šalyse, išskyrus Suomiją, Graikiją ir Portugaliją (apima licenciją turinčius gydytojus) ir Slovakiją (apima pagal profesiją dirbančius gydytojus). Slaugytojų tankio duomenys apima praktikuojančius slaugytojus visose šalyse (Suomijos duomenys – 2014 m.), išskyrus Airiją, Prancūziją, Portugaliją ir Slovakiją (apima pagal profesiją dirbančius slaugytojus) ir Graikiją (apima tik ligininėse dirbančius slaugytojus).

Daugiau informacijos https://ec.europa.eu/health/state-health-eu/country-health-profiles_lt.

Šaltinis – Eurostato duomenų bazė; išskyrus: * Eurostato duomenų bazę ir EBPO, ** ECDC.

Regioninis aspektas yra svarbus veiksnys vertinant valstybių narių ekonominius ir socialinius pokyčius. Atsižvelgiant į šį aspektą galima imtis tinkamai pritaikytų ir tikslingų politinių priemonių, kuriomis skatinama visų regionų sanglauda ir užtikrinamas tvarus ir atsparus ekonominis jų vystymasis. Lietuvoje regioniniai skirtumai tebėra dideli ir pastebimas skirtumas tarp sostinės ir likusios šalies dalies.

Nepaisant pažangos visuose Lietuvos ekonomikos sektoriuose, socialiniai ir ekonominiai skirtumai tarp apskričių (NUTS 3 lygio regionų) tebėra dideli. 2019 m. BVP vienam gyventojui Vilniaus apskrityje sudarė 118 proc. ES vidurkio, Kauno apskrityje – 84 proc., o kai kuriuose kituose NUTS 3 lygio regionuose – mažiau nei 50 proc. (mažiausiai Tauragės apskrityje – 46 proc.).

Lietuvos apskričių ekonomikos augimo tempų skirtumai taip pat išlieka dideli. Didžiausi BVP vienam gyventojui augimo rodikliai buvo Tauragės, Šiaulių ir Kauno apskrityse (2010–2019 m. – 5,3–5,4 proc. per metus). BVP vienam gyventojui

augimas buvo didelis ir Vilniaus apskrityje – 4,9 proc. per metus per tą patį laikotarpį. BVP vienam gyventojui lėčiausiai auga Utenos apskrityje, viename iš mažiausiai išsivysčiusių regionų, – 1,1 proc. per metus.

Nors apskritai darbo našumas Lietuvoje didėja, jis išlieka žemas. Didžiausias darbo našumas – apie 86 proc. ES vidurkio – yra Kauno ir Klaipėdos apskrityse, o antras pagal dydį – 83 proc. ES vidurkio – yra sostinės regione. Mažiausias darbo našumas – tik 51 proc. ES vidurkio – Tauragės apskrityje.

Socialinių regionų rodiklių skirtumai tebėra dideli. Nedarbo lygis nuo 6,3 proc. 2019 m. padidėjo iki 8,5 proc. 2020 m., o 2021 m. buvo 7,1 proc. 2020 m. nedarbo lygis miestuose vidutiniškai siekė 6,6 proc., tačiau buvo gerokai didesnis miesteliuose bei priemiesčiuose (8,8 proc.) ir kaimo vietovėse (10,7 proc.).

2020 m. gyventojų, kuriems grėsė skurdas ir socialinė atskirtis, procentinė dalis (17,7 proc.) miestuose buvo mažesnė už ES vidurkį

A15.1 lentelė. Tam tikri regionų lygmens rodikliai. Lietuva

NUTS 3 lygio regionas	BVP vienam gyventojui (PGS)	BVP (mln. PGS) 2019 m.	Našumas (BPV (PGS) vienam darbuotojui) ES 27=100, 2018 m.	Realiojo našumo augimas Vidutinis proc. pokytis, palyginti su praėjusiais metais, 2010-2019 m.	BVP augimas Vidutinis proc. pokytis, palyginti su praėjusiais metais, 2010-2019 m.	BVP vienam gyventojui augimas Vidutinis proc. pokytis, palyginti su praėjusiais metais, 2010-2019 m.	Susisiekimo automobiliu veiksmingumas Gyventojų, keliaujančių iki 1,30 val. / 120 km spinduliu, dalis, 2018 m.
Europos Sąjunga	100	13 963 897,26	100	1,00	1,57	1,39	
Lietuva	84	72 730,72	77	3,04	3,57	4,86	73,6
Vilniaus apskritis	118	28 747,21	83	1,12	4,59	4,95	87,7
Alytaus apskritis	49	2 037,35	54	3,16	2,07	3,99	53,7
Kauno apskritis	84	14 317,99	86	4,43	4,11	5,42	78,2
Klaipėdos apskritis	79	7 553,77	86	2,80	2,20	3,36	73,9
Marijampolės apskritis	48	2 015,07	54	3,99	2,65	4,48	57,9
Panevėžio apskritis	60	3 913,18	73	4,49	2,91	4,78	76,8
Šiaulių apskritis	62	4 935,99	73	5,41	3,45	5,43	52,8
Tauragės apskritis	46	1 320,37	51	3,63	3,29	5,28	68,4
Telšių apskritis	59	2 364,11	61	1,49	1,77	3,53	59,0
Utenos apskritis	47	1 832,96	57	2,30	-0,99	1,06	58,7

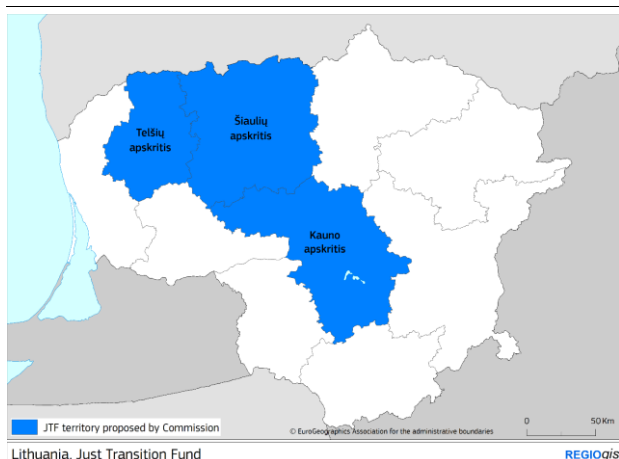
Lietuvos BVP vienam gyventojui ir BVP ataskaitiniai metai: 2019 m.

Šaltinis – Eurostatas.

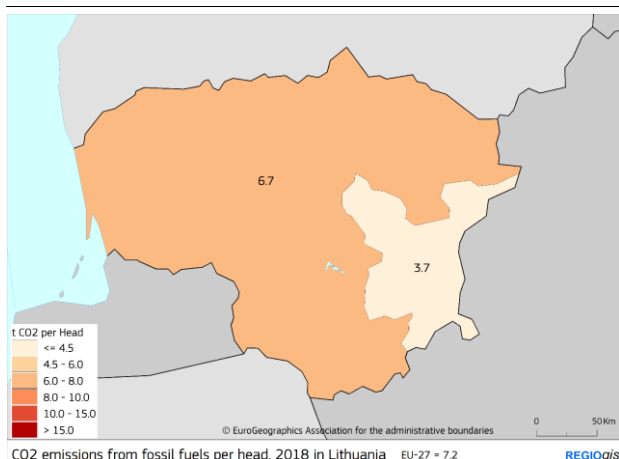
(22,3 proc.), tačiau miesteliuose bei priemiesčiuose ir kaimo vietovėse buvo daug didesnė (atitinkamai 28 ir 30 proc.). Išsilavinimo lygis Lietuvoje ilgainiui nuolat didėjo. Tačiau nors 25–64 m. gyventojų, turinčių tretinį išsilavinimą, procentinė dalis Lietuvos miestuose siekia 58,5 proc., miesteliuose ir priemiesčiuose ji siekia 32,8 proc., o kaimo vietovėse – 32,0 proc.

A15.1 diagrama. **Labiausiai su klimato kaita susijusios pertvarkos paveiktos Lietuvos teritorijos**

Šaltinis – Europos Komisija.

A15.2 diagrama. **Dėl iškastinio kuro deginimo išmetamas CO2 kiekis vienam gyventojui, 2018 m.**

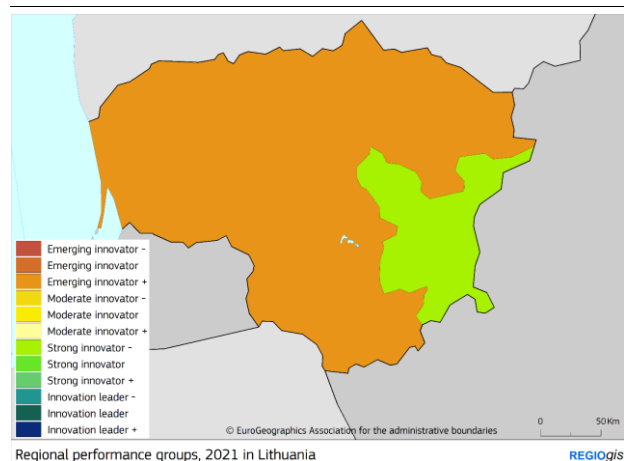

Šaltinis – Europos Komisija.

Vienam gyventojui tenkantis išmetamas šiltnamio efektą sukeliančių dujų (ŠESD) kiekis yra mažesnis už ES vidurkį. Tačiau dėl to, kad Lietuvos ekonomikos energijos vartojimo intensyvumas yra didelis, taršos ŠESD intensyvumas pagal sukuriama pridėtinę vertę yra vienas didžiausių ES. Didžioji dalis šalies pramoninių išmetamųjų teršalų išmetama Kauno apskrityje (kurioje veikia trąšų

gamykla), Šiaulių apskrityje (kurioje veikia cemento gamykla) ir Telšių apskrityje (kurioje veikia naftos perdirbimo gamykla). Šios teritorijos turės dėti daugiausia pastangų, kad būtų neutralizuotas poveikis klimatui, kartu mažinant neigiamą socialinį ir ekonominį poveikį.

A15.3 diagrama. **Inovacijų diegimo rezultatai Lietuvoje**

Regional performance groups, 2021 in Lithuania

Šaltinis – Europos Komisija.

Pagal inovacijų diegimo rezultatus tarp dviejų NUTS 2 lygio regionų esama didelių skirtumų – Sostinės regionas yra aktyvus novatorius, o Vidurio ir Vakarų regionas, kaip augantis novatorius, atsilieka. Sostinės regiono rezultatai, susiję su verslo sektoriaus MTP išlaidomis, tretiniu išsilavinimu ir užimtumu žinioms imloje veikloje, yra daug geresni nei Vidurio ir Vakarų regiono (⁵¹). Kalbant apie junglumą, 65 proc. visų namų ūkių naudojami fiksuotąja interneto prieiga, o 31 proc. turi bent 100 Mb/s spartos fiksuotąjį plačiajuostį ryšį, t. y. abu rodikliai yra prastesni už ES vidurkį. Sparčiojo plačiajuosčio ryšio (naujos kartos prieigos) aprėptis visuose namų ūkiuose siekia 71 proc., nors skaitmeninė atskirtis vis dar didelė kaimo vietovėse, kuriose naujos kartos prieigos aprėptis tesiekia 29,6 proc.⁵².

COVID-19 pandemija labai paveikė Lietuvos gyventojų sveikatos būklę ir lėmė 12,5 proc. mirčių perviršį. Mirčių perviršis siekė nuo 12 proc. Vidurio ir Vakarų regione iki 16,5 proc. Sostinės regione.

(⁵¹) 2021 m. regionų inovacijų veiklos rezultatų suvestinė.

(⁵²) 2021 m. Lietuvos skaitmeninės ekonomikos ir visuomenės indeksas (DESI).

Šiame priede pateikiama pagrindinių Lietuvos finansų sektoriaus pokyčių apžvalga. Lietuvos bankai turi pakankamai kapitalo rezervų stipriam ekonomikos atsigavimui remti ir yra gerai pasirengę atlaikyti nuostolius. Nepaisant didesnės kredito rizikos, bankai užsitikrino tvarų kapitalo pakankamumo rodiklį (22,6 proc.), nes dauguma jų laikėsi ECB rekomendacijos neskirstyti dividendų. Privačiojo sektoriaus indėliams sparčiai augant, o skolinimui atsiliekant, paskolų ir indėlių santykis 2021 m. pasiekė žemiausią visų laikų lygį – 58,1 proc. Nors dėl padidėjusios kai kurių skolininkų kredito rizikos neveiksnių paskolų skaičius iki šiol smarkiai nepadidėjo, dalis paskolų, kurias vėluojama gražinti ne mažiau kaip 90 dienų, didėja.

2021 m. padengimo likvidžiuoju turto rodiklis pasiekė aukščiausią lygį visoje ES – 450 proc. Namų ūkių ir įmonių indėliai padidėjo beveik 15 proc. BVP – didžiaja dalimi dėl didelio pasaulinės finansų sistemos likvidumo. Tačiau šis perteklinis likvidumas padidino sąnaudas, o ne pajamas, ir tai turėjo neigiamą poveikį pelningumui. Lietuvoje veikiančių bankų sąnaudų ir pajamų santykis, kuris istoriškai buvo vienas mažiausių ES, 2021 m. padidėjo nuo 48,6 proc. iki 61 proc.

Bankų paskolų ne finansų bendrovėms portfelis vėl didėjo. 2020 m. dauguma bendrovių vis dar atidėjinėjo ilgalaikes investicijas, o tos bendrovės, kurioms taikytos COVID-19 priemonės, gavo finansinę vyriausybės paramą, dėl kurios bankų paskolų paklausa sumažėjo. O 2021 m. paskolų įmonėms portfelio vertė nuolat didėjo. Ypač daugėjo nekilnojamojo turto plėtojimo veiklą vykdančioms bendrovėms suteikiamų paskolų. Taip pat sparčiai daugėjo hipotekinių kreditų – jų metinis augimas buvo didesnis nei 10 proc. (vienas sparčiausių ES).

Apskaičiuota, kad nekilnojamojo turto rinkoje būsto kainos atitinka pagrindinius ekonominius rodiklius. Be to, hipotekinio skolinimo standartai nėra švelninami ir yra toliau grindžiami paskolų bei turto vertės santykio ir skolos tvarkymo sąnaudų bei pajamų santykio reikalavimais. Tačiau valdžios institucijos turėtų būti pasirengusios aktyviai taikyti makroprudencinę politiką, kad būtų išsaugotas stabilumas, jei būsto rinka perkaistų.

Lietuvoje nuolat gerėjant verslo ir reglamentavimo aplinkai, išpūdingai augo finansinių technologijų įmonės. Iki 2021 m. pabaigos finansinių technologijų bendrovių skaičius, palyginti su 2020 m., padidėjo 15 proc. ir pasiekė 265. Pastovus finansinių technologijų sektoriaus augimas pasiektas įgyvendinant 2021 m. *FinTech* srities veiksmų planą. Valdžios institucijos planuoja toliau remti *FinTech* sektoriaus augimą ir didinti jo brandą pagal 2022–2027 m. *FinTech* sektoriaus plėtros gaires, kurios bus paskelbtos 2022 m. Valdžios institucijos taip pat toliau stiprina kovos su pinigų plovimu ir terorizmo finansavimu sistemą, kad kuo labiau sumažintų riziką, susijusią su sparčiai augančiais novatoriškais finansinių technologijų sprendimais ir viso finansų sektoriaus skaitmeninimu. 2021 m. gegužės mėn. veiklą pradėjo Kovos su pinigų plovimu kompetencijos centras, kurio veikloje dalyvauja viešojo ir privačiojo sektorių atstovai.

2019 m. Lietuva kartu su Europos Komisija ir ERPB pradėjo tvaraus finansavimo srities projektą. 2021 m. pabaigoje buvo pateiktos rekomendacijos dėl Lietuvos tvaraus finansavimo strategijos ir veiksmų plano. Remiantis rekomendacijomis, 2022 m. planuojama įsteigti Lietuvos žaliojo finansavimo institutą. Šie veiksmai turėtų paskatinti privačius investuotojus kartu su viešaisiais investuotojais finansuoti tvarius projektus.

Lietuva atliko pagrindinį vaidmenį gerinant Baltijos šalių kapitalo rinkos integraciją, kad bankams ir įmonėms būtų sudarytos geresnės galimybės gauti finansavimą, naudotis priemonėmis ir pritraukti investuotojus. Nors iki šiol padaryta didelė pažanga, toliau plėtoti tikrą Baltijos šalių kapitalo rinką trukdo tarpvalstybinės kliūtys, pvz., skirtingos bankroto procedūros ir įsiskolinimui palankus mokestinis iškraipymas.

A16.1 lentelė. **Finansinio patikimumo rodikliai**

	2017	2018	2019	2020	2021
Visas bankų sektoriaus turtas (% BVP)	67,5	66,1	65,9	80,0	81,8
Penkių didžiausių bankų (viso turto) dalis (%)	90,1	90,9	90,4	91,8	-
Vidaus kredito įstaigų (viso turto) dalis (%)¹	8,4	8,9	9,5	9,7	13,0
Finansinio patikimumo rodikliai:¹					
- neveiksnių paskolų (% visų paskolų)	3,2	2,6	1,7	2,2	1,5
- kapitalo pakankamumo rodiklis (%)	19,1	18,6	19,9	21,9	22,6
- nuosavo kapitalo grąža (%)	9,1	12,3	14,5	10,0	10,4
Ne finansų sandorio šalių kreditų augimas (metinis pokytis %)	5,4	5,1	-0,7	-14,0	11,2
Namų ūkių kreditų augimas (metinis pokytis %)	7,6	8,6	7,1	6,1	10,4
Sąnaudų ir pajamų santykis (%)¹	48,9	44,9	47,0	48,6	61,0
Paskolų ir indėlių santykis (%)¹	78,8	79,5	77,2	63,3	58,1
Centrinio banko likvidumas, % įsipareigojimų	1,2	0,7	0,2	0,5	4,2
Privačiojo sektoriaus skola (% BVP)	56,2	56,1	55,3	54,7	-
Ilgalaikės palūkanų normos skirtumas, palyginti su Vokietijos vyriausybės obligacijomis (baziniais punktais)	-0,8	-8,7	56,3	73,3	53,3
Rinkos finansavimo santykis (%)	18,0	21,7	22,3	36,7	-
Žaliųjų obligacijų emisija (mlrd. EUR)	0,3	0,4	-	-	-

(1) Paskutiniai duomenys: 2021 m. III ketv.

Šaltinis – ECB, Eurostatas, „Refinitiv“.

Šiame priede pateikiama rodikliais pagrįsta Lietuvos mokesčių sistemos apžvalga. Jame pateikiama informacija apie mokesčių struktūrą, t. y. apie mokesčių, iš kurių Lietuva gauna daugiausia pajamų, rūšis, mokesčių našta darbuotojams, mokesčių sistemos progresyvumą ir jos persikirstomąjį poveikį. Jame taip pat pateikiama informacija apie mokesčių surinkimą, mokestinių prievolių vykdymą ir agresyvaus mokesčių planavimo veiklos riziką.

Lietuvos mokestinės pajamos, palyginti su BVP, yra nedidelės. Visos mokestinės pajamos 2020 m. sudarė 30,8 proc. BVP, t. y. gerokai mažiau už 40,1 proc. ES vidurkį. Šį skirtumą nemaža dalimi galima paaiškinti mažesnėmis pajamomis iš darbo ir kapitalo mokesčių, o iš vartojimo mokesčių gautos palyginti didelės pajamos (2020 m. 11,4 proc. BVP Lietuvoje, palyginti su 10,8 proc. ES vidurkiu). Pajamos iš aplinkosaugos mokesčių yra šiek tiek mažesnės už ES vidurkį, o pajamos iš periodinių nekilnojamojo turto mokesčių yra labai mažos (0,3 proc. BVP, palyginti su 1,2 proc. ES vidurkiu).

Reformomis padidintos paskatos dirbti ir mokesčių sistemos progresyvumas. Įgyvendinus keletą mokesčių reformų, kuriomis padidintas pajamų mokesčio progresyvumas,

sumažinta bendra mokesčių našta mažai uždirbantiems asmenims. Visų pirma darbuotojų, uždirbančių 50 proc. vidutinio darbo užmokesčio, mokesčių pleištą sumažėjo nuo 36,9 proc. 2010 m. iki 31,1 proc. 2021 m. ir dabar yra mažesnis už ES vidurkį. (Mokesčių pleištu matuojamas skirtumas tarp darbdavių darbo užmokesčio sąnaudų ir darbuotojų grynojo darbo užmokesčio.) 2020 m. mokesčių pleištą nesiekė ES įvairių darbo pajamų lygių, įskaitant antruosius šeimoje uždirbančius asmenis, vidurkio (žr. A17.1 diagramą). Mokesčių ir išmokų sistemos gebėjimas sumažinti pajamų nelygybę (vertinant pagal Gini koeficientą) 2020 m. padidėjo nuo žemesnio už ES vidurkį iki didesnio už ES vidurkį.

Lietuvai kyla didelių sunkumų, susijusių su mokestinių prievolių vykdymu, tačiau ji imasi veiksmų siekdama suskaitmeninti mokesčių administravimą ir pagerinti mokesčių surinkimą. Nesumokėtos mokesčių nepriemokos šiek tiek (1 procentiniu punktu) sumažėjo iki 4,8 proc. visų grynujų pajamų. Tai gerokai mažiau už ES 27 vidurkį (31,8 proc.), nors šį vidurkį iškreipia labai didelės vertės keliose valstybėse narėse. PVM atotrūkis (PVM prievolės vykdymo ir vykdymo užtikrinimo veiksmingumo rodiklis) Lietuvoje yra labai didelis – 21,4 proc., t. y. daugiau nei dvigubai didesnis už 10,5 proc. atotrūkį visoje ES, nors

A17.1 lentelė. **Mokesčių rodikliai**

		Lietuva					ES 27				
		2010	2018	2019	2020	2021	2010	2018	2019	2020	2021
Mokesčių struktūra	Visi mokesčiai (įskaitant privalomas faktines socialinės įmokas) (% BVP)	28,3	30,0	30,3	30,8		37,9	40,1	39,9	40,1	
	Darbo jėgos mokesčiai (% BVP)	14,1	15,4	15,4	15,9		20,0	20,7	20,7	21,5	
	Vartojimo mokesčiai (% BVP)	11,2	11,3	11,3	11,4		10,8	11,1	11,1	10,8	
	Kapitalo mokesčiai (% BVP)	2,9	3,4	3,5	3,5		7,1	8,2	8,1	7,9	
	Bendri nekilnojamojo turto mokesčiai (% BVP)	0,7	0,3	0,3	0,3		1,9	2,2	2,2	2,3	
	Periodiniai nekilnojamojo turto mokesčiai (% BVP)	0,4	0,3	0,3	0,3		1,1	1,2	1,2	1,2	
	Aplinkosaugos mokesčiai (% BVP)	1,8	2,0	1,9	1,9		2,4	2,4	2,4	2,2	
Progresyvumas ir teisingumas	Mokesčių pleištą esant 50 % vidutinio darbo užmokesčio (vienišas asmuo) (*)	36,9	33,5	31,8	29,9	31,1	33,9	32,4	32,0	31,5	31,9
	Mokesčių pleištą esant 100 % vidutinio darbo užmokesčio (vienišas asmuo) (*)	40,6	40,7	37,7	37,1	37,6	41,0	40,2	40,1	39,9	39,7
	Įmonių pelno mokestis. Efektyvieji vidutiniai mokesčio tarifai (1) (*)		13,7	13,7	13,7			19,8	19,5	19,3	
	GINI koeficiento prieš mokesčius bei socialinius pervedimus (pensijos į socialinius pervedimus neįtrauktos) ir po jų skirtumas	6,2	5,3	5,8	11,6		8,4	7,9	7,4	8,3	
Mokesčių administravimas ir mokestinių prievolių vykdymas	Nesumokėtos mokesčio nepriemokos. Bendra mokestinė skola metų pabaigoje (įskaitant skolą, kuri laikoma neatgaunama) / visos pajamos (%) (*)		5,8	4,8			31,9	31,8			
	PVM atotrūkis (% PVM bendrojo mokestinio įsipareigojimo)		24,4	21,4			11,2	10,5			
Finansinės veiklos rizika	Dividendai, palūkanos ir autoriniai atlyginimai (sumokėti ir gauti) kaip PVM dalis (%)		2,3	2,1	1,8		10,7	10,5			
	TUI srautas per specialiosios paskirties įmones, % viso TUI srauto (į šalį ir iš šalies)		2,5	11,7	25,9		47,8	46,2	36,7		

(1) Į ateitį orientuotas efektyvusis mokesčių tarifas (EBPO).

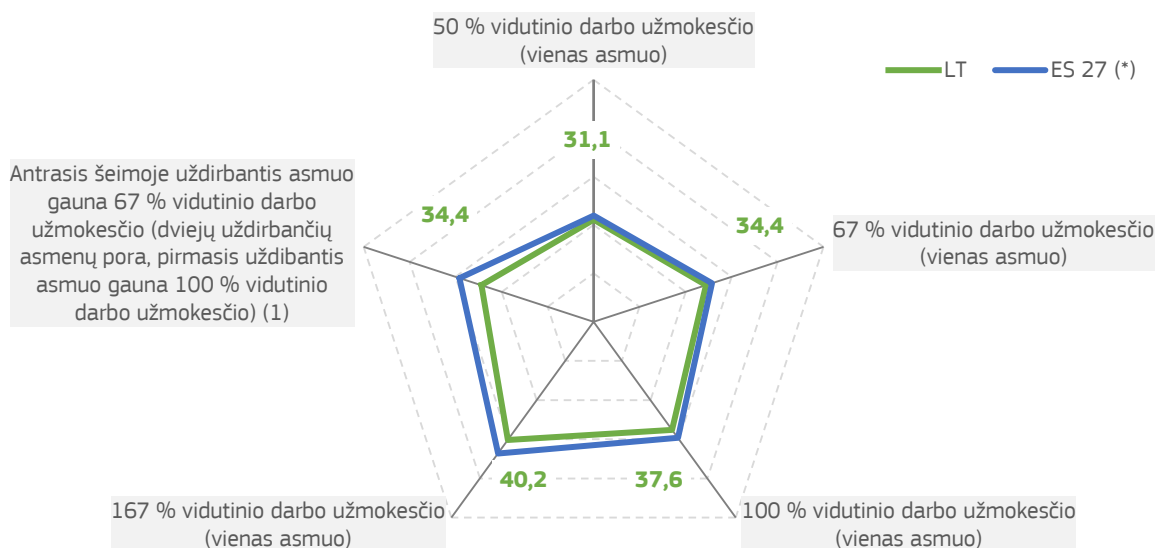
(*) ES 27 aritmetinis vidurkis, nes nėra ES 27 suvestinės vertės.

Šaltinis – Europos Komisija ir EBPO.

2019 m. jis gerokai sumažėjo. Lietuvos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane numatyta priemonių mokesčių administravimui gerinti tobulinant duomenų analizę, kuriant IT priemones, ugdant darbuotojų gebėjimus ir ribojant grynujų pinigų sandorius siekiant sumažinti šešėlinės ekonomikos mastą. Valdžios sektoriaus pajamų administravimo veikla yra padalyta kelioms institucijoms ir tai lemia sistemos neefektyvumą. Galiausiai 2020 m. vidutiniai perspektyvūs efektyvieji įmonių pelno mokesčio tarifai buvo gerokai mažesni už ES vidurkį.

A17.1 diagrama. **Mokesčių pleišto rodikliai**

Mokesčių pleištas 2021 m. (%)

Mokesčių pleištu matuojamas skirtumas tarp visų darbo jėgos sąnaudų įdarbinant darbuotoją ir darbuotojo neto darbo užmokesčio – gyventojų pajamų mokesčių ir darbuotojo bei darbdavio socialinio draudimo įmokų suma, atėmus išmokas šeimai, išreikšta visų darbo sąnaudų procentine dalimi (bruto darbo užmokesčio ir socialinio draudimo įmokų, kurias moka darbdavys, suma).

(1) Antrojo šeimoje uždirbančio asmens vidutiniu mokesčių pleištu matuojama, kiek gyventojų pajamų mokesčio ir darbuotojo bei darbdavio socialinio draudimo įmokų šeima turės papildomai mokėti dėl to, kad antrasis šeimoje uždirbantis asmuo pradeda dirbti, kaip dalis antrojo šeimoje uždirbančio asmens bruto darbo užmokesčio ir darbdavio socialinio draudimo įmokų, mokėtinų nuo antrojo šeimoje uždirbančio asmens pajamų. Išsamiau aptariama čia: EBPO (2016 m.), „Taxing Wages 2016“, OECD Publishing, Paryžius, http://dx.doi.org/10.1787/tax_wages-2016-en.

(*) ES 27 aritmetinis vidurkis, nes nėra ES 27 suvestinės vertės.

Šaltinis – Europos Komisija.

18 PRIEDAS. PAGRINDINIAI EKONOMINIAI IR FINANSINIAI RODIKLIAI

A18.1 lentelė. Pagrindiniai ekonominiai ir finansiniai rodikliai

	2004-07	2008-12	2013-18	2019	2020	2021	prognose	
							2022	2023
Realusis BVP (plg. su ankstesniais metais)	8,2	-0,4	3,3	4,6	-0,1	5,0	1,7	2,6
Potencialus augimas (plg. su ankstesniais metais)	6,2	1,7	2,3	4,4	4,2	4,6	2,8	3,3
Privatus vartojimas (plg. su ankstesniais metais)	11,0	-2,2	3,9	3,1	-2,1	7,3	3,9	3,1
Valdžios sektoriaus vartojimas (plg. su ankstesniais metais)	2,9	-0,7	0,2	-0,3	-0,4	0,5	0,1	-0,1
Bendrojo pagrindinio kapitalo formavimas (plg. su ankstesniais metais)	17,2	-6,8	6,8	6,6	-1,8	7,0	2,7	4,5
Prekių ir paslaugų eksportas (plg. su ankstesniais metais)	10,6	7,3	5,4	9,9	0,4	15,9	-2,1	3,1
Prekių ir paslaugų importas (plg. su ankstesniais metais)	15,7	2,1	5,7	6,1	-4,4	18,7	-0,9	3,6
Indėlis į BVP augimą:								
Vidaus paklausa (plg. su ankstesniais metais)	11,8	-3,5	3,8	3,2	-1,7	5,9	2,9	2,9
Atsargos (plg. su ankstesniais metais)	0,1	-0,1	-0,3	-1,7	-1,9	-0,6	-0,1	0,0
Grynasis eksportas (plg. su ankstesniais metais)	-3,7	2,8	-0,2	3,0	3,5	-0,3	-1,1	-0,4
Indėlis į potencialų BVP augimą:								
Bendra darbo jėga (valandos) (plg. su ankstesniais metais)	-0,1	-0,7	0,2	0,5	0,2	0,9	-0,7	-0,1
Kapitalo kaupimas (plg. su ankstesniais metais)	2,7	1,1	1,3	1,8	1,5	1,6	1,5	1,6
Bendras gamybos veiksnių našumas (plg. su ankstesniais metais)	3,6	1,3	0,8	2,1	2,4	2,1	1,9	1,9
Gamybos apimtys atotrūkis	4,6	-4,3	1,2	3,6	-0,7	-0,3	-1,4	-2,1
Nedarbo lygis	7,3	13,2	8,8	6,3	8,5	7,1	7,2	7,2
BVP defliatorius (plg. su ankstesniais metais)	6,2	3,3	1,9	2,7	1,5	6,5	7,4	3,0
Suderintas vartotojų kainų indeksas (plg. su ankstesniais metais)	3,3	4,7	1,3	2,2	1,1	4,6	12,5	3,0
Nominalusis atlygis vienam darbuotojui (plg. su ankstesniais metais)	15,2	2,6	6,6	10,6	7,3	11,4	8,7	6,2
Darbo našumas (realusis, išdirbtų valandų sk., plg. su ankstesniais metais)	6,1	2,5	2,1	3,9	5,9	2,2	1,5	2,3
Vienetui tenkančios darbo sąnaudos (visa ekonomika, plg. su ankstesniais metais)	6,8	0,6	4,5	6,3	5,7	7,3	7,1	3,7
Realiosios vienetui tenkančios darbo sąnaudos (plg. su ankstesniais metais)	0,6	-2,7	2,5	3,6	4,2	0,7	-0,3	0,7
Realusis efektyvusis valiutos kursas (vienetui tenkančios darbo sąnaudos, plg. su ankstesniais metais)	4,6	-1,6	3,5	3,1	.	.	.	.
Realusis efektyvusis valiutos kursas (SVKI, plg. su ankstesniais metais)	0,1	1,1	1,8	-0,7	3,3	2,1	.	.
Namų ūkių grynosios sutaupos (grynosios sutaupos kaip grynyjų disponuojamųjų pajamų proc. dalis)	-0,9	0,1	-3,0	-0,2	9,0	.	.	.
Privačiojo sektoriaus kredito srautas, konsoliduotas (% BVP)	16,6	-1,3	2,6	2,6	0,3	.	.	.
Privačiojo sektoriaus skola, konsoliduota (% BVP)	56,9	72,1	55,8	55,3	54,7	.	.	.
iš jos namų ūkių skola, konsoliduota (% BVP)	17,4	28,0	22,3	23,0	24,3	.	.	.
iš jos ne finansų bendrovių skola, konsoliduota (% BVP)	39,4	44,0	33,5	32,3	30,4	.	.	.
Bendroji neveiksmi skola (visų skolos priemonių ir visų paskolų bei išankstinių mokėjimų proc. dalis) (2)	0,7	11,9	4,9	1,6	1,3	.	.	.
Bendrovės, grynasis skolinimas (+) arba grynasis skolinimasis (-) (% BVP)	-8,0	6,1	6,0	6,3	10,6	3,7	6,0	3,5
Bendrovės, bendras likutinis perteklius (% BVP)	33,4	35,6	35,2	32,1	31,7	30,2	31,2	29,1
Namų ūkiai, grynasis skolinimas (+) arba grynasis skolinimasis (-) (% BVP)	-0,3	0,1	-3,1	-1,6	5,7	0,9	-1,6	-1,9
Realiųjų būsto kainų indeksas (plg. su ankstesniais metais)	18,1	-9,9	4,3	4,6	6,4	.	.	.
Investicijos į būstą (% BVP)	2,5	2,5	2,7	3,0	3,2	3,0	.	.
Einamosios sąskaitos balansas (% BVP), mokėjimų balansas	-10,3	-3,2	0,4	3,5	7,3	14	-2,3	-2,6
Prekybos balansas (% BVP), mokėjimų balansas	-9,4	-3,5	1,2	5,3	9,3	4,2	.	.
Prekybos prekėmis ir paslaugomis sąlygos (plg. su ankstesniais metais)	1,8	-0,3	0,6	1,0	1,6	-5,6	-3,5	0,1
Kapitalo sąskaitos balansas (% BVP)	1,3	3,3	2,2	1,7	1,7	1,5	.	.
Grynoji tarptautinių investicijų pozicija (% BVP)	-47,0	-56,5	-41,9	-24,0	-15,8	-7,2	.	.
NENDI – grynoji tarptautinių investicijų pozicija, atskaičius priemones, kurioms nebūdinga įsipareigojimų neįvykdymo rizika (% BVP) (1)	-15,4	-25,6	-11,8	5,1	15,2	21,9	.	.
Įsipareigojimai dėl tarptautinių investicijų pozicijos, atskaičius priemones, kurioms nebūdinga įsipareigojimų neįvykdymo rizika (% BVP) (1)	51,2	71,6	69,3	60,6	65,4	67,8	.	.
Eksporto rezultatai, palyginti su išsivysčiusiomis šalimis (pokytis per 5 metus, %)	56,0	37,5	8,3	14,4	39,9	.	.	.
Eksporto rinkos dalis, prekės ir paslaugos (plg. su ankstesniais metais)	5,1	4,4	1,6	6,5	9,4	5,4	-6,5	-1,1
Grynyjų TUI srautas (% BVP)	-3,9	-1,1	-0,9	-2,3	-1,1	-2,1	.	.
Valdžios sektoriaus balansas (% BVP)	-0,7	-6,2	-0,4	0,5	-7,3	-1,0	-4,6	-2,3
Struktūrinis biudžeto balansas (% BVP)	.	.	-0,9	-1,0	-7,0	-0,9	-4,0	-1,5
Valdžios sektoriaus bendroji skola (% BVP)	17,4	31,1	39,0	35,9	46,6	44,3	42,7	43,1

(1) Grynoji tarptautinių investicijų pozicija, neįskaitant tiesioginių investicijų ir portfelio paprastųjų akcijų.

(2) Vietos bankų grupės ir atskiri bankai, ES ir ne ES užsienio kontroliuojamos patrunuojamosios įmonės bei ES ir ne ES užsienio kontroliuojami filialai.

Šaltinis – Eurostato ir ECB 2022 m. gegužės 2 d. duomenys, kai turima; Europos Komisijos (2022 m. pavasario) prognozės duomenys.

Šiame priede vertinama Lietuvos fiskalinių tvarumui trumpuoju, vidutiniu ir ilguoju laikotarpiu kylanti rizika. Jame laikomasi to paties daugialypio požiūrio, kaip ir 2021 m. fiskalinio tvarumo ataskaitoje, atnaujintoje remiantis Komisijos 2022 m. pavasario prognoze.

1 lentelėje pateiktos bazinės skolos projekcijos. Joje nurodoma prognozuojama valdžios sektoriaus skola ir jos suskirstymas į pirminį balansą, sniego gniūžtės efektą (bendrą palūkanų mokėjimų ir nominaliojo BVP augimo poveikį skolos dinamikai) ir atsargų ir srautų koregavimą. Šiose projekcijose daroma prielaida, kad po 2023 m. nebus imtasi jokių naujų fiskalinės politikos priemonių, ir į jas įtrauktas numatomas teigiamas investicijų pagal priemonę „Next Generation EU“ poveikis.

Siekiant parodyti prielaidų pokyčių poveikį, 1 diagramoje pateikti keturi alternatyvūs scenarijai, susiję su atskaitos scenarijumi. Pagal istorinio struktūrinio pirminio balanso (SPB)

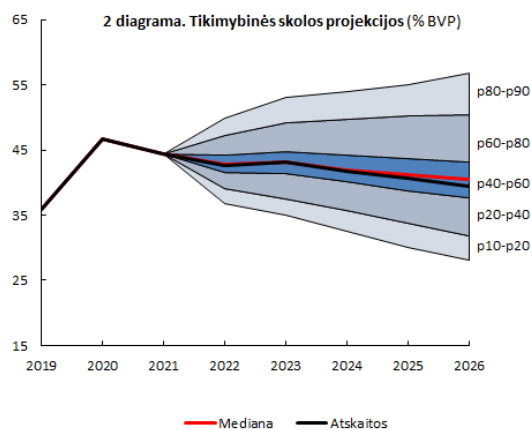
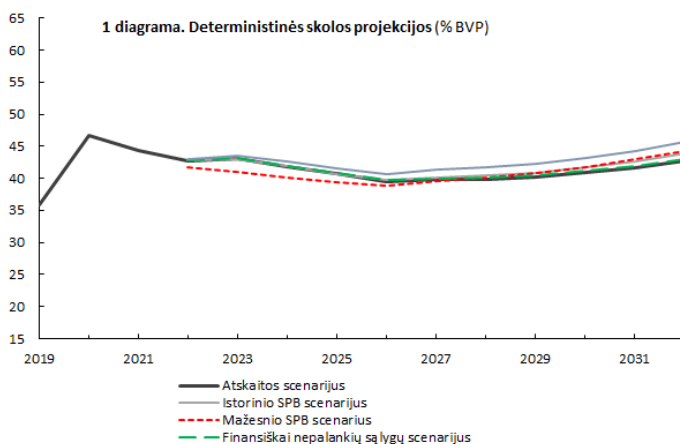
scenarijų daroma prielaida, kad SPB palaipsniui pasieks ankstesnį vidutinį lygį. Pagal mažesnio SPB scenarijų laikoma, kad SPB visam laikui bus prastesnis nei pagal atskaitos scenarijų. Pagal neigiamo palūkanų normų augimo scenarijų daroma prielaida, kad sniego gniūžtės poveikis bus mažiau palankus nei pagal atskaitos scenarijų. Pagal finansiškai nepalankių sąlygų scenarijų daroma prielaida, kad 2022 m. šaliai laikinai bus taikomos didesnės rinkos palūkanų normos.

2 diagramoje pateikiami tikimybių projekcijų rezultatai. Iš šių projekcijų matyti 2 000 skirtingų sukretimų, darančių poveikį valdžios sektoriaus biudžeto būklei, ekonomikos augimui, palūkanų normoms ir valiutų keitimo kursams, poveikis skolai. Kūgis apima 80 proc. visų modeliuojamų skolos raidos variantų, taigi neapima nuokrypių zonos įvykių.

2 lentelėje pateikti S1 ir S2 fiskalinio tvarumo rodikliai ir jų pagrindiniai veiksniai. S1 rodikliu vertinamos konsolidavimo pastangos,

A19.1 lentelė. Lietuvos skolos tvarumo analizė

1 lent. Skolos projekcijos pgl. atskaitos scn	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032
Bendras skolos santykis (% BVP)	35,9	46,6	44,3	42,7	43,1	41,8	40,6	39,5	39,8	39,9	40,3	40,9	41,7	42,7
Skolos pokytis	2,2	10,7	-2,3	-1,6	0,3	-1,3	-1,2	-1,2	0,3	0,1	0,3	0,6	0,8	1,0
<i>Sudėtis:</i>														
<i>Pirminis deficitas</i>	-1,3	6,6	0,6	4,2	2,0	1,3	1,1	0,9	1,5	1,6	1,8	1,9	2,0	2,1
<i>Sniego gniūžtės efektas</i>	-1,4	0,2	-4,5	-3,4	-2,0	-2,6	-2,2	-2,0	-1,2	-1,5	-1,4	-1,3	-1,2	-1,1
<i>Atsargų ir srautų koregavimas</i>	5,0	3,9	1,7	-2,4	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Bendrieji finansavimo poreikiai (% BVP)	6,1	15,4	6,1	5,6	6,0	5,0	4,7	4,5	5,1	5,4	5,6	5,9	6,2	6,4

2 lentelė. S1 ir S2 tvarumo atotrūkio rodiklių išskaidymas

	S1	S2
Bendras indeksas (BVP proc. punktai)	-0,6	2,5
<i>Sudėtis:</i>		
Pradinė biudžeto būklė	-0,1	1,4
Skolos reikalavimas	-1,3	
Visuomenės senėjimo išlaidos	0,8	1,2
<i>iš jų</i>		
<i>Pensijų</i>	0,4	0,0
<i>Sveikatos priežiūros</i>	0,2	0,5
<i>Ilgalaikės priežiūros</i>	0,2	0,6
<i>Kitos</i>	0,1	0,0

kurių reikia, kad skola per 15 metų pasiektų 60 proc. BVP. S2 rodikliu vertinamos konsolidavimo pastangos, kurių reikia skolai stabilizuoti per neribotą laikotarpį. Pagal *pradinės biudžeto būklės* rodiklį vertinamos pastangos, reikalingos būsimiems palūkanų mokėjimams padengti, su *visuomenės senėjimu susijusių išlaidų* komponentas atspindi būtinybę absorbuoti numatomą su visuomenės senėjimu susijusių viešųjų išlaidų, pavyzdžiui, pensijų, sveikatos priežiūros ir ilgalaikės priežiūros išlaidų, pokytį, o *skolos reikalavimu* vertinamas papildomas koregavimas, kurio reikia norint pasiekti 60 proc. BVP skolos tikslą.

Galiausiai spalvų intensyvumo žemėlapyje pateikiamas bendras fiskalinio tvarumo rizikos suskirstymas į kategorijas (A19.2 lentelė). *Trumpalaikės rizikos kategorija* grindžiama S0 rodikliu – ankstyvojo fiskalinės krizės ateinančiais metais nustatymo rodikliu. *Vidutinės trukmės rizikos kategorija* nustatoma remiantis skolos tvarumo analize (STA) ir S1 rodikliu. STA rizika tvarumui vertinama remiantis keliais kriterijais: 10 metų laikotarpiu prognozuojamu skolos lygiu, skolos raida (aukščiausio skolos lygio metais), fiskalinių prielaidų tikėtumu ir galimybe prireikus sugriežtinti rodiklius (fiskalinio konsolidavimo mastas), tikimybe, kad skola per ateinančius 5 metus nebus stabilizuota, ir neapibrėžtumo dydžiu. *Ilgalaikės rizikos kategorija* grindžiama S2 rodikliu ir STA.

Apskritai artimiausiu laikotarpiu rizika fiskaliniam tvarumui yra nedidelė. Komisijos ankstyvojo nustatymo rodiklis (S0) nerodo didelės fiskalinės rizikos artimiausiu laikotarpiu (A19.2 lentelė).

Vidutiniu trukmės laikotarpiu rizika fiskaliniam tvarumui yra nedidelė. Tokią išvadą galima daryti remiantis abiem Komisijos vidutinės trukmės analizės elementais. Pirma, skolos tvarumo analizė rodo, kad laikotarpiu iki 2032 m. valdžios sektoriaus skola išliks artima dabartiniam maždaug 43 proc. BVP lygiui (1 lentelė). Šį rizikos vertinimą patvirtina nedidelis skolos raidos jautrumas galimiems fiskaliniams, makroekonominiams ir finansiniams sukrėtimams, kaip rodo alternatyvūs scenarijai ir tikimybinis modeliavimas (A19.1 ir A19.2 lentelės). Be to, tvarumo atotrūkio S1 rodiklis rodo, kad nereikalingos papildomos fiskalinės pastangos, kad

per 15 metų būtų pasiektas 60 proc. skolos ir BVP santykis (2 lentelė). Apskritai maža rizika atspindi nedidelį skolos ir BVP santykį, nepaisant su visuomenės senėjimu susijusių išlaidų spaudimo biudžetui.

Ilguoju laikotarpiu rizika fiskaliniam tvarumui yra vidutinė. Ilguoju laikotarpiu tvarumo atotrūkio rodiklis S2 (2,5 procentinio punkto BVP) rodo, kad rizika yra vidutinė, palyginti su maža rizika skolos tvarumo analizėje, todėl apskritai rizika vertinama kaip vidutinė. S2 rodiklis rodo, kad siekiant stabilizuoti skolą ilguoju laikotarpiu reikėtų mažinti spaudimą biudžetui, be kita ko, visuomenės senėjimo keliamą spaudimą, visų pirma dėl ilgalaikės priežiūros ir sveikatos priežiūros išlaidų (2 lentelė).

A19.2 lentelė. Lietuvos fiskalinio tvarumo rizikos spalvų intensyvumo žemėlapis

Trumpasis		Vidutinis laikotarpis							Ilgasis laikotarpis		
Bendras (S0)	Bendras (S1+STA)	S1	Bendras	Skolos tvarumo analizė (STA)					S2	Bendras (S2+STA)	
				Deterministiniai scenarijai							Tikimybės projekcijos
				Atskaitos	Istorinio SPB	Mažesnio SPB	Neigiamo palūkanų normų augimo	Finansiškai nepalankių sąlygų			
MAŽA	MAŽA	MAŽA	MAŽA	Bendra	MAŽA	MAŽA	MAŽA	MAŽA	MAŽA	VIDUTINĖ	VIDUTINĖ
				Skolos dydis (2032), % BVP	43	44	44	46	43		
				Aukščiausio skolos lygio m.	2021	2021	2021	2032	2021		
				Fisk. konsolidavimo mastas	56%	59%	60%	56%	56%		
				Tikimybė, kad skolos santykis 2026 m. viršys 2021 m. lygį						37%	
				90-ojo ir 10-ojo procentilių skirtumas (proc. punktai BVP)						29	

(1) 2032 m. skolos lygis: žalia spalva – mažesnis už 60 proc. BVP, geltona spalva – 60–90 proc., raudona spalva – didesnis nei 90 proc. (2) Didžiausio skolos lygio metai rodo, ar ateinantį dešimtmetį prognozuojamas bendras skolos didėjimas. Žalia spalva – aukščiausią lygį skola pasiekia projekcijos laikotarpio pradžioje; geltona spalva – projekcijos laikotarpio viduryje; raudona spalva – projekcijos laikotarpio pabaigoje. (3) Fiskalinio konsolidavimo masto rodikliu vertinama, kokia dalimi fiskalinė politika buvo suvaržyta labiau, nei pagal atskaitos scenarijų. Žalia spalva – aukšta vertė, t. y. numanoma fiskalinė būklė yra tikėtina pagal istorinius dydžius ir paliekama galimybė prireikus imtis taisomųjų priemonių; geltona spalva – vidutinė; raudona spalva – žema. (4) Tikimybė, kad skolos santykis 2026 m. viršys 2021 m. lygį: žalia spalva – maža tikimybė, geltona spalva – vidutinė, raudona spalva – didelė (taip pat atspindi pradinį skolos dydį). (5) 90-ojo ir 10-ojo procentilių skirtumas rodo neapibrėžtumą, pagrįstą skolos pasiskirstymu pagal 2000 skirtingus sukrėtimus. Žali, geltoni ir raudoni langeliai rodo neapibrėžtumo didėjimą.

Šaltinis – Europos Komisija (daugiau informacijos apie Komisijos daugialypį požiūrį pateikiama 2021 m. fiskalinio tvarumo ataskaitoje).